ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

עין יעקב

על מסכת

נדרים

בלשון הקודש
ואידיש

215

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"ו לפ"ק

בעזרת השם יתברך

ספר
עין יעקב
מסכת נדרים

כולל כל האגדות מתלמוד בבלי
וירושלמי, הנמצאות במסכת נדרים

עם פירוש רש״י בשלמותו והחדושים שנתוספו
בו, ככל הנמצא בספר עין יעקב הגדול.
גם איזה מאמרים מתוספות מהרש״א, הרי״ף, ועיון יעקב.
גם ציוני הדפוס בש״ס, וציוני המקראות בתנ״ך, והגהות הב״ח.
ונוסף על זה פירוש עברי טייטש הנהוג במדינתנו.

נעתק על ידי ה״ר יוסף מאיר יעב״ץ
מעתיק המשניות עברי טייטש.

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק, שנת תשמ״ו לפ״ק

(דף ז ע"ב) **א אמר** רבי חנין אמר (רבי) [רב] השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו **ואם** לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי שכל מקום **שהזכרת** השם מצוי שם עניות מצויה ועניות כמיתה **שנא'** (שמות ד) כי מתו כל האנשים וגו' ותניא (רשב"ג **אומר)** כל מקום שנתנו חכמים עיניהם (בו) או מיתה **או עוני.** א"ר אבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא **שמעיה** להיא אתתא דאפקה הזכרת השם מפומה **לבטלה** שמתה ושרא לה לאלתר באנפה. ש"מ תלת **ש"מ** השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו. **וש"מ** נדהו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו. **וש"מ אין** בין נדוי להפרה ולא כלום. אמר רב גידל א"ר מנין **שנשבעים** לקיים את המצוה שנא' (תהלים קיט) נשבעתי **ואקימה וגו'** והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא

השומע הזכרת וכו'. בריש תמורה מפרש אזהרה למזכיר שם שמים לבטלה מדכתיב את ה' אלהיך תירא: ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנידוי. לא שיהא בנידוי מאליו אלא ראוי להתנדות קאמר שהרי איסור גמור השומע ושותק מהמזכיר עצמו: שבכל מקום. טעמא קא יהיב למאי דקאמר ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי שהרי עונש גמור דשם עניות מצויה דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו' וברכתיך ומדהזכרת השם למצוה מביאה ברכה ועושר הזכרה לבטלה גורמת עניות א"נ מדכתיב גבי שבועת שקר וכלתו את עציו וגו' ובתמורה מדמה הזכרת השם לבטלה לשבועת שקר: שנאמר כי מתו כל האנשים וגו'. דלא מתו ממש כדאמרינן לקמן בפרק רבי אליעזר דמיתו הוו דכ"מ שנאמר נצים ונצבים אינו אלא דתן ואבירם ואינהו הוו במחלוקתו של קרח אלא מפני שהעני אמר כי מתו דאע"ג דאמרינן ארבעה חשובים כמת עני וסומא ומצורע ומי שאין לו בנים הכא ודאי מעניות קאמר דאין לומר שנסמו דהא כתיב במחלוקתו של קרח העיני האנשים ההם תנקר וליכא למימר נמי שהיו מצורעים דהא כתיב בקרב (המחנה) [כל ישראל] וליכא למימר שנתרפאו במ"ת דהא אמרינן שחזרו למומן במעשה העגל וליכא למימר דמתו שלא היה להם בנים דא"כ היכי א"ל מפני זה שוב תגרימה וכי מפני שלא היה להם בנים לא היו דבריהם נשמעים במלכות להלשינו אל פרעה אלא ודאי מפני שירדו מנכסיהם ולא היו דבריהם נשמעים: או מיתה או עוני. אלמא הוו להדדי והקשו בתוס' למאי איצטריך השומע הזכרת השם מפי חברו דצריך לנדותו הא אמרינן בירושלמי דכל שאינו עושה כשורה צריך לנדותו וכו' ותירצו דאע"ג הכא מיהו בהזכרת השם בלחוד הוא דמחמירים הכי שהוא בעצמו יהא בנדוי מפני (שמעשה) [שמעכבו] תמור ובדכשיגנא: והלא מושבע ועומד מהר סיני. דכתיב ושמרתם ועשיתם וצריך אדם לבוא בשבועה כ"ש והלא מושבע ועומד מהר סיני

פרק ראשון

א אמר. רבי חנן האט גיזאגט פון רבס וועגין אז איינער האט גיהערט פון זיין חבר, ער האט ארויס גירעט דעם נאמען פון גאט אומזיסט. ווען מען האט ניט גידארפט: דארף ער איהם מחרים זיין. ער זאל זאגין צו זיין חבר דו ביסט אין חרם. אונ אויב ער האט איהם ניט מחרים גיוועזן. איז ער אליין אין חרם. ווארום אין דיא שטוב וואס מען איז גיוואהנט צו דער מאנען דעם נאמען פון גאט אומזיסט ווען מען דארף ניט. דארטין איז ארעמקייט. אונ ארעמו איז אזוי וויא שטארבין. ווארום עס שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט צוא משה עס זענען גישטארבין אלע מענטשין וואס האבין גיוואלט מען זאל דיך הרגנן. אונ באמת זענען זייא ניט גישטארבין. נאר זייא זענען ארעם גיווארין וואס דאס איז גלייך וויא גישטארבין. אונ מיר האבין גילערינט וואו דיא חכמים האבין גיקוקט צוא שלעכטס. אדער מען איז גישטארבין אדער מען איז ארעם גיווארין. זעהן מיר אז ארעם איז גלייך צוא שטארבין רבי אבא האט גיזאגט איך בין אמאהל גישטאנען פאר רב הונא. האט רב הונא גיהערט וויא אאשה דער מאנט דעם נאמען גאט אומזיסט וואס ויא האט גאר ניט גידארפט. האט רב הונא צוא איר גיזאגט דוא זאלסט זיין אי חרם. אונ ער האט איר באלד מתיר גיוועזן דעם חרם ווען זיא איז גיוועזן דער ביי אונ האט גיהערט. פון דער זאך וויסען מיר דרייא דינים. איינס ווייסען מיר אז מען הערט וויא איינער רעט ארויס דעם נאמען גאט אומזיסט. דארף מען אים מחרים זיין. נאך ווייסען מיר אז ווי יענער הערט דעם חרם. אזוי דארף ער הערין וויא מען האט אים מתיר גיוועזן. אונ נאך אדריטע זאך ווייסען מיר אז באלד נאך דעם וויא ער האט גזאגט דוא זאלסט זיין אין חרם: קען ער זאגין דוא זאלסט זיין מותר. אונ פון חרם ביז צום מתיר זיין דארף מען גאר ניט ווארטען. רב גידל האט גזאגט פון רבס וועגין פון וואנען ווייסען מיר אז עס איז אמצוה צוא שווערין מען זאל טאהן אמצוה. ווארום עס שטייט אין פסוק דוד המלך האט גזאגט איך האב גישווארין אונ האב מקיים גיוועזן דיינע מצות. פרעגט דיא גמרא יעדער יוד איז דאך בשוואר'ין

הא קמ"ל דשרי ליה [לאינש] לזרוזי נפשיה. ואמר רב גידל אמר רב האומר [אשכים] אשנה פרק זה או מסכת זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל ואמר רב גידל אמר רב האומר לחברו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר (יחזקאל ג) ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה וגו' ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד:

ב אמר רב יוסף נדוהו בחלום צריך עשרה בני אדם להתיר לו והוא דתנו הילכתא אבל מתנו ולא תנו לא ואי ליכא דתנו הילכתא אפילו מתנו ולא תנו ואי ליכא ליזל וליתיב אפרשת דרכים ויהיב שלמא לבי עשרה עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הילכתא:

(פ"ג) ג וא"ר זירא א"ר אלעזר] א"ר חנינא א"ר מיאשא משמיה דרבי יהודה בר אלעאי מ"ד (מלאכי ג) וזרחה לכם יראי שמי וגו' אלו בני אדם שהם יראים לחזכיר את שמי לבטלה (שם) שמש צדקה ומרפא בכנפיה אמר אביי שמע מינה הדין חירגא דיומא מסי ופליגא דר' שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן לקיש אין

פי' דכתיב לא ימוש ספר התורה הזה וגו': עליו להשכים. מסתברא דכ"ק כיון שאמר נשכים הרי קבל עליו שיבא הוא מעורר כדבר כשם שהוא מעורר עליו והאי קמ"ל הדה דקבלה בעלמא כדבר מצוה מהניא דומיא דנדקה וקמ"ל נמי דעליו להשכים כדענד קב"ה:

פתנו. משנה: תנו. גמרא: ויהיב שלמא. לבי עשרה. וכד משיבין ליה היו מתירין לו מדוי:

הדין חירגא דיומא מסי. לבן כשהוא בחמה כשהיא נכנסת דרך חלון קרוי חירגא וי"מ ויהלא דשמשא: ופליגא דר"ל. לא דאמרן דבחמה רבגון כוכ קיידי ק"ל דאיכו מוקי לה בחמה דלעתיד: מתרפאין בה. כלומר שמש דלעתיד לבא: ולכם לעשם כיום ככא. שמש של אותו יום:

פין בארג סיני ער זאל טאן מצות. מיט וואס איז בעסער דיא אנדערע שבועה פון דיא ערשטע יאר אזוי מיינט רב אמענטש מעג שווערין נאך אמאהל ווארום דורך דיא שבועה וועט ער זיך איילין צו מקיים זיין דיא מצוה. נאך האט רב גידל גזאגט פון רבס וועגין אז איינער זאגט איך וועל אויף שטיין פריא אונ וועל לערנען דעם פרק משניות: אדער דיא מסכת. האט ער געטאהן אגרויסען נדר צוא גאט. נאך האט רב גידל גזאגט פון רבס וועגין אז איינער האט גזאגט צוא זיין חבר מיר וועלין אויף שטיין פריא אונ מיר וועלין לערנען דעם פרק: בארף ער אויף שטיין פריער פאר זיין חבר. ווארום אזוי שטייט אין פסוק דער נביא יחזקאל האט גזאגט גאט האט גיזאגט צוא מיר שטיי אויף אונ גייא צום טאהל אונ איך בין ארויס גיגאנגען צום טאהל. האב איך גיטראפען גאט איז גישטאנען אונ האט גיווארט אויף מיר:

ב אמר. רב יוסף האט גזאגט אז איינער האט גיהערט אין חלום מען זאגט צו אים דוא זאלסט זיין אין חרם. בארף ער האבען צעהן מענטשין זאלין אים מתיר זיין דעם חרם. אונ אזעלכע צעהן מענטשין וואס לערנען גמרא. אבער אזעלכע וואס לערנען משניות אונ לערנען גיט גמרא. זאלין אים ניט מתיר זיין. אונ אויב עס איז ניטא אזעלכע צעהן מענטשין וואס לערנען גמרא. זאל ער נעמען צעהן מענטשין אזעלכע וואס לערנען משניות אונ לערנען ניט גמרא. אונ אויב עס איז ניטא צעהן מענטשין וואס לערנען משניות. זאל ער גיין אונ זאל זיצען אויף דעם ארט וואו עס שיידין זיך צווייא וועגין אדער מער. אונ ער זאל געבין שלום צוא צעהן מענטשין. אונ דיא צעהן מענטשין ענטפערין אים שלום. איז דער ווייל מותר דער נדר. ביז עס וועט אים טרעפין צעהן מענטשין וואס לערנען גמרא וועלין זייא אים מתיר זיין דעם נדר:

ג אמר. רבי זירא האט גזאגט פון רבי אלעזרס וועגין. אז רבי חנינא האט גיזאגט פון רבי מיאשאס וועגין וואס ער האט גיהערט פון רבי יהודה בר אלעאים וועגין. עס שטייט אין פסוק עס וועט שיינען צו אייך וואס איר האט מורא פאר מיין נאמען. דאס מיינט מען דיא מענטשין וואס האבין מורא צו דער מאנען מיין נאמען אומזיסט. וועט צו זייא שיינען אזונן פון צדקה ווס זיא וועט זיין אהיילונג מיט אירע פליגעל ואנטער איר בשיצונג. אביי זאגט פון דאנען ווייסען מיר אז דיא שטויב וואס ווערט גיזעהן אין שטוב אזוי וויא אנייל ווען די זוהן שיינט אריין

אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה צדיקים מתרפאין בה דכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר (שם) ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק רשעים נדונין בה שנאמר (שם) כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שרש וענף: (דף ט ע"ב) **ר תניא** אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד פ"א בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה נאה אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות מים מן המעין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז יצרי עלי ובקש לטורדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו בני כמותך ירבו נוזרי נזירות בישראל עליך הכתוב אומר (במדבר ו) איש כי יפליא לנדור

פירוש

אין גיהנם לעתיד לבא. אלא לאחר מיתה קאמר דודאי איכא גיהנם לרשעים א"א לעתיד לבא לאחר תחה"מ קאמר שאותן רשעים שיהיו לחרפות לדראון עולם כדכתיב בדניאל לא יהיו נדונים בגיהנם אלא בהאי דינא שהקב"ה יוציא חמה מנרתקה כדי שיהו אלו נענשין ויתרפאו בה צדיקים והכי נמי מוכח בהדיא בפ"ק דע"ז דאמר חמה כמתים קאמר: אשם נזיר טמא. שהתחיל למנות ונטמא שסותר מנינו ומביא קרבן ומונה כבתחלה. בא לפני אדם אחד. שבא להקריב קרבן נזירותו ולגלח שערו: פחז יצרי עלי. מיהר מלשון פחז כמים: ובקש לטורדני מן העולם. ללכת אחרי מראה עיני: לאמרפי ט. כך אמר בעצמו: סיר לנזיר

ארויס דורך א פענסטער. דאס היילט די קראנקע. און ער קריגט אויף רבי שמעון בן לקיש. וואָרום רבי שמעון בן לקיש האט געזאגט עס וועט גאר ניט זיין קיין גיהנם נאר משיח וועט קומען און דיא מתים וועלן אויף שטיין: נאר גאט וועט ארויס נעמען דיא זוהן פון איר שייד. דיא צדיקים וועלן געהיילט ווערין פון די זוהן. און דיא רשעים וועלן גמשפט ווערין פון די זוהן. דיא צדיקים וועלן געהיילט ווערין אזוי וויא עס שטייט אין פסוק עס וועט שיינען צו אייך וואס איר האט מורא פאר מיין נאמען אזוהן פון צדקה וואס זיא וועט זיין א היילונג מיט איהרע פליגעל און אונטער איהר באשיצונג. און דיא צדיקים וועלן נאך האבען פאר גענינגען פון דיא זוהן. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק איר וועט ארויס גיין און איר וועט אייך מערין אזוי ווי די געשטאפטע קעלבער. און דיא רשעים וועלן געמשפט ווערין פון דיא זוהן. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער טאג וועט קומען ער וועט ברענען וויא א הייבין אלע רשעים וועלן זיין וויא שטרוי און דער טאג וואס וועט קומען וועט זיי פר ברענען: אזוי האט געזאגט גאט אז ער וועט ניט איבער לאזין פון זיא קיין ווארציל און קיין צווייג:

ר' תניא. מיר האבין געלערנט שמעון הצדיק האט געזאגט אז א נזיר איז טמא געווארן און ער האט געבראכט א אשם. האב איך קיין מאל ניט געוואלט עסין פון דעם אשם. נאר פון איין אשם האב איך יא געגעסין. אמאהל איז געקומען צו מיר א מענטש פון דרום זייט און ער איז געוועזן א נזיר. האב איך געזעהן דער מענטש האט שיינע אויגין. און א שיינעם פנים. און דיא האר זיינע זענען געווען לאנג ביז אויף די אקסלען און געקרייזעלט. האב איך געזאגט צוא דעם מענטש מיין זוהן פר וואס ווילסטו פאר דארבין דיינע שיינע האר. אז דוא ביסט געווארין א נזיר וועסטו דאך מוזין אפ שערין דיינע האר. האט דער מענטש צו מיר געזאגט איך בין געוועזן א פאסטוך ביי מיין פאטערס בהמות אין מיין שטאט. און איך בין געגאנגען שעפין וואסער פון א קוואל. האב איך געקוקט אויף מיין פנים וואס איך האב געזעהן אין וואסער. און איך האב געזעהן אז איך בין שיין. האט דער יצר הרע געאיילט אויף מיר איך זאל גיין טאהן א עבירה. און ער האט געוואלט מיך פאר טארפין פון דער וועלט. האב איך געזאגט צו זיך אליין רשע וואס האלסטו דיך גרויס אויף אזוי א וועלט וואס איז ניט דיינע. אויף דיר וועט דאך אמאהל זיין ווערים. איך שווער איך זאל אפ גאלין דיא האר מיינע פון נאמען וועגין. זאגט שמעון הצדיק וויא איך האב

לנדור נדר נזיר להזיר לה' מתקיף לה ר' מני כאי שנא אשם נזיר טמא דלא אכל משום דאתי על חטא כל אשמות נמי לא ליכול דעל חטא באין א"ל ר' יונה היינו טעמא כשהם תוהים נוזרים וכשהם מטמאים ורבין עליהם ימי נזירות מתחרטין בהם ונמצאו מביאים חולין לעזרה:

(דף י) ה תניא ר"י אומר חסידים הראשונים היו מתאוין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין עומדין ומתנדבין נזירות למקום כדי שיתחייבו קרבן חטאת למקום רבי שמעון אומר לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה מתנדב ומביא שלמים מתנדב ומביא תודה וד' מיני לחמה מתנדב ומביא אבל בנזירות לא התנדבו כדי שלא יקראו חוטאים שנאמר (במדבר ו) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש:

תניא

פירוש

נדור נה'. שסיגתו לשם שמים: משום דאתי על חטא. בגמרא וגנאי הוא לאדם השוב לאכול דבר הבא על חטא: כל אשמות נמי. וכ"ש חטאות אלא משום דאיירי באשם נקט אשמות: תוהין. מתחרטין כמו ותהא ליה ויום ומתרגמינן והתהת: כשהם תוהין נוזרים. כשהם מתחרטין על מעשיהם הרעים: ורבין עליהם ימי נזירות. במתחלה לא נתכוונו אלא לשלשים יום: מביאין חולין לעזרה. לאו דוקא שכל זמן שלא התירו חכם נזירותן קיימת וקרבנותיהם הוה עליהם אלא כעין חולין קאמר שמתוך שאין כוונתן רצויה אף קרבנותיהם אינם רצויים אבל בכך גזרה שלא מן הדין לוכל לכוין לומיהם לכך כיון שאיתה כוונתו כל כך רצויה בתחלה אף בכדי שלא נתחרט:

לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן. [כלומר הכן מתיירא שלא יעשו שום חטא ורוצין להביא קרבן להתכפר עליהם לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן]: מה היו עושין. כדי שיתחייבו קרבן שאין מביאין קרבן חטאת אלא על חטא ממש. ענין אחר לפי שאין הקב"ה מביא קרבן על ידיהן שאין באין לידי שום תקלה ושום חטא שיתחייבו קרבן חטאת: אלא הרוצה להתנדב מתנדב ומביא שלמים וכו'. אבל חטאת לא אתי בנדבה

האב דאס געהערט בין איך באלד אויף געשטאנען און האב אים געקושט אויף זיין קאפ. און איך האב געזאגט צו אים מיין זון אזעלכע נזירים ווי דו זאלן זיין פיל צווישען יודען. אויף דיר זאגט דער פסוק אז א מענטש וועט ארויס ריידן אנדר' ער זעט זאגען אז ער זאל זיין א נזיר פון גאטס וועגען. רבי מני האט געפרעגט פאר וואס האט שמעון הצדיק ניט געגעסען דעם אשם פון א נזיר וואס איז טמא געווארן. ווייל דער אשם קומט אויף א עבירה. זאל ער אלע אשמות ניט עסן. ווארום אלע אשמות קומען דאך אויף א עבירה. האט רבי יונה געזאגט צו רבי מני. אלע קרבנות אשמות און חטאות אמת זיי ווערן געבריינגט אויף א עבירה וואס זיי האבען פריער געטאהן אבער ווען זיי בריינגען דעם קרבן האבען זיי שוין חרטה אויף די עבירה. אבער ביי א נזיר איז ניט אזוי. ווען זיי האבען מורא טוהען זיי א נדר זיי זאלן זיין נזירים; און אז זיי ווערן טמא און די טעג פון די נזירות ווערן פיל. האבען זיי חרטה אויף די נזירות; נעמען די קרבנות גלייך ווי זיי וואלטען געווען חולין. און עס איז גאר ניט רעכט מען זאל מקריב זיין אזו א קרבן. דריבער האט שמעון הצדיק ניט געוואלט עסן פון אזעלכע קרבנות:

ת תניא. מיר האבען געלערנט רבי יהודה זאגט די ערשטע חסידים פלעגען גלוסטען צו בריינגען א קרבן חטאת. ווייל זיי האבען מורא געהאט טאמער וועלען זיי זינדיגען. און גאט האט אבער ניט געבריינגט קיין שטרויכלונג קיין עבירות צו זיי האבען זיי דאך ניט געקענט בריינגען קיין חטאות. וואס פלעגען זיי טוהן. פלעגען זיי טאהן א נדר זיי זאלן ווערן נזירים. וועלין זיי מוזין בריינגען א קרבן חטאת צוא. נאר רבי שמעון זאגט זיי האבען ניט געטאהן קיין נדר זיי זאלן זיין נזירים. נאר דער וואס וויל בריינגען א עולה. זאגט ער אויף א בהמה די בהמה זאל זיין א עולה. און ער בריינגט איהר אין בית המקדש מקריב צו זיין. דער וואס וויל בריינגען שלמים. זאגט ער אויף א בהמה די בהמה זאל זיין שלמים. און ער בריינגט איהר אין בית המקדש מקריב צו זיין. דער וואס וויל בריינגען א תודה מיט אירע פיר ערליי ברויט. זאגט ער אויף א בהמה די בהמה זאל זיין א תודה. און ער בריינגט איהר אין בית המקדש מיט מעהל אויף פיר ערליי ברויט. אבער קיינער האט ניט געזאגט איך וועל געבין א נדבה איך זאל זיין א נזיר. מען זאל ניט גערופען ווערן זינדיגער. ווארום עס שטייט אין פסוק ביי א נזיר מען זאל פאר געבין אויף איהם ווייל ער האט געזינדיגט אויף זיין אייגענעם נפש. פאר וואס האט ער זיך

מצער

ו תניא רבי אלעזר הקפר ברבי אומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר עאכ"ו מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא והדין קרא בנזיר טמא כתיב משום דשנה בחטא הוא :

ואלו מותרין פרק שני

(כ') א תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופו להאכילך טבלים ואל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופו להאכילך תרומה [טמאה] . אל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף רבי אחי

ובנזירות נמי לא הוו מתנדבין שלא יקראו חוטאים ומתניתין דקתני נדר בנזיר דמשמע דכשרים מדרים בנזירות לאו ר"ש היא :

והדין קרא בנזיר טמא כתיב. על שם שחוטא לא עצמו במת קאמר קרא אשר חטא על הנפש :

משום דשנה בחטא הוא. דעל שם דשנה עומד בחטא שציער עצמו ועוד שטימא נזירותו דהכי כתיב כיס אשר חטא על הנפש וס"ה נמי נזירים דאיקרו חוטאים וגלי רחמנא בהאי וה"ה לכולהו ולהכי גילה בהאי משום דזה שנה נטמא ב' פעמים דהוליך הקלקלה במקולקל :

אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות. דנזירי טפי דכתיב בו כי לא ינקה : **להאכילך** תרומה טמאה. לשניר אפי' כהן שלא יהא רגיל אצל

מצער געוועזן ער זאל ניט טרינקען קיין וויין . דריבער האבין דיא פרומע קיין מאהל ניט געקענט ברייננגע אקרבן חטאת . סיידין עס האט געטראפין זייא האבין טאקי געטאהן א עבירה וואס מען דארף ברייננגען א חטאת :

ו תניא . מיר האבין געלערנט רבי אלעזר הקפר ברבי זאגט עס שטייט אין פסוק בייא א נזיר מען זאל פארגעבין אויף איהם ווייל ער האט געזינדיגט אויף א נפש. אויף וועלכין נפש האט ער געזינדיגט . נאר מען מיינט ער האט געזינדיגט אויף זיין אייגענעם נפש . ווייל ער האט זיך מצער געוועזן ער זאל ניט טרינקען קיין וויין . איז דאך א קל וחומר . מאראך דער נזיר וואס ער האט זיך נאר מצער געוועזן מיט איין זאך ער זאל ניט טרינקען קיין וויין . הייסט ער א זינדיגער דער וואס איז זיך מצער ער שיידט זיך אפ פון אלע הנאות פון דער וועלט . הייסט ער געווים א זינדיגער . פון דאנען ווייסין מיר דער וואס פאסט ווען נאט האט ניט געבאטין צו פאסטין הייסט ער א זינדיגער . אונ דער פסוק וואס רופט דעם נזיר זינדיגער . שטייט בייא א נזיר וואס איז טמא געווארין אין דיא טעג פון זיינע נזירות האט ער געטאהן צווייא עבירות . איין עבירה וואס ער האט אויף זיך גענומען דיא נזירות . אונ דיא אנדערע עבירה פאר וואס ער האט מטמא געוועזן דיא נזירות . אונ דער נזיר וואס האט ניט מטמא געוועזן זיינע נזירות האט ער נאר איין עבירה :

פרק שני

א תניא : מיר האבין געלערנט אמענטש זאל ניט זיין געוואוינט צו טאהן א נדר . ווארום אז ער וועט האבין פיל נדרים וועט ער זייא געוויס ניט מקיים זיין . אונ פון נדרים וועט ער זיך געוואוינען צו שווערין . אונ וועט דיא שבועות אויך ניט מקיים זיין . אונ דוא זאלסט ניט זיין געוואונט אריין צו קומען עפטערס צו א עם הארץ אין שטוב . ווארום אז דוא וועסט זיין בייא איהם א איינגייער אין שטוב וועסטו עסין אויך בייא איהם . אונ ער וועט דיר געבין עסין א זעלכע זאכין וואס מען האט ניט געגעבין פון זייא קיין תרומה . אונ אז מען עסט אן תרומה קומט מיתה אונ א כהן תלמיד חכם זאל ניט זיין א איינגייער בייא א כהן א עם הארץ . ווארום אז ער וועט זיין א איינגייער בייא דעם עם הארץ אין שטוב . וועט ער עסין אויך בייא איהם . אונ ער וועט איהם געבין עסין תרומה וואס איז טמא . אונ א ישראל אדער א לוי טאר געוויס ניט זיין א איינגייער בייא א כהן א עם הארץ אין שטוב . ווארום ער וועט זייא געבין עסין תרומה וואס איז טמא . וועלין זייא האבין א טאפעלע עבירה איין מאהל א עבירה פון תרומה . אונ פון תרומה וואס איז טמא א מענטש

א״ר בר יאשיה אומר כל הצופה בנשים סוף בא לידי עבירה כל דמסתכל בעקבה של אשה הויין ליה בנים שאינם מהוגנים אמר רב יוסף ובאשתו נדה. א״ר שמעון בן לקיש עקבה דקתני מקום התורף שהוא מכוון כנגד העקב ותניא (שמות כ) ובעבור תהיה יראתו על פניכם זה בושה (שם) לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שהוא ביישן אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בשת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני:

אלא כהן עם הארץ: תחטאו פיה. לפי׳ אלו פה שיש לו בה פעת היתר: מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא. דעל פניכם משמע בשת פנים וכתיב בתריה לבלתי תחטאו · לא עמדו אבותיו על הר סיני. שהרי כאן טעם למעמד הר סיני לבעבור תהיה יראתו על פניכם וכתיב את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר איננו פה עמנו ומי שאין לו בשת פנים אינו מזרעם:

אלו קיהם. במפני נדרים הוקרים במעשיו של אדם: ותהר נדרים לבקר. שאם נודר מבקרין מעשיו:

כל הבוטה. כל הנודר כמו מבטא שפתים: ולשון חכמים מרפא. שמתירין לו: הנודר כאילו בנה במה. בשעת איסור הבמות וגדלה נפייה דלהכי

ארבעת נדרים פרק שלישי

(דף כב) **א בר** ברתיה דר׳ ינאי סבא אתא לקמיה דר״י סבא א״ל אילו הוית ידעת דפתחין פנקסך וממשמשין בעובדך מי נדרת א״ל לא ושרייה א״ר אבא מאי קראה (משלי ג) ואחר נדרים לבקר:

(משלי יב) **ב יש** בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא. כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא תניא רבי נתן אומר הנודר כאילו בנה במה

אמענטש זאל ניט פיל ריידין מיט אשה; ווארום פון פיל רידין קען מען קומען צו מזנה זיין מיט איהר. רבי אחי בר יאשיה זאגט דער וואס קוקט אויף ווייבער וועט ער קומען צו מזנה זיין. דער וואס קוקט אויף דעם עקבה פון צאשה וועט ער האבין קינדער ניט פרומע. רב יוסף זאגט אפילו ער קוקט אויף דעם עקבה פון זיין ווייב; הען זיא איז נדה. וועלין זיינע קינדער ניט פרום זיין. וואס מיינט מען עקבה. האט רבי שמעון בן לקיש גיזאגט עקבה מיינט מען די ערוה. וואס זיא איז גלייך קעגין דעם טריט. אונ מיר האבין גילערונט עס שטייט אין פסוק פון וועגין עס זאל זיין דיא מורא פון גאט אויף אייער פנים; דאס מיינט מען אמענטש זאל זיך שעמען. אידר זאלט ניט זינדיגען. דער פסוק לערונט אונז אז דאס שעמען ברייגט דעם מענטש ער זאל מורא האבין צו זינדיגען. ווארום ער טראכט גאט טוהט מיר אזוי פיל טובות ווי אזוי קען איך זינדיגען געגען איהם. פון דעם פסוק האבין דיא חכמים גיזאגט. עס איז אגוטער סימן אויף אמענטשין אז ער איז אשעמעוודיגער: אנדערע זאגין דער וואס שעמט זיך וועט ער ניט געשווינד זינדיגען: אונ דער וואס שעמט זיך ניט; זאל מען וויסען אז זיינע עלטערין זענין ניט געשטאנין אויף דעם בארג סיני ווען גאט האט גיגעבין דיא תורה

פרק שלישי

א בר. דער זוהן פון דעם אלטען רבי ינאים טאכטער. איז גיקומען פאר זיין זיידע דער אלטער רבי ינאי; ער זאל איהם מתיר זיין אנדר. האט רבי ינאי צו איהם גיזאגט אז דוא זאלסט וויסען אז דורך דער עבירה וואס דוא וועסט טאהן אנדר: וועט מען אין הימעל עפענען דיין בוך אונ מען וועט זוכין דיינע מעשים. דיינע מצות אונ דיינע עבירות; וואלסטו גיטאהן אנדר. האט ער גיזאגט ניין. האט שוין רבי ינאי איהם מתיר גיוועזן דעם נדר. רבי אבא האט גיזאגט פון וואנען וייסין מיר אז איינער טוהט אנדר זוכט מען אין הימעל וואס זיינע מעשים זענין. עס שטייט אין פסוק ואחר נדרים לבקר. נאך דעם ווי דער מענטש האט גיטאהן אנדר פארשט מען וואס ער איז אצדיק אדער ארשע:

ב יש. עס שטייט אין פסוק עס איז אמאהל דא איינער רעט. אונ עס שטעכט וויא אשווערד אונ דער צונג פון דיא חכמים היילט. דער וואס רעט דעם נדר. איז ער ווערט מען

יאל

והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן:

ג אמר שמואל כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע א"ר (אבא) [אבהו] מאי קראה (דברים כג) וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ויליף חדלה חדלה כתיב הכא תחדל וכתיב התם (איוב ג) שם רשעים חדלו רוגז:

ד א"ר שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] כל אדם שכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר (קהלת יא) והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך (כי הילדות והשחרות הבל). ואין רעה אלא גיהנם שנא' (משלי טז) כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה. ולא עוד אלא שהתחתוניות שולטות בו שנא' (דברים כח) ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש הוי אומר אלו התחתוניות. עולא במסקיה לארעא דישראל אתלוון בהדיה תרין בני חוזאי קם חד שחטיה לחבריה א"ל

מדמה ליה לבונה במה מפני דבליק אדעתיה דנודר דמצוה קא עביד דרחמנא אסריה במילי דהיכולת ואיהו נמי אסר אנפשיה וקאמר דטעה דאדרבה לבונה במה דמי דנהי דרחמנא אזהריה לאקרובי קרבנות בפנים הא אזהריה דלא להוסיף עלה לבנות במה ולהקריב בחוץ ה"נ אף דרחמנא אסר עליה דברים האסורים כי מוסיף איהו (במה) [אמאי] דאסר רחמנא פשע כענין שאמרו בירושלמי בפרק פותחין לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים ושייך ביה נמי הא ליכא משום דנודר מתפיס בקרבן וכיון שאין קרבנם נמי נמלא כבונה במה ומקריב בהון: והמקיימו. כלומר שאינו נשאל עליו: כאילו הקריב. (בבמה) [על איהו במה קרבן] ומייב משום שחוטי חוץ: יליף חדלה חדלה. דה"ק וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא אם לא תחדל יהיה בך חטא: כל אדם שכועס כל מיני גיהנם שולטין בו. לפי שהכעס מביאו לכפור בעיקר כדאמרינן בפרק ר' אליעזר דהורג המשבר כליו בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודת כוכבים: [כל מיני גיהנם שולטין בו. קשה לגופו כאילו היה נדון בכל מיני פורעניות בגיהנם א"נ מתוך כעסו בא לידי עבירה ומטילים עליו גיהנם]: לב רגז. היינו כעס בשביל לב רגז יהיה כליון עינים: שמכלה העינים. שהוא מחליך בהלוו ומצפה תמיד להתרפאות: במסקיה. כשעלה לארץ ישראל: אתלוון. עשו לו לויה: בני חוזאי.

זאל אים שרעכין מיט אשבועה. טאמער וועט ער ניט מקיים זיין דעם נדר. נאר דער צונג פון דיא חכמים היילט. זייא זענין מתיר דעם נדר. מיר האבין געלערנט רבי נתן זאגט דער וואס טוהט א נדר איז גלייך וויא ער וואלט געבאהט א במה. אונ דער וואס האט ניט מתיר געוועזן זיין נדר. נאר ער טוהט אזו וויא ער האט א נדר געטאהן. איז גלייך וויא ער וואלט מקריב געוועזן א קרבן אויף דיא במה:

ג אמר. שמואל האט געזאגט דער וואס טוהט א נדר אפילו ער איז מקיים פון דעסטוועגין הייסט ער א רשע. רבי אבהו האט געזאגט דאס ווייסען מיר פון פסוק וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא. אז דוא וועסט דיך פאר מיידין פון צו טאהן א נדר וועט ניט זיין אויף דיר קיין זינד. אבער אז דוא וועסט יא טאהן א נדר וועט דאס זיין א זינד. אונ מיר לערנען א גזרה שוה חדלה חדלה. דא שטייט תחדל. אונ דארט שטייט שם רשעים חדלו רוגז. דארטין אין קבר זענין די רשעים פאר מיטען פון כעס. אזוי וויא דארט אז ער איז ניט פאר מיטען פון כעס איז ער א רשע. אזו דא אז ער איז ניט פאר מיטען פון נדרים. נאר ער טוהט יא א נדר איז ער אויך א רשע:

ד אמר. רבי שמואל בר נחמני האט געזאגט פון רבי יונתן וועגין דער מענטש וואס איז אין כעס געוועלטיגען אויף אים אלע מינים גיהנם. ווייל פיל עבירות טוהט דער מענטש ווען ער איז אין כעס. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דוא זאלסט אפ טאהן כעס פון דיין הארץ. וועכטו אראפ נעמען שלעכץ פון דיין לייב. שלעכץ מיינט מען גיהנם. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אלץ האט גיטאהן גאט פון זיינעט וועגין. אונ דעם רשע האט גאט גיטאהן צום שלעכטין טאג. צוא דעם טאג וואס ער וועט געמשפט ווערין אין גיהנם. אונ דער מענטש וואס איז אבעסן געוועלטיגט אויף אים דיא קראנקייט מארידען: אזו וויא עס שטייט אין פסוק גאט וועט דיר דארט געבין א הארץ מיט כעס אונ אאויגין פאר לענדונג אונ אשמערצין אין לייב. וועלכע זאך איז דאס וואס זיא פאר לענדט דיא אויגין אונ זיא מאכט שמערצין דאס לייב. דאס איז דיא מארידין קראנקייט. ווען עולא איז אויף געגאנגען אין ארץ ישראל. זענין מיט געגאנגען מיט אים אין וועג צוויי יודין פון חוזאי. האט איינער געשאכטן דעם אנדערין. האט דער רוצח

א"ל לעולא לאו יאי עבדי א"ל אין ופרע ליה בית השחיטה כי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דילמא ח"ו אחזקית ידי עוברי עבירה א"ל נפשך הצלת קא תמה ר' יוחנן ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב א"ל עולא ההוא שעתא (ע"ג) לא הוה עבר לן ירדנא:

ה אמר (רבא) [רבה] בר רב הונא כל אדם שכועס אפי' שכינה אינה חשובה כנגדו שנאמר (תהלים י) רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו רב ירמיה מדפתי אמר (אף) משכח תלמודו ומוסיף טפשות שנאמר (קהלת ז) כי כעס בחיק כסילים ינוח וכתיב (משלי יג) וכסיל יפרוש אולת רב נחמן [בר יצחק] אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו שנאמר (שם כט) (איש אף יגרה מדון) ובעל חמה רב פשע:

ו א"ר (אחא) [אדא] בר חנינא אלמלא (לא) חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד מפני שערכה של ארץ ישראל

פירוש

יהודים הוו: א"ל אין. ומתירא לומר שלא עשה יפה שמא יהרגנו: ופרע ליה בית השחיטה. שימות מהרה: כי אתא. עולא לקמיה דר' יוחנן: אמר דלמא אחזקית ידי עוברי עבירה. שאמרתי לו זיל ופרע בית השחיטה: נפשך הצלת. שאלמלא כך היה הורגך: קא תמה ר' יוחנן ונתן גו' שם לב רגז בבבל כתיב. והאיך גבר כעסו של אותו בן מחוזא כ"כ להרוג את חבירו שאיל דהוה בא"י: ההיא שעתא לא הוה עבר לן ירדנא. עדיין לא היינו בההוא ארץ ישראל ועבר הירדן לא נתקדש לבנאה עומד ולמקלט קדושות:

גובה אפו. בהתגבורת כעסו: אין אלהים כל מזמותיו. שהשכינה אינה חשובה כנגדו:

שנאמר כי כעס בחיק כסילים ינוח. אלמא דכועס הוי כסיל וכתיב וכסיל יפרוש אולת אלמא מוסיף טפשות:

לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וספר יהושע. שעיקר של ספר נביאים לא היה אלא לתוכחת ישראל על עבירות שבידם ואלמלא (לא) חטאו לא הוצרכו לתוכחות: מפני שערכה של ארץ ישראל הוא. שבספר יהושע מפורש עיירות שבארץ ישראל וערך חלק של כל שבט ושבט והנחלות אשר נחלו ולפיכך אפילו לא חטאו היו צריכין ספר יהושע:

גזאגט צוא עולא האב איך גוט גיטאהן וואס איך האב אים גישאכטין. האט עולא גזאגט יא האסט גוט גיטאהן. ביים אויף דעם ארט וואו דוא האסט גישאכטין ער זאל געשווינדר שטארבין. ווארום עולא האט מורא גיהאט טאמער וועט ער אים אויך הרגנן. אז ער איז גיקומען פאר רבי יוחנן אונ האט אים דאס דער צייליט. האט עולא גזאגט צוא רבי יוחנן טאמער האב איך ניט גוט גיטאהן ווייל איך האב גישטארקט דיא הענט פון דעם מענטש וואס האט גיטאהן אזוי אעבירה. ווארום ער וועט מיינען אז איך האב דאס מיט אמת גזאגט ער האט גוט גיטאהן. האט רבי יוחנן גזאגט צוא עולא דוא האסט זיך גירעטעט. דער נאך האט זיך רבי יוחנן גיוואונדערט. עס שטייט דאך אין פסוק גאט וועט דיר געבין אהארץ מיט כעס. דארט. אין בבל. אבער ניט אין ארץ ישראל: אונ דער רוצח איז דאך גיוועןן אין ארץ ישראל. ווייא קומט צוא אים אזו אכעס. האט עולא גזאגט ער האט אים גישאכטין אין חוץ לארץ. מיר זענין נאך ניט גיהאט אריבער גיגאנגען דעם ירדן:

ה אמר. רבה בר רב הונא האט גזאגט. דער מענטש וואס איז אין כעס אפילו דיא שכינה איז ביי אים אויך גאר ניט גירעכונט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער רשע וועט זיין כעס ווערט דער הייבט. ווען ער איז שטארק אין כעס פארשט ער גאר ניט. גאט איז גאר ניטא אין זיינע גידאנקען. רב ירמיה פון דפתי האט גיזאגט דער כעסן פאר געסט זיין לערנען. אונ ער ווערט אלע מאהל נארעשער. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער כעס רוהט אין שויס פון דיא נארען: אונ נאך שטייט אין פסוק דער נאר רעט נארעשקייט אין דער תורה. ווייל ער האט זיין לערנען פאר געסין: רב נחמן בר יצחק זאגט דער מענטש וואס איז אכעסן זאל מען וויסען אז זיינע עבירות איז מער וויא זיינע מצות. אזו וויא עס שטייט אין פסוק ובעל חמה רב פשע: דער וואס איז אכעסן הט פיל זינד:

ו אמר. רב אדא בר חנינא האט גזאגט ווען דיא יודין וואלטין ניט געזינדיגט וואלט מען ניט מער גיגעבין צו די יודין נאר די פינף חומשים פון די תורה. אונ ספר יהושע. ווייל אין ספר יהושע שטייט בשריבען דיא צו טיילונג פון ארץ ישראל. אונ אלע שטעט פון ארץ ישראל. דאס איז

וואס

ישראל הוא שנאמר (קהלת א) כי ברב חכמה רב כעס (ויוסיף דעת יוסיף מכאוב):

(כ"ה) ז ההוא גברא דהוה מסיק בחבריה זוזי אתא לקמיה דרבא א"ל ללוה זיל פרע לי' א"ל פרעתיך א"ל רבא א"כ זיל אישתבע ליה דפרעתי' אזל ואייתי קניא ויהב זוזי בגויה [והוה] מיסתמיך ואזיל ואתי עליה לב"ד א"ל למלוה נקוט האי קניא בידך נסב ס"ת ואישתבע דפרעיה כל מה דהוה ליה בידיה ההוא מלוה רגז ותבריה להווא קניא ואישתפיך הנהי זוזי בארעא ואישתכח דקושטא אישתבע וכו' (קודם מאמר זה חסרה הגמ' מלמה רלוים דלא עביד איכם דמשתבע אדעתא דנפשיה וע"ז מקשה) ואכתי לא עביד דמשתבע אדעתא דנפשיה והתניא וכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל בערבות מואב אמר להם הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעתי ועל דעת המקום שנאמר (דברים כט) ולא אתכם לבדכם וגו' מאי א"ל משה רבינו לישראל לאו הכי קאמר להו דילמא עבידתון מילי ואמריתון על דעתנו משום הכי אמר להו על דעתי לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסיקו שמא לעבודה זרה אלוה מכלל דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא

ע"ז

שאמר כי ברב חכמה רב כעס. ברוב דברי חכמות הנביאים יש סימן לרוב כעס שהכעיסו ישראל להקב"ה:

והתניא וכן מצינו וכו' שאמר ולא אתכם לבדכם. הכי פירושא איני מבדיל אתכם על דעתכם לבדכם: לאפוקי מאי. קאמר להו הכי: לאו לאפוקי דאי הכוקי לה שמא לע"ז אלוה. ואלא לא וכעו למיפטר נפשייהו דאמרי דפלחין אלוה: לא. לאו לאפוקי משום האי קאמר הכי דאינהו לא הוו לאפוקי לע"ז שמא. דאלוה ולמיפטר נפשייהו דהוו ע"ז קורי אלוה מעלמא. א"נ לאפוקי מכלל ישבען

הכי

וואס עס שטייט אין פסוק כי ברב חכמה רב כעס. דריבער האט מען געגעבן צו די יודן פיל חכמה פון דער תורה. ווייל גאט איז אויף זייא פיל אין כעס געווען:

ז ההוא. איינער האט געמאנט געלט ביי זיין חבר (ראובן האט גימאנט געלט ביי שמעון). איז ראובן געקומען פאר רבא: האט ראובן גזאגט צוא שמעון בצאהל מיר: האט שמעון געזאגט צוא ראובן איך האב דיר שוין בצאהלט. האט רבא גזאגט צוא שמעון שווער אז דוא האסט אים בצאהלט: איז געגאנגען שמעון אונ האט גינומען א שטעקין אונ האט אריין געלייגט דיא געלט אין שטעקין. אונ ער האט זיך אן געלעהנט אויף דעם שטעקין אונ איז געקומען מיט דעם שטעקין צוא בית דין. אונ ער האט גזאגט צוא ראובן נעם דעם שטעקין אין האנט. האט שוין ראובן געהאט דעם שטעקין מיט דיא געלט אין האנט: האט שמעון גינומען א ספר תורה אונ האט געשווארין אז ער האט בצאהלט צוא ראובן אלין וואס ראובן האט אים גימאנט: איז ראובן אין כעס געווארין אונ האט צו בראכען דעם שטעקין איז ארוס געפאלען דאס געלט אויף דיא ערד. האט מען געזעהן אז ער האט אמת געשווארין. פרעגט דיא גמרא שווערט דען ניט א מענטש אויף זיין מיינונג: מיר האבען דאך געלערנט אזוי געפינען מיר ביי משה רבינו אז ער האט בשווארין דיא יודין אין ערבות מואב. האט ער גזאגט צוא זייא איר זאלט וויסען אז איך בשווער אייך ניט וויא איר מיינט דיא שבועה. נאר וויא איך מיין דיא שבועה. אונ וויא גאט מיינט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק ניט מיט אייך אליין מאך איך דיא שבועה. וואס האט משה רבינו גזאגט צוא דיא יודין. געוויס האט ער אזוי גיזאגט צוא דיא יודין. טאמער וועט איר טאהן עבירות אונ איר וועט זאגען אויף אונזער מיינונג האבען מיר געשווארין: מעגין מיר טאהן דיא זאכען וואס מיר טוהען. דריבער האט משה צוא זייא גזאגט איר שווערט אויף מיין מיינונג. פאר וואס האט דאס משה צוא זייא גזאגט. ווייל ער האט מורא געהאט טאמער וועלין דיא יודין רופין דיא עבודה זרה. גאט. אונ זייא וועלין דינען צוא דיא עבודה זרה אונ זייא וועלין זאגין מיר דינען דאך צוא גאט. זעהן מיר דאך אז דער שטייגער איז א מענטש שווערט אויף זיין אייגענעם מיינונג. זאגט דיא גמרא דאס האט משה רבינו ניט גידארפט מורא האבען טאמער וועלין דיא יודין רופען דיא עבודה זרה גאט אונ זייא וועלין צו איר דינען. דיא עבודה זרה ווערט דאך אלע מאל גירופען

נאט

פכי ע"ד המקום ועל דעתי: לשבע יתהון דמקיימיתו תורה כוה משמע הורה תהה. שנכתב לגד: משמע מצות מלך. שנאמר שום תשים עליך מלך וגו' סים כס מלות: ילש"ע להו הכי דמקיימיתו עבודה זרה ותורה כולה ת"ל דמקיימיתו תרי"ג מלות. ולא מס למיטכן מידי: אלא משה רבינו ע"ס מלתא דלא טריתה נקט. כשהמר ע"ד המקום ועל דעתי שכם נכלל הכל:

מרוותא. המכלאות מלאות תבן: ובלע יתהון. מלמא דהכס גדול מקורה בית סכד: כא

ע"ז איקרי אלוה דכתיב (שמות יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים וגו' ולשבע יתהון דמקיימיתון. מצות משמע מצות מלך ולשבע יתהון דמקיימיתון כל מצות משמע מצות ציצית דאמר מר שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה משמע תורה אחת ולשבע יתהון דמקיימיתון הורות משמע תורת מנחה תורת חטאת תורת אשם ולשבע יתהון דמקיימיתון תורת ומצות תורת משמע תורת המנחה ומצות משמע מצות מלך ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה כולה משמע עבודה זרה דתניא חמורה עבודה זרה שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה ולשבע יתהון דמקיימיתון עבודה זרה ותורה כולה אי נמי תרי"ג מצות אלא משה רבינו מילתא דלא טריתא נקט:

ח הדוא חויא דהוה בשני שבור מלכא רמו עליה תריסר אורוותא דתיבנא ובלע יתהון:

שאיני

גאט אזוי ויא עס שטייט אין פסוק אין אלע געטער פון מצרים וועל איך מאכן אמשפט. דריבער אז זייא האבען גישווארין זייא זאלין דינען גאט ניט דיא עבודה זרה האבין זייא דאך גיטוזט מייגען דעם אמתין גאט זאלין זייא דינען. צוא וואס האט משה זיי גיבראכט בשווערין אויף זיין מיינונג אונ אויף דעם מיינונג פון גאט. אפילו זייא וועלין שווערין אויף זייער אייגענעם מיינונג קענען זייא אויך ניט דינען עבודה זרה. אונ זייא קענען ניט זאגין מיר רופען די עבודה זרה גאט. דינען מיר דאך צוא גאט. אז ווען איר האט גישווארין האט מען אויך גירופען דיא עבודה זרה גאט. אונ איר האט גישווארין איר זאלט צוא דיא עבודה זרה ניט דינען: איז גלייך ווייא זייא וואלטין ארויס גיזאגט מיר זאלין צוא גאטער ניט דינען. נאר צוא גאט. האט איר דאך גימיינט איר זאלט ניט דינען צוא קיין עבודה זרה וואס זייא הייסען גאטער. נאר צו דעם אמתין גאט. פרעגט דיא גמרא זאל משה זייא בשווערין זייא זאלין מקיים זיין מצות, וועלין זייא זאגין זייא האבען גימיינט דיא מצות פון מלך. זאל משה זייא בשווערין זייא זאלין מקיים זיין אלע מצות. וועלין זייא זאגען זייא האבען גימיינט דיא מצוה ציצית. אזוי ווייא דער תנא זאגט. דיא מצוה ציצית איז גירעכענט געגין אלע מצות פון דער תורה. זאל משה זייא בשווערין זייא זאלין מקיים זיין דיא תורה. וועלין זייא זאגען זייא האבען גימיינט נאר איין תורה. דיא געשריבענע. זאל משה זייא בשווערין זייא זאלין מקיים זיין תורות: מיינט מען דאך צוויא תורות. וועלין זייא זאגען זייא האבען גימיינט תורת מנחה תורת חטאת תורת אשם. זאל משה זייא בשווערין זייא זאלין מקיים זיין תורה אונ מצות. וועלין זייא זאגין תורה האבען זייא גימיינט תורת המנחה. אונ מצוה האבען זייא גימיינט מצות מלך. זאל משה זייא בשווערין זייא זאלען מקיים זיין דיא גאנצע תורה. וועלין זייא זאגען זייא האבען נאר גימיינט זייא זאלען ניט דינען עבודה זרה. וואררום מיר האבען גילערענט דער וואס לייקענט אין עבודה זרה איז גלייך ווייא ער איז מודה אין דיא גאנצע תורה. זאל משה זייא בשווערין זיי זאלין ניט דינען עבודה זרה אונ זייא זאלען היטען דיא גאנצע תורה. אדער ער זאל זייא בשווערין זייא זאלען היטען תרי"ג מצות. ענטפערט די גמרא משה רבינו האט ניט גיוואלט מיט זיי אזו פיל ביידן. דריבער האט ער זייא גזאגט קורץ. איר זאלט שווערין אויף מיין מיינונג אונ אויף דעם מיינונג פון גאט:

ח הדוא. אין דיא צייטין פון דעם מלך שבור איז גיוועזן אשלאנג מען האט גיווארפין פר אים צוועלף שטאלין שטרוי אונ ער האט זייא אלע איין גישלונגען:

(דף לא) ט שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באוה"ע:

גמ' והאיכא ישמעאל (בראשית כא) כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו ביצחק ולא כל יצחק:

(פ"ב) י **משנה** [קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עכו"ם

וכו' שאין הערלה קרויה אלא לשמם שנא' (ירמיה ט) כי כל הגוים ערלים וגו' ואומר (ש"א יז) והיה הפלשתי הערל הזה ואומר (ש"ב א) פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנות הערלים]. ר' אלעזר בן עזריה אומר מאוסה היא הערלה שנתגנו בה הרשעים שנא' כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב. ר' ישמעאל אומר גדולה היא מילה שי"ג בריתות נכרתו עליה. רבי יוסי (הגלילי) אומר גדולה היא מילה שהיא דוחה את השבת החמורה. ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה היא מילה שלא נתלה למשה הצדיק עליה אפילו מלא שעה. רבי נחמיה אומר גדולה היא מילה שהיא דוחה את הנגעים. רבי (מאיר) אומר גדולה היא מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנא'

והא איכא ישמעאל. דזרע אברהם הוא והוא מן האומות: יקרא לך זרע. בתיה זרעך קא כדר: ולא כל יצחק. ועשו אינו נקרא זרע יצחק לגבי מותר בכל האומות:

שי"ג בריתות וכו'. י"ג בריתות כתובו בפרשת מילה: בפיה דוחה את השבת החמורה. דכתיב וביום השמיני ימול ביום ואפילו בשבת: מלא שעה. אלא מיד שנתרשל בקש מלאך להרגו: דוחה את הנגעים. דכתיב ימול בשר ערלתו ואפי'

ט שאיני: אז איינער האט געזאגט איך טוה אנדר איך זאל ניט הנאה האבען פון אברהמס קינדער. טאר ער ניט הנאה האבען פון יודין: אונ ער מעג הנאה האבען פון אלע פעלקר. פרעגט דיא גמרא וויא אזו מעג ער הנאה האבען פון ישמעאל. ער איז דאך אויך אקינד פון אברהם: ענטפערט דיא גמרא עס שטייט אין פסוק כי ביצחק יקרא לך זרע. נאר יצחק ווערט גירופען אקינד פון אברהם. אבער ניט ישמעאל: ווארום ישמעאל הייסט אקינד פון הגר. פרעגט דיא גמרא וויא אזוי מעג ער הנאה האבין פון עשו. ער איז דאך אקינד פון יצחק אונ יצחק איז אקינד פון אברהם. ענטפערט די גמרא גאט האט ניט געזאגט צוא אברהם יצחק וועט גירופען ווערין דיין קינד: נאר אין יצחק וועט גירופען ווערין דיין קינד. דאלב יצחק ווס אין יעקב איז דיין קינד: אבער ניט גאנץ יצחק. עשו הייסט ניט אקינד פון אברהם:

י משנה. קונם. אז איינער האט געזאגט איך טוה אנדר איך זאל ניט הנאה האבען פון ערל: פון איוד ערל וואס איז ניט גימלתו מעג ער הנאה האבען. אונ פון אגוי אפילו ער איז גימלת: טאר ער ניט הנאה האבען. ווארום נאר אגוי ווערט גירופען ערל. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אלע גוים זענען ערלים: נאך אפסוק שטייט דער פלשתי דער ערל. נאך אפסוק שטייט טאמער ווען זיך פרייען דיא טעכטער פון דיא פלשתים. טאמער ווען זיך פרייען דיא טעכטער פון דיא ערלים. זעהן מיר אז אגוי ווערט גירופען ערל. אבער ניט איוד. רבי ישמעאל זאגט דיא מצוה פון מילה איז גאנץ גרויס ווארום דרייצעהן מאהל האט גאט געזאגט צו אברהם ער איז מיט אים כורת ברית אז ער וועט זיך מל זיין. רבי יוסי זאגט דיא מצוה פון מילה איז גרויס. ווייל זיא שטויסט אוועק שבת. מען מעג מל זיין אפילו אום שבת. רבי יהושע בן קרחה זאגט דיא מצוה פון מילה איז גרויס. ווארום גאט האט ניט גיוואַרט צוא דעם צדיק משה אויף דער מצוה אפילו איין שעה. אז משה האט ניט מל גיוועזן זיין זוהן צוא דער צייט. האט גאט גאר ניט גיווארט. נאר ער האט שוין געשיקט אמלאך ער זאל אים הרגנן. רבי נחמיה זאגט דיא מצוה פון מילה איז גרויס. אז אקינד האט אנגע אויף דער מילה. מעג מען צראפ שניידין דיא הויט מיט דער נגע. רבי זאגט דיא מצוה פון מילה איז גרויס. ווארום אויף

אלע

ים שם נברא לכבוד יקיה: לא נקרא שלם עד שמל. דכתיבהו על המילה א"ל הקב"ה התהלך לפני והיה תמים: שנאמר הנה דם הברית. ואע"ג דהאי דם אינו דם מילה אלא אלא קרבן מכל מקום כיון דבתורה כולה כתיב ברית ובמילה נמי כתיב ברית מעשה שקולה כנגד כל המצות:

אמול ואצא סכנה. אם אלך בדרך הוא ג' ימים דכל ג' ימים כתיב ליה: דכתיב ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. ואיו למימר דביום הג' שלב ליה פשי מיעוטא קמא אלא לכך המתינו שמעון ולוי עד יום הג' כדי שיהו חלושים ביותר שבכלהו ג' ימים וסכי מוכח בפרק ר' אליעזר דמילה: שנתעסק במלון תחלה שנאמר ויהי בדרך במלון. דמשמע שמיד שבא מן הדרך נתעסק במלון והיה לו למול מתחלה וכ"ת היאך ימול כיון שהיה לו שריך ללכת בדרך י"ל דאותו מלון סמוך למצרים היה

שנא' (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים. דבר אחר גדולה היא מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי: [גמ'] רבי (אומר) [ר"א] גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה שנא' (שמות כד) הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה:

יא תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו בשעה שנתרשל מן המילה שנאמר (שמות ד) ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו. אמר רבי (יוסי) ח"ו שמשה נתרשל מן המילה אלא כך אמר משה אמול ואצא סכנה היא דכתיב (בראשית לד) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. אמול ואשהה שלשה ימים הקדוש ברוך הוא אמר לי (שמות ד) לך שוב מצרים אלא מפני מה נענש מפני (דף לב) שנתעסק במלון תחלה שנאמר ויהי בדרך במלון

רבי

אלע מצות וואס אברהם האט געטאהן איז ער ניט גערופען געווארין גאנץ. ביז ער האט זיך מל געווען: אזוי ווי עם שטייט אין פסוק גאט האט געזאגט צו אברהם גיי פאר מיר אונ זיי גאנץ: נאך האט רבי געזאגט דיא מצוה פון מילה איז גרוים. ווען ניט דיא מצוה פון מילה וואלט גאט ניט בשאפען דיא וועלט. אזוי ווי עם שטייט אין פסוק אם לא בריתי יומם ולילה. ווען ניט דער ברית מילה וואס דיא מצוה איז מיט דעם מענטשין טאג אונ נאכט: וואלט איך גאר ניט געמאכט דיא געזעץ פון הימעל אונ ערד: גמרא. רבי זאגט דיא מצוה פון מילה איז גרוים. דיא איז געוואגין געגין אלע מצות פון דער תורה. אזוי וויא עם שטייט אין פסוק הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה. משה רבינו האט געזאגט צו דיא יודין דאס איז דיא בלוט פון דעם קרבן וואס דורך דיא בלוט האט גאט מיט אייך כורת ברית געווען אויף די אלע רייד: שטייט דאך דער ווארט ברית ביי דיא בלוט. אונ דער ווארט ברית שטייט ביי די בלוט פון מילה. אזוי וויא דורך דיא בלוט פון דעם קרבן האט גאט כורת ברית געווען אויף דיא גאנצע תורה. אזוי דורך דיא בלוט פון מילה האט אויך גאט כורת ברית געווען אויף דיא גאנצע תורה:

יא תניא. מיר האבין געלערנט רבי יהושע בן קרחה זאגט דיא מצוה פון מילה איז גרויס. ווארום דער זכות פון אלע מצות. וואס משה רבינו האט געטאהן זענין איהם ניט בייא געשטאנען ווען ער האט ניט מל געווען זיין קינד צו דער צייט. אזוי וויא עם שטייט אין פסוק ווען משה איז געווען אין וועג אין הארבערג אין גאסט הויז. האט איהם בגעגינט א מלאך פון גאט אונ האט איהם געוואלט הרגנין. האט רבי געזאגט חס ושלום משה רבינו האט ניט געוואלט מל זיין זיין קינד צו דער צייט. נאר אזוי איז געווען. אין דער זעלביגער צייט ווען דאס קינד איז געבארין געווארין האט גאט געזאגט צוא משה ער זאל גיין אין מצרים. האט משה געזאגט וויא זאל איך טאהן. איך זאל מל זיין דאס קינד אונ גיין אין וועג. איז א סכנה פאר דעם קינד. אזוי וויא עם שטייט אין פסוק דעם דריטען טאג ווען זיי זענין נאך געווען קראנק: זעהן מיר אז דריי טעג נאך דעם מל זיין איז מען קראנק. זאל איך איהם מל זיין אונ ווארטין דריי טעג. גאט האט דאך מיר געזאגט איך זאל שוין גיין אין מצרים. פרעגט דיא גמרא פאר וואס דען איז משה געשטראפט געווארין. נאר ווען משה איז געקומען צו דעם גאסט הויז וואס נאנט צוא מצרים. דא שטיקל וועג וואלט שוין ניט געווען קיין סכנה. האט ער באלד דיא ערשטע זאך גבארפט

טאהן

רבי שמעון בן גמליאל אומר לא למשה רבינו בקש שטן להרוג אלא לאותו תינוק שנא' (שם) כי חתן דמים אתה לי צא וראה מי קרוי החתן משה או אותו תינוק הוי אומר זה התינוק. דרש ר' יהודה בר (זבינא) [ביזנא] בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה באו אף וחמה ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא רגליו מיד ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה ותגע לרגליו וגו' מיד נרפו ממנו באותה שעה בקש משה להרגם שנא' (תהלים לז) הרף מאף ועזוב חמה וי"א לחמה הרג שנא' (ישעיה כז) חמה אין לי והכתיב (דברים ט) כי יגרתי מפני האף והחמה תרי חמה הוו ואבע"א גונדא דחמה:

יב תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך (צדיק גמור בעולם) [מי שנתעסק במצות] כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם המילה שנאמר (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים וכתיב ואתנה בריתי ביני ובינך. דבר אחר גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר (שמות לד) כי על פי הדברים האלה כרתי

היה וגלוהלה פורהל ליכל ככולל: כוי ל"מר וגו' הלוסק בנעשה מתן ע"י כריה במהתגין לוהו במלוס הלוסוס: ולל שיירו ממנו ללל רגליו מקוס המילה כדכתיב ולל עשה תלוין (שמואל ב' יט): להרגם. ללוחס שני מללכים: שנלמר הרף מלף ועזוב החמה. כלומר הקב"ה למר לו שיעזבם ללמה שרולה היה להרגם: שנלמר חמה לין לי. ללמה הרג: גונדלל דחמה. היל [של] חמה ללל ליסור גופיה נהרג:

כי על פי הדברים הללה כרתי לתך ברית. כלומר גריס מילה ששקולה ככל הדברים דכתיב על

מאכן מל צו זיין דאס קינד: אונ ער האט זיך גאר בשעפטיגט פריער מיט אנדערע זאכן. אזוי ווי עס שטייט אין פסוק ויהי בדרך במלון. ער איז געוועזן אין וועג אין גאסט הויז. דער ווארט אין וועג איז דאך איבעריג. עס האט גידארפט שטיין ער איז געוועזן אין גאסט הויז: נאר אזוי מיינט דער פסוק ווען ער איז גיקומען פון וועג האט ער זיך בשעפטיגט מיט דעם גאסט הויז: ניט מיט דעם קינד מל זיין. רבן שמעון בן גמליאל זאגט ניט משה רבינו האט דער שטן גיוואלט הרגנען: נאר דעם קינד האט ער גיוואלט הרגנען: אזוי וויא עס שטייט אין פסוק כי חתן דמים אתה לי. צפורה דיא ווייב פון משה האט גיזאגט דוא ביזט ביי מיר אהתן פון בלוט. מען האט דיך גיוואלט הרגנען. לאזין מיר זעהן וועד ווערט גרופין חתן. משה אדער דאס קינד. געוויס דאס קינד. דער קינד דעם טאג וואס מען איז איהם מל. ווערט ער גירופין חתן. ווייל מען איז איהם מהתן צוא דיא ערשטע מצוה. האט מען דאך דעם קינד גיוואלט הרגנען. רבי יהודה בר ביזנא האט גידרשת ווען משה רבינו האט אויף גיהאלטין מל צו זיין דאס קינד. זענין גיקומען צוויא מלאכים אף אונ חמה אונ האבין איהם איין גישלונגען פון קאפ ביז צוא דיא מילה. י) אונ האבין נישט מער גילאזין פון איהם נאר דיא פיס. האט באלד צפורה גינומען אשארפין מעסער אונ האט אפ געשניטען דיא ערלה פון איהר זוהן. האט דער מלאך איהם אפ געלאזין. האט משה גיוואלט הרגנען דיא ביידע מלאכים. אזוי ווי עס שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט צו משה לאז אפ פון אף אונ פאר לאז דעם חמה. אבער ווען גאט וואלט איהם ניט גיהייסין אפ לאזין: וואלט ער זייא גיהרגת. אנדערע זאגין דעם מלאך חמה האט משה גיהרגת. אזוי ווי עס שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט איך האב ניט קיין חמה. ווייל משה האט איהם גיהרגת. פרעגט דיא גמרא עס שטייט דאך אין פסוק משה האט גיזאגט איך האב מורא פאר דעם אף אונ פאר דעם חמה: ענטפערט דיא גמרא צוויי חמה זענין גיוועזן. איינעם האט ער גיהרגת אונ איינער איז געבליבען. אונ אז דוא ווילסט וועל איך דיר זאגין פאר דעם חיל פון חמה האט משה מורא גיהאט: אבער חמה אליין איז גיהרגת גיווארין:

יב תניא. מיר האבין גילערנט רבי זאגט דיא מצוה פון מילה איז גרויס. וואריםעס איז ניטא אויף דער וועלט אזוי אצדיק וויא אברהם אבינו איז גיוועזן. פון דעסטוועגין איז ער ניט גירופען תמים נאר פון וועגין דיא מילה. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דוא זאלסט גיין פאר מיר אונ זאלסט זיין גאנץ. וועל איך געבין בריתי מיין פאר בינדונג צווישען מיר אונ דיר. נאך האט רבי גיזאגט די מצוה פון מילה איז גרויס. ויא איז גיוואוגין געגין אלע מצות

פון

כשמאת: ופליגא דרבי אלעזר. דרבי מוקי ליה להאי קרא במילה וסוא מוקי כאי קרא בתורה: שמא נמצא בי דבר מגונה. עד עכשיו שלא אמר לי והיה תמים עד עכשיו: לא מאצטגנינות שלך. ממשפט אכמת מזלות שלך והיינו דכתיב ויוצא אותו החוצה: כל

כרתי אתך ברית ואת ישראל. דבר אחר גדולה מילה שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ופליגא דרבי אלעזר דא"ר אלעזר גדולה הורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים אחזה רעדה את עצמותיו אמר שמא דבר מגונה יש בי כיון שאמר ליה ואתנה בריתי ביני ובינך מיד נתקררה דעתו (בראשית יז) ויוצא אותו החוצה אמר לפניו רבש"ע הסתכלתי במזל שלי ואין לי בן אחד אלא ישמעאל א"ל הקב"ה אברהם צא מאצטגנינות שלך אין מזל לישראל:

יג א"ר יצחק כל המתמים את עצמו הקב"ה מתמם עמו שנא' (ש"ב כב) עם חסיד תתחסד וגו' רבי אושעיא אומר כל המתמים את עצמו שעה עומדת לו שנא'

פון דער תורה. אזו וויא עס שטייט אין פסוק כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. איך האב כורת ברית געוועזן און איך האב געמאכט מיין פארבינדונג מיט דיר אונ מיט די יודין. דורך די מצות מילה. וואס זיא איז געוואונען געגען דיא אלע רייד. געגען אלע מצות פון דער תורה. נאך האט רבי געזאגט דיא מצוה פון מילה איז גרויס. ווען ניט דיא מצות מילה וואלט דיא הימעל מיט דיא ערד ניט געשטאנען. אזוי ווי עס שטייט אין פסוק אם לא בריתי יומם ולילה. ווען ניט דער ברית מילה וואס די מצוה איז מיט דעם מענטשין טאג אונ נאכט. וואלט איך גאר ניט געמאכט דיא געזעץ פון הימעל אונ ערד. אונ רבי וואס ער האט געזאגט אז דער פסוק אם לא בריתי שמועסט פון מילה קריגט אויף רבי אלעזר. ווארום רבי אלעזר האט געזאגט אז דער פסוק אם לא בריתי שמועסט ניט פון מילה נאר פון תורה. דיא מצוה פון תורה לערנען איז גרויס. ווען ניט די תורה וואלטין דיא הימעל אונ ערד ניט געשטאנען. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אם לא בריתי יומם ולילה ווען ניט דיא תורה וואס מען לערנט איהר טאג אונ נאכט: וואלט איך גאר ניט געמאכט די געזעץ פון הימעל אונ ערד. רב יהודה האט געזאגט פון רבס וועגין ווען גאט האט געזאגט צו אברהם אבינו גייא פאר מיר אונ זייא גאנץ. ווענין זיינע ביינער פערציטערט געווארין. אזוי לאנג וויא איך טוה מצות בין איך נאך אלץ ניט געוועזן גאנץ. טאמער האט גאט געפונען אין מיר ביז איצט אמיאוסע זאך. וויא גאט האט צו איהם געזאגט איך וועל געבין מיין פארבינדונג צווישען מיר אונ דיר. איז איהם אפ געקיהלט געווארין זיין פארשטאנד. איז ער רוהיג געווארין. ווארום אז גאט וואלט אין איהם געפונין אמיאוסע זאך. וואלט ער דאך מיט איהם ניט געמאכט קיין פארבינדונג. נאר וויל ביז איצט איז ער ניט געוועזן גימלת. איז ער ניט געוועזן גאנץ: אונ פון איצט אז ער וועט שוין זיין גימלת. וועט ער שוין זיין גאנץ. עס שטייט אין פסוק ויוצא אותו החוצה. ווארום אברהם האט געזאגט פאר גאט רבונו של עולם איך האב גיקוקט אויף מיין מזל. האב איך געזעהן אז איך וועל ניט האבין קיין אנדער זוהן נאר ישמעאל. האט גאט געזאגט צו אברהם גיי ארויס פון צו זעהן אין די מזלות. יודין האבין ניט קיין מזל. דאס מיינט מען ויוצא אותו החוצה: גאט האט איהם ארויס גינומען אויסער דעם מזל:

יג אמר. רבי יצחק האט געזאגט דער מענטש וואס איז גאנץ מיט זיך אליין. ער קלערט נאר ני. גאר ער פארלאזט זיך אויף גאט. איז גאט גאנץ מיט איהם. טוהט גאט פון זיינעטוועגין אלץ וואס ער דארף. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק מיט דעם וואס טוהט מער ווי מען דארף טוהט גאט מיט איהם אויך מער וויא ער דארף. רבי אושעיא זאגט דער וואס מאכט זיך גאנץ אפילו ווען איהם איז שלעכט פארלאזט ער זיך אויף גאט אז ער וועט איהם העלפין. וועט אויף שטיין צו איהם אגוטע צייט. גאט וועט איהם העלפין. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט

האט

(עולם לגדולה) שנאמר (בראשית טז) התהלך לפני והיה תמים וכתיב (שם) והיית לאב המון גוים:

יד א"ר לוי כל המנחש לו נחש שנא' (במדבר כג) כי לא נחש ביעקב והא בלמ"ד אל"ף כתיב אלא משום מדה כנגד מדה. תני אהבה בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניסים אותו למחיצה שאפי' מלאכי השרת אינם יכולין ליכנס לה שנאמר (שם) [כי לא נחש ביעקב וגו'] כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל:

טו א"ר אבהו א"ר אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו [למצרים] מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגריא בת"ח שנאמר (בראשית יד) וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדוף עד דן. (רבי) שמואל (בר נחמני) אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שנאמר (שם טו) במה אדע כי אירשנה. רבי יוחנן אמר מפני שהפריש את בני

כל המנחש לו נחש. שהקסמים והנחשים רודפים אחריו שנזוק בכל דבר וכדאמרי' בפרק ערבי פסחים מאן דקפיד קפדין בהדיה שנאמר כי לא נחש וגו': בלמ"ד אל"ף. דמשמע דאין רודפין אחריו: מדה כנגד מדה. מאן דקפיד קפדין בהדיה דבמדה שאדם מודד בה מודדין לו ולא נפיק מקרא: כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. שמלאכי השרת ישאלו לישראל מה פעל אל לפי שמתוך שאינם מנחשים מכניסים אותם למת לה שאין מלאכי השרת יכולים ליכנס לה ונראה בעיני דהיינו נמי מדה כנגד מדה שמתוך שאינו הולך לקראת נחשים לידע העתידות אלא בוטח בהקב"ה משום הכי מגלה לו הקב"ה רזי עולם שאינם גלויים למלאכי השרת: מפני מה נענש אברהם. אע"פ שעבירת השבועה מפורשת על אומרו במה אדע מכל מקום עבירה זו העניטתו להיות נופל במה אדע: שעשה אנגריא בת"ח. שהוליכם למלחמה כדכתיב: וירק את חניכיו ילידי ביתו. דהיינו בני אדם שחנכן לתורה: שהפריז על מדותיו. שהרבה והגדיל להרהר על מדותיו של הקב"ה באמר במה אדע שפריז

האט גיזאגט צו אברהם גייא פאר מיר אונ זיי גאנץ. קיק ניט אויף דיא מזלות. וואס שטייט ווייטער. ווערסט דוא זיין אפאטער צוא פיל פעלקער: דוא ווערסט האבין נאך פיל קינדער אויסער ישמעאל:

יד אמר. רבי לוי האט גזאגט דער וואס האט מורא פאר יעדער זאך דריבער פרעגט ער ביי דיא וואס ווייסען כישוף זייא זאלין אים זאגען. יאגט אים נאך דער כישוף. אלע שלעכטע זאכען קומען אויף אים. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק כי לא נחש ביעקב. פרעגט דיא גמרא דער לא שטייט דאך אלמ"ד מיט אאל"ף. איז דאך דער טייטש דער כישוף וועט ניט קומען אויף אים. זאגט דיא גמרא מיר לערנען דאס ניט פון אפסוק. נאר דאס איז מדה כנגד מדה. אזוי וויא ער טוהט. טוהט מען מיט אים. אזוי וויא ער יאגט נאך דעם כישוף. אזוי יאגט דער כישוף נאך אים. אהבה דער זוהן פון רבי זירא האט גילערנט. דער מענטש וואס מאכט ניט כישוף. ברייננט מען אים פאר גאט אין אזוי אארט וואס אפילו דיא מלאכים קענען ניט קומען דארטין. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק כי לא נחש ביעקב. ווייל ביי דיא יודין איז ניטא קיין כישוף. דריבער וועט קומען אויף זייא אזוי אצייט וואס דיא מלאכים וועלין פרעגין ביי דיא יודין וואס טוהט גאט. ווייל דיא יודין וועלין זיין פאר גאט אין אזוי אארט וואס אמלאך טאר ניט קומען דארטין:

טו אמר. רבי אבהו האט גזאגט פון רבי אלעזרס וועגין. פאר וואס איז אברהם אבינו גישטראפט גיווארין אז זיינע קינדער זאלין ארבעטין אין מצרים צוויי הונדערט מיט צעהן יאר: ווייל ער האט גיארבעט מיט תלמידי חכמים. ער האט זייא געפירט אין דער מלחמה. אזו וויא עס שטייט אין פסוק וירק את חניכיו. ער האט גיוואפינט דיא מענטשין וואס ער הט מיט זייא גילערנט תורה. וואס זענען גיבארין גיווארין ביי אים אין שטוב. וואס ער הט זייא מגייר גיוועזן. נאך דרום דער וואס איז זיך מגייר איז גליך ווי ער ווערט איצט גיבארין צו זאמען איז גיוועזן דריי הונדערט מיט אכטצעהן מענטשין. אונ אברהם מיט זיינע מענטשין האבין גיאגט די מלכים ביז דן. שמואל זאגט ווייל אברהם האט צוא פיל גיקלערט אין דיא מדות פון גאט. ער הט גיזאגט מיט וואס וועל איך וויסען אז איך וועל ירשנן ארץ ישראל. דריבער איז ער גשטראפט ווארין זיינע קינדער זאלען ארבעטין אין מצרים. רבי יוחנן זאגט ווייל ער האט אפ גישיידט

מענטשין

בני אדם מלבא תחת כנפי השכינה שנא' (שם יד) תן לי הנפש והרכוש קח לך. (שם) וירק את חניכיו רב ושמואל ח"א שהריקן בתורה וחד אמר שהריקן בזהב שמונה עשר ושלש מאות א"ר אמי בר אבא ואליעזר כנגד כולן וא"ד זה הוא אליעזר אליעזר בחושבנא הכי הוי. וא"ר אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנאמר (שם כו) עקב אשר שמע אברהם בקולי (שנותיו של אברהם חוץ משלשה עק"ב ב) חושבנא מאה ושבעים ותרתין וא"ר אמי בר אבא (ע"ג) השטן בחושבנא תלת מאה ושתין וארבע הוה וא"ר אמי בר אבא כתיב אברם וכתיב הוא אברהם בתחלה המליכו הקב"ה לאברהם על מאתים וארבעים ושלשה איברים ולבסוף על רמ"ח ואלו הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגויה:

א"ר

ספריו יותר ושפקיר: שנאמר תן לי הנפש. ואברהם אבינו נתן לו ואילו עכשיו לעצמו היה מכניסן תחת כנפי השכינה: שהריקן בתורה. זכהן בתורה ובשבילו לא המלחמה לכן אמר הריקן מן התורה שמלמדן והבור ריק שעשה בהם אנגריא: הריקן בזהב. כדכתיב בירקרק חרוץ דהיינו זהב כלומר שנתן להם זהב הרבה כדי שילכו: שנאמר עקב אשר שמע. כמנין עק"ב שמע ואברהם היה קע"ה נמצא שבן שלש הכיר את בוראו: השטן בחושבנא תלת מאה ושתין וארבע הוו. ויומי החמה שס"ה אם כן איכא חד יומא דלית ליה רשותא למשטן דהיינו יום הכפורים: המליכו. השליטו: שתי עינים ושתי אזנים. שבתחלה המליכו הקב"ה על אבריו חוץ ברשותו ליזהר מעבירה אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבסוף כשנתמלא המליכו הקב"ה אפילו על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה:
ברונא כגויה. שניטול:

מענטשין זייא זאלען זיך ניט מגייר זיין. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דער מלך פון סדום האט גזאגט צוא אברהם גיב מיר דיא מענטשין אונ דאס פאר מעגין נעם דיר; אונ אברהם האט אים גיגעבין דיא מענטשין. אונ אז ער וואלט דיא מענטשין גיהאלטין ביא זיך וואלטין ער זייא דאך מגייר גיוועזן. דריבער איז ער גישטראפט גיווארין זיינע קינדער זאלין ארבעטין אין מצרים. אין פסוק שטייט וירק את חניכיו. ער האט גיוואפינט זיינע מענטשין. מיט וואס האט ער זייא גיוואפינט. קריגען אין דעם רב אונ שמואל. איינער זאגט ער האט זייא גיוואפינט מיט תורה. ווייל ער האט מיט זייא גילערנט תורה דריבער האבען זייא איין גינומען דיא מלחמה אונ איינער זאגט ער האט זייא גיוואפינט מיט גאלד. ער האט זייא גיגעבין פיל גאלד זייא זאלען גיין מיט אים אין דער מלחמה. אין פסוק שטייט אברהם האט מיט גינומען דריי הונדערט מיט אכטצעהן מענטשין. רבי אמי בר אבא זאגט אליעזר בשטייט גענין אלע דריי הונדערט מיט אכטצעהן; אנדערע זאגען דיא דריי הונדערט מיט אכטצעהן מענטשין דאס מיינט מען אליעזר. דער ווארט אליעזר בטרעפט דריי הונדערט מיט אכטצעהן. נאך האט רבי אמי בר אבא גזאגט. אברהם אבינו איז אלט גיוועזן דרייא יאהר ווען ער האט דער קענט אז עס איז דא אגאט אויף דער וועלט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק עקב אשר שמע אברהם בקולי. דער ווארט עקב בטרעפט הונדערט מיט צוויי אונ זיבעציג. הונדערט מיט צווייא אונ זיבעציג יאהר האט אברהם געדינט גאט. אונ אברהם האט גילעבט הונדערט מיט פינף אונ זיבעציג יאהר. האט דאך אים גיפעלט דיא ערשטע דרייא יאהר ביז ער האט דער קענט גאט. נאך האט רבי אמי בר אבא גזאגט דער ווארט השטן בטרעפט דריי הונדערט פיר אונ זעכציג. אונ אין א יאהר איז דא טעג דריי הונדערט מיט פינף אונ זעכציג. דריי הונדערט מיט פיר אונ זעכציג טעג מעג דער שטן מסרין אויף יודין. נאר איין טאג אין יאהר דאס איז יום כפור. טאר ער ניט מסרין אויף יודין. נאך האט רבי אמי בר אבא גזאגט. אמאהל שטייט אברם אונ אמאהל שטייט אברהם. אין אנהייב האט גאט גימאכט גיוועלטיגען אברהם אויף צווייא הונדערט מיט דרייא אונ פערציג גלידער זיינע. ער האט אויף זייא גיוועלטיגט זייא זאלען ניט טאהן קיין עבירה. זייא זאלין נאר גיהערין צוא דיגען גאט; אברם בטרעפט צוויי הונדערט דריי אונ פערציג. דער נאך וויא ער האט זיך מל גיוועזן האט אים גאט גימאכט גיוועלטיגען אויף נאך פינף גלידער. אויף זיינע צווייא אויגין אונ אויף זייגע צוויי אויערין אונ אויף דיא מילה. אז דיא פינף גלידער זאלין אויך ניט טאהן קיין עבירה; דיא אויגען זאלען

גיט

(ג"י) טז א"ר אמי בר אבא מ"ד (קהלת ט) עיר קטנה ואנשים בה מעט יבא אליה מלך גדול סבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו האברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצה"ר ובנה עליה מצודים גדולים אלו עונות ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצ"ט ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשובה ומעשים טובים והאדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת יצה"ר לית דמדכר ליה ליצה"ט (שם ז) החכמה תעוז לחכם זו תשובה ומעשים טובים. מעשרה שליטים אשר היו בעיר אלו ב' ידים. וב' רגלים. וב' עינים. וב' אזנים, וראש הגויה. ופה:

מעשרה שליטים. שליטים בגוף שכחו מעשה האדם נעשים על ידיהם:
ומלכי צדק. הוא שם בן נח: לפיכך הוציא הכהונה מאברהם. ואע"פ שאברהם מזרעו של שם לא זכי בכהונה מחמת שם אלא מחמת עצמו וכיון דאמרי׳ והוא כהן ואין זרעו כהן כלומר שלא זכה זרעו בכהונה מחמתו משום שכי נטלה מכל אלו׳ זרעו של שם ונתנה לאברהם: נאם ה׳ לאדני. דא

יז א"ר זכריה משום ר' ישמעאל בקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם וגו' והוא כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנא'.(שם) ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון וגו' וברוך אל עליון וגו' א"ל אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת רבו (לפיכך הוציאה מאברהם) [מיד נתנה לאברהם] שנאמר (תהלים ק) לדוד מזמור נאם ה' לאדני וגו'

ניט זעהן וואס מען טאר ניט. אונ די אויערן זאלין ניט הערין וואס מען טאר ניט. אונ צוא זאמען איז אכט אונ פערציג מיט צוויי הונדערט גלידער. אונ דער ווארט אברהם בטרעפט צוויא הונדערט מיט אכט אונ פערציג:

טז אמר. רבי אמי בר אבא האט גזאגט עס שטייט אין פסוק אקליינע שטאט אונ די מענטשין וואס אין איר זענען ווייניג אונ עס איז גיקומען צו איר אגרויסער מלך אונ הט איר ארומגערינגלט אונ ער האט גיבאהט אויף איר גרויסע פעסטונגען. אקליינע שטאט דאס מיינט מען דעם גוף. די מענטשין וואס אין איר זענען ווייניג. דאס מיינט מען די גלידר פון דעם גוף זענען ווייניג. אונ עס איז גיקומען צו איר אגרויסער מלך אונ הט איר ארומגערינגלט. דאס מיינט מען דעם יצר הרע וואס ער איז דער מלך אויף דעם גוף. אונ ער האט גיבאהט אויף איר גרויסע פעסט נגען. דאס זענען די עבירות וואס דער גוף האט גיטאהן. אונ עס איז גיפונען גיווארין אין די שטאט אארעמער מענטש אקלוגער. דאס מיינט מען דעם יצר טוב. וואס ער איז גיפונען גיווארין אין דעם גוף. אונ ער האט גירעטעט ומציל גיוועזן די שטאט מיט זיין חכמה. דאס מיינט מען דער יצר טוב איז מציל דעם גוף. ווייל ער ברענגט דעם מענטשין ער זאל טאהן תשובה אונ מעשים טובים. אונ דער מענטש האט ניט גידענקט דעם ארעם מאן. ווען דער יצר הרע קומט אויף דעם מענטשין. פר געסט ער דעם יצר טוב. שטייט אין פסוק די חכמה שטארקט דעם חכם. דאס מיינט מען די תשובה אונ מעשים טובים וואס דער מענטש טוהט. שטארקין דעם מענטש. מער ווי די צעהן גיוועלטיגער וואס זענען גיוועזן אין די שטאט. ווער זענען די צעהן גיוועלטיגער. די צוויי הענט. צוויי פיס. צוויי אויגין. צוויי אויערין. די מילה. די מויל:

יז אמר. רבי זכריה האט גזאגט פון רבי שמואלס וועגין. גאט האט גיוואלט שם ווערט זיין פון נח זאל זיין אכהן. אזו וויא עס שטייט אין פסוק מלכי צדק דער מלך פון שלם ירושלים איז גיוועזן אכהן צוא גאט. נאר ווייל ער האט גיבענטשט צו אברהם פריער וויא ער הט גיבענטשט צוא גאט. האט גאט צוא גינומען די כהונה פון שם אונ האט זיא גיגעבין צוא אברהם. אזו וויא עס שטייט אין פסוק ער האט אים גיבענטשט אונ ער האט גזאגט גיבענטשט זאל זיין אברהם צו גאט. אונ גיבענטשט זאל זיין גאט. האט אברהם גזאגט צוא שם. בענטשט מען דעם קנעכט פריער וויא דעם בעל הבית. האט גאט באלד גיגעבין די כהונה צו אברהם. אזו וויא עס

שטייט

וגו' וכתיב בתריה נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דבורו של מלכי צדק והיינו דכתיב (בראשית יד) והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן:

אין בין המודר פרק רביעי

(דף לה ע"ב) **א איבעיא** להו הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא למאי נ"מ למודר הנאה אי אמרת שלוחי דידן הוו הא מהנו ליה ואסור ואי אמרת שלוחי דשמיא שרי מאי ת"ש דתנן וכו':

(ל"ז ע"ב) **ב פיסקא** מלמדו מדרש הלכות ואגדות ולא ילמדנו מקרא. מקרא מ"ט לא ילמדנו משום דקמהני ליה מדרש נמי קא מהני ליה אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדרש מאי פסקא הא קמ"ל דאפי' במקום שנוטלין שכר על המקרא שרי למשקל על המדרש לא

פירוש

זהו דקאמר נאם ה' לאדני שב לימיני שהכניסו למלחמת ד' מלכים שישב לימין ה' כלומר שישב בעזרת ה' עד שית אויביו הדום רגליו וכתיב בההוא מזמור אתה כהן לעולם ואברהם נקרא אדון כדאיתא בברכות למען אדני למען אברהם שקראך אדון: על דברתו של מלכי צדק. נטלה ממנו הכהונה:

הני כהני. שמקריבין קרבנות: שלוחי דידן. דבעלי קרבנות: הא קמהני ליה. שאין נהנה מבעל כפרתו ואיהו הדירו שלא יהנה ממנו:

שנוטלין שכר על למוד המקרא. והכי לא ילמדנו מקרא בחנם לזה דקמהני ליה השכר שהיה לו ליתן אבל מלמדו הלכות בחנם דלא קמהני ליה כלל: מאי פסקא. דמשמע דבכל מילתא ולאו איסורא איכא אפילו למשקל שכר על המקרא תנין לה והאי נמי שפיר עבד דשקל כלל: והא קמ"ל מתניתין: דאפילו במקום שנוטלים שכר וכו'. והכי לא ילמדנו מקרא דכוותיה ושרי למשקל שכר אם מלמדו בחנם מהני ליה מן השכר שהיה לו

שטייט אין פסוק לדוד מזמור נאם ה' לאדני. גאט האט גירעט צוא מיין הער דאס מיינט מען צו אברהם) דער נאך שטייט גאט האט געשווארין אונ ער וועט ניט חרטה האבען דוא (אברהם) וועסט זיין אכהן אויף אייביג. על דברתי מלכי צדק. וועגין די רייד פון מלכי צדק. ווייל ער האט געבענטשט צו אברהם פריער וויא צו גאט. דריבער איז געווארין אברהם אכהן. דריבער שטייט אין פסוק ביי שם והוא כהן לאל עליון. נאר ער אליין איז געוועזן אכהן צוא גאט. אבער זיינע קינדער האבען ניט זוכה געוועזן צוא זיין כהנים דורך אים. נאר אברהם איז געווארין אכהן דורך זיין אייגענעם זכות. אונ דיא קינדער פון אברהם האבען זוכה געוועזן דיא כהונה פון דעם זכות פון אברהם.

פרק רביעי

א איבעיא. מען האט געפרעגט די כהנים וואס זענען מקריב קרבנות. זענען זיי אשליח פון דעם בעל הבית וואס ברינגט דעם קרבן. אדער זייא זענען שלוחים פון גאט. צוא וואס דארפין מיר דאס וויסען. אז אכהן האט געטאהן אנדר אמענטש (למשל ראובן) זאל ניט הנאה האבין פון איהם. אונ דער ראובן האט געבראכט אקרבן. אויב דער כהן איז ראובנס שליח. טאר ניט דער כהן מקריב זיין דעם קרבן. ווייל ראובן האט דאך הנאה פון דעם כהן. ער איז מכפר זיינע עבירות. אבער אז דער כהן איז אשליח פון גאט. מעג ער מקריב זיין דעם קרבן:

ב פיסקא. אז ראובן האט געטאהן אנדר שמעון זאל פון איהם קיין הנאה ניט האבין. מעג ראובן לערנען מיט שמעון מדרש אונ דינים אונ אגדתא. נאר תנ"ך טאר ער איהם ניט לערנען. פרעגט דיא גמרא פאר וואס טאר ער ניט לערנין מיט איהם תנ"ך. ווייל שמעון האט הנאה פון ראובן. זאל ער איהם מדרש אויך ניט לערנין. ווארום שמעון האט הנאה פון ראובן. האט שמואל געזאגט דא שמועסט אין אזוי אשטאט וואס מען נעמט געצאהלט פאר תנ"ך לערנען אונ מען נעמט ניט געצאהלט פאר מדרש לערנען. דריבער אז ראובן לערנט מיט שמעון תנ"ך אומזיסט. טוהט ער איהם אטובה. ווארום אז ער וואלט ניט לערנען מיט איהם אומזיסט. וואלט ער דאך געמוזט בצאהלין מען זאל מיט איהם לערנען תנ"ך דריבער טאר מען ניט: אבער מדרש לערנין צאלט אומזיסט. ווען ראובן וואלט ניט געלערנט מיט איהם. וואלט שמעון בעקומען

איין

לא שרי למשקל מאי שנא מדרש דלא דכתיב (דברים ד) ואותי צוה ה׳ בעת ההיא (לאמר לכם) [ללמד אתכם] וכתיב (שם) ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה׳ מה אני בחנם אף אתם נמי בחנם מקרא נמי בחנם רב אמר שכר שימור ורבי יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים :

(ע״ב) ג [אמר רב איקא בר אבין א״ר חננאל] אמר רב מ״ד ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא . בספר תורת האלהים זה מקרא . מפורש זה תרגום . ושום שכל אלו הפסוקים . ויבינו במקרא אלו פסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורות . א״ר יצחק מקרא סופרים ועטור סופרים וקריין ולא כתבין וכתבין ולא קריין הלכה למשה מסיני

ועטור סופרים : תיבות יתירות שנכתבו ליפות הלשון ונקרא עטור לפי שהן מעטרות את הלשון : קריין ולא כתבין . תיבות שנקראות ואינם נכתבות : כתבין ולא קריין . שנכתבות ואינם נקראות : הלכה למשה מסיני . כך קבל משה מסיני ומסרן לישראל : מקרא

ליתן : רב אמר . מ״ש בשירה למשקל שכר מן המקרא מפני שאין נוטלים שכר אלא על שכר שימור שמשמרין התינוקות שאין מניחין אותן לצאת ולעסוק בדברים בטלים ולא שכר לימוד המקרא וקטנים דצריכין שימור לומדים מקרא ולא גדולים והכי קא ילמדנו מקרא לקטנים בחנם דכוליה ושרי למשקל עלייהו שכר קתני השכר שכיר לו ליתן אבל מלמדו מדרש דקטנים אין לומדים מדרש אלא לגדולים וגדולים לית להו שכר שימור ולא קתני אהו כלל והכי שרי : ורבי יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים . שקיל מינייהו שמלמדו נקודות וטעמים היות שכר שרי למישקל ופיסוק טעמים אינו אלא במקרא והכי לא ילמדנו מקרא משום דקא שקיל ליה שמגיה לו את השכר :

מפורש זה התרגום . דמפרש ליה למקרא : ושום שכל אלו הפסוקים . נקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק וקרי ליה שום שכל שעל ידיהם אדם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים כדאמרי׳ בפ״ק דחגיגה נ״מ לפסוקי טעמי : המסורות . מה שנמסר במסורת : א״ר יצחק מקרא סופרים . הקריאה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים :

איין אנדערין וואס וואלט מיט איהם לערנין מדרש אומזיסט . האט דאך ראובן איהם קיין טובה ניט גיטאהן . דריבער מעג מען. פרעגט דיא גמרא פאר וואס שמועסט דיא משנה נאר פון צוויי אַארט וואס מען נעמט גיצאהלט פאר תנ״ך לערנען אונ מען נעמט ניט קיין גיצאהלט פאר מדרש לערנען . זאל דיא משנה שמועסין פון פאר קערט ווא מען נעמט גיצאהלט פאר מדרש לערנען אונ מען נעמט ניט גיצאהלט פאר תנ״ך לערנען . ענטפערט דיא גמרא דיא משנה לערונט אונז אדין : אפילו ווא מען נעמט גיצאהלט פאר לערנען : פאר תנ״ך לערנען מעג מען נעמען גיצאהלט . אבער פאר מדרש לערנען טאר מען ניט נעמען גיצאהלט . פרעגט דיא גמרא פאר וואס טאר מען ניט נעמען גיצאהלט פאר מדרש לערנען : ווארום עס שטייט אין פסוק משה רבינו האט גיזאגט מיך האט גאט גיבאטין אין דער צייט איך זאל מיט אייך לערנען . נאך אפס ק שטייט משה רבינו האט גיזאגט צו דיא יודין זעהט איך לערין מיט אייך חקים אונ משפטים אזוי ווי גאט האט מיך גיבאטין: אזוי וויא גאט האט מיך גיבאטין . אזוי ווי איך לערין מיט אייך אומזיסט . אזוי זאלט אידר לערנען איינער מיט דעם אנדערין אויך אומזיסט . דארף מען דאך תנ״ך אויך לערנען אומזיסט . רב זאגט דער וואס לערונט תנ״ך לערונט ער דאך מיט קליינע קינדער . נעמט ער גאר ניט קיין שכר פאר דעם לערנען . נאר ווייל ער היט דיא קינדער וויא זאלין ניט ארומלויפין אונ זאלין ניט פאר בריינגען דעם טאג מיט נארעשקייט . אבער דער וואס לערונט מדרש לערונט ער דאך מיט גרויסע מענטשין : וואס מען דארף זיי ניט היטען : טאר ער ניט נעמען קיין גיצאהלט . רבי יוחנן זאגט דער וואס לערונט תנ״ך מיט קינדער . נעמט ער ניט שכר פאר דעם לערנען תנ״ך נאר ער נעמט שכר פאר דעם וואס ער לערונט מיט זייא דיא נקודות אונ די נגינות . אבער ביי מדרש איז דאך ניטא קיין נקודות אונ ניט קיין נגינות . דריבער טאר מען ניט נעמען גיצאהלט פר מדרש לערנען:

ג אמר : רב איקא בר אבין האט גזאגט רב חננאל האט גזאגט פון רבס וועגין . עס שטייט אין פסוק זייא האבען גילייענט אין דער ספר תורה פון גאט מפורש ושום שכל ויבינו במקרא . אין דער ספר תורה האבען זייא גילייענט דיא פסוקים : מפורש מיינט מען תרגום . ושום שכל מיינט מען דיא פסוקים . ווארום מען דארף וויסען מיט חכמה ביי וועלכין ווארט דאך אם צוא שטעלין . ויבינו במקרא מיינט מען די נגינות . ווארום דורך דער נגינה פאר שטייט מען דעם פשט פון פסוק . אנדערע זאגען דאס מיינט מען דיא איבער ענטפערונג . וואס גאט האט גזאגט

מסיני מקרא סופרים ארץ ארץ שמים מצרים. עטור סופרים (בראשית יח) אחר תעבורו (שם כד) אחר (תלכו) [תלך] (במדבר לא) אחר תאסף (תהלים סח) קדמו שרים אחר נוגנים (שם לו) צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה קריין ולא כתבין (ש"ב ח) פרת דבלכתו (שם יז) איש דכאשר ישאל (ירמיה לא) באים דונבנתה (שם נ) לה דפליטה, (רות ג) את דהוגד הוגד. (שם ג) אלי דהגורן. (שם) אלי דהשעורים הלין קריין ולא כתבין. כתבין ולא קריין. (מ"ב ה) נא דיסלח (דף לח) (דברים ו) זאת דהמצוה. (ירמיה נא) ידרוך דהדורך (יחזקאל מח) חמש דפאת נגב (רות ג) אם דכי גואל הלין כתבין ולא קריין אמר

מקרא סופרים ארץ ארץ. כתיב גו התורה מקרא בקמ"ץ: שמים מצרים. אע"פ שאין בהם אל"ף פתחים כאילו היתה בהם: עטור סופרים אחר תעבורו אחר תלך אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגנים. כל הני אחר מיותרין הם ואינם אלא נתפארת הלשון דהוה ליה למכתב בעדו ותעברו סבגר שבעת ימים ותאסף קדמו שרים ונוגנים אלא שכתבו לתפארת הלשון: צדקתך כהררי אל. הוה ליה למיכתב צדקתך הררי אל כדכתיב משפטיך תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר שמלאכים צריכין לצדקת ה' אלא שכתב שהררי אל לתפארת הלשון ובדברי מורי ראיתי דעטור סופרים היינו שנותנין טעם מפסיק באחר כי היכי דלישתמע אח"כ (תלכו) [תלך] אח"כ תעבורו אח"כ תאסף קדמו שרים ואח"כ נוגנים צדקתך כהררי נפסק בטעם שהררי ממלא אל לומר במלה אל הפוכה כאילו כיתה בתחלת הפסוק ופירושו אל צדקתך עליה כהרים שהם גבוהים ולמלאת הפסק היה נשמע אחר תלכו אחר שתעבורו אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגנים שהמנגנים קדמו להם צדקתך כהרים של אל וקרי ליה עיטור סופרים משום דמעטרי ליה למלתא בטעם הקריאה: קריין ולא כתבין פרת דבלכתו. בשמואל הוא להשיב ידו בנהר פרת פרת קרי ולא כתיב: איש דכאשר ישאל. בשמואל נמי הוא גבי אחיתופל כאשר ישאל איש בדבר אלהים איש קרי ולא כתיב: באים דונבנתה. בירמיהו [הוא] הנה ימים באים נאם ה' ונבנתה העיר וגו' באים קרי ולא כתיב: לה דפליטה. בסוף ירמיה בנבואת בבל אל יהי לה פליטה לה קרי ולא כתיב: את דהגד הוגד. ברות ויען בועז ויאמר לה הוגד הוגד לי את אשר עשית את המו"ך האי את קרי ולא כתיב מיהו בספרים שלנו קרי וכתיב ואף במסכת לא מדכר ליה בהני דקריין ולא כתבין: אלי דהגורן: ברות נמי הוא ותאמר אליה כל אשר תאמרי אלי אעשה והפסוק שלאחריו ותרד הגורן ועשה ככל אשר צותה חמותה וקרי ליה אלי דהגורן אע"ג דבהאי קרא ליכא הגורן כיון דסמיך ליה בפסוק דלאחריו: אלי דהשעורים. ברות נמי הוא ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי [אלי] קרי ולא כתיב: כתבין ולא קריין נא דיסלח. במלכים בבשהתחויתי בית רמון יסלח נא ה' לעבדך כתיב נא ולא קרי: זאת דהמצוה. בסדר ואתחנן כך מצאתי כתוב ולא נמצא בספרים שלנו: ידרוך דהדורך. בסוף ירמיה ידרוך הדורך את קשתו ידרוך שני כתיב ולא קרי: חמש דפאת נגב. בסוף יחזקאל ואלה מדותיה וגו' חמש ה' מאות וארבעת אלפים חמש שני כתיב ולא קרי: אם דכי גואל. ברות ועתה כי אמנם כי אם גואל אנכי האי אם כתיב ולא קרי ובמסורה חשיב כל הני ושפי עלייהו אהגיהי

צו משה רבינו אוים ווייניג ווי מען זאל לייענען דיא פסוקים: רבי יצחק האט גזאגט מקרא סופרים. דאס לייענונג פון דיא פסוקים וואס מען האט אונז איבער געגעבן. ווי אזוי מען זאל דעם פסוק לייענען. ועטור סופרים. אונ דיא איבעריגע ווערטער וואס שטייען אין די ספר תורה צו בשיינען דעם לשון פון פסוק. אונ דיא ווערטער וואס זענען ניט געשריבען אין דיא ספר תורה נאר מען לייענט זייא אויס ווייניג. אונ דיא ווערטער וואס זענען געשריבען אין דיא ספר תורה אונ מען לייענט זייא ניט. דאס אליץ האט גאט גיזאגט צוא משה רבינו אויף דעם בארג סיני. מקרא סופרים מיינט מען ארץ ארץ. שמים שמים. מצרים מצרים. עטור סופרים מיינט מען למשל אחר תעבורו אחר תלך אחר תאסף שרים אחר נוגנים. דיא אלע אחר זענען איבעריג. זייא שטייען נאר צו פאר שענערין דעם לשון פון פסוק. אדער עס שטייט צדקתך כהררי אל. איז דער כ"ף איבעריג: עס דארף שטיין צדקתך הררי אל. אזוי ווי עס שטייט ווייטער משפטיך תהום רבה. אונ עס שטייט ניט כתהום. דאס זענען דיא ווערטער וואס זענען ניט געשריבען אונ זייא ווערין גילייענט. מען לייענט בלכתו להשיב ידו בנהר פרת. אונ עס שטייט ניט דער ווארט פרת. מען לייענט כאשר ישאל איש. אונ עס שטייט ניט דער ווארט איש. מען לייענט הנה ימים באים. אונ עס שטייט ניט דער ווארט באים. מען לייענט אל יהי לה פליטה. אונ עס שטייט ניט דער ווארט לה. מען לייענט הוגד הוגד לי את אשר עשית. אונ עס שטייט ניט דער ווארט את. מען לייענט כל אשר תאמרי אלי. אונ עס שטייט ניט דער ווארט אלי. מען לייענט כי אמר אלי. אונ עס שטייט ניט דער ווארט אלי. דאס זענען דיא ווערטער וואס זענען געשריבען אונ מען לייענט זייא ניט. עס שטייט אין פסוק יסלח נא ה'. אונ מען לייענט ניט דעם ווארט נא. עס שטייט אין פסוק המצוה הזאת. אונ מען לייענט ניט דעם ווארט הזאת. עס שטייט אין פסוק. דרוך ידרוך הדורך. אונ מען לייענט ניט דעם אנדערין ידרוך. עס שטייט אין פסוק חמש חמש מאות. אונ מען לייענט ניט דעם אנדערין חמש. עס

אמר רב אחא בר אדא במערבא פסקי ליה להאי קרא לתלת פסוקי (שמות יט) ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן:

ד א"ר חמא בר חנינא לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנא' (שמות לד) פסל לך פסולתן יהא שלך. א"ר יוסי בר חנינא בתחלה לא נתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר (שם) כתב לך פסל לך מה פסולתן שלך יהא אף כתיבתן שלך יהא ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר (משלי כב) טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל מתיב רב חסדא (דברים ד) ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים אותי צוה ואני לכם (שם) ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי. אותי צוה ואני לכם. (שם לא) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת השירה לחודה (שם) למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פלפולא בעלמא:

אחריני מיהו לא חשיב (את) [ואת] דמשמע אלא (את) [ואת] הנפש דכתיב בירמיה גבי צדקיהו חי ה' אשר עשה לנו את הנפש הזאת:

פסל לך שלך יהא. ושל ספירין היו: טוב עין הוא יבורך. זה משה דכתיב ביה כי טוב הוא: כי נתן מלחמו לדל. אין לחם אלא תורה דכתיב לכו לחמו בלחמי ואין דל אלא ישראל שנאמר וידל ישראל עד מאד: מתיב רב חסדא ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם. אלמא דהשם צוהו ללמד את ישראל ומפרקינן: ואני לכם. וקרא ה"ק ואותי צוה ה' ואני נתתי את לבי ללמד אתכם חקים ומשפטים: למען תהיה לי השירה הזאת לעד. ואי שירה לבדה קאמר מאי סהדותא איכא: פלפולא בעלמא. נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל:

א"ר

שטייט אין פסוק כי אם גואל אנכי. אונ מען לייענט ניט דעם ווארט אם. דיא ווערטער ווערין געשריבען אונ ניט גילייענט. רב אחא בר אדא זאגט אין ארץ ישראל טיילט מען דעם פסוק אויף דריי טייל. ויאמר ה' אל משה. הנה אנכי בא אליך: בעב הענן:

ד אמר. רבי חמא בר חנינא הט גזאגט משה רבינו איז רייך גיווארין פון די שטיקלאך שטיינער וואס ער האט אפ גיהאקט פון דיא לוחות. ווייל דיא עשרת הדברות זענען דאך גישריבן גיווארין אויף צוויא שטיינער טייערע. האט משה ארום גיהאקט דיא שפיצען פון דיא שטיינער צו פאר גלייכען זייא. אונ פון דיא שטיקלאך איז ער רייך גיווארין. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט האט גזאגט צוא משה פסל לך. דיא שטיקלאך שטיינער וואס דוא וועסט אפ האקין זאלין זיין דיינע. רבי יוסי בר חנינא האט גזאגט אין אנהייב איז דיא תורה גיגעבין גיווארין נאר צו משה אונ צוא זיינע קינדער. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק כתב לך פסל לך. שרייב פאר דיר אונ האק ארום דעם שטיין פאר דיר. אזוי וויא דיא שטיקלאך שטיינער וואס דוא וועסט ארום האקין וועט זיין דיינע. אזוי דיא עשרת הדברות וואס וועט זיין געשריבען אויף דיא שטיינער וועלין אויך זיין דיינע. נאר ווייל משה איז גיוועזן אגוטער האט ער גיגעבין דיא תורה צוא די יודין. אויף אים זאגט דער פסוק דער וואס האט אגוטע אויג זאל ער זיין גיבענשט (דאס איז משה) ווייל ער האט גיגעבין פון זיין ברויט צום ארעם מאן. ברויט מיינט מען תורה. אונ ארעם מיינט מען יודין. משה האט גיגעבין זיין תורה צוא דיא יודין. האט רב חסדא גיפרעגט עס שטייט אין פסוק משה רבינו האט גיזאגט מיך האט גאט גיבאטין אין דער צייט איך זאל אייך לערנען חקים אונ משפטים. זעהן מיר דאך אז גאט האט גיבאטין צוא משה ער זאל לערנען דיא תורה צוא דיא יודין. ענפערט דיא גמרא אזוי האט משה גיזאגט. גאט האט מיך גיבאטין. אונ איך לערין דיא תורה מיט אייך. פרעגט דיא גמרא עס שטייט דאך אין פסוק משה האט גיזאגט זעהט איך האב אייך גילערנט חוקים אונ משפטים אזוי וויא גאט האט מיך גיבאטין. ענפערט דיא גמרא אזוי מיינט מען גאט האט מיך גיבאטין. אונ איך לערין מיט אייך. פרעגט דיא גמרא עס שטייט דאך אין פסוק אונ איצט שרייבט צוא אייך דיא שירה. ענפערט דיא גמרא נאר דיא שירה פון האזינו הט גאט גיבאטין צוא דיא יודין זייא זאלין שרייבין. אבער דיא גאנצע תורה איז נאר גיגעבין גיווארין צוא משה. פרעגט דיא גמרא עס שטייט אין פסוק דיא שירה זאל זיין אעדות ביי דיא יודין. אז מיר וועלין זאגין דיא תורה איז צו די יודין ניט

גיבאטין

ה **א"ר** יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא **על** גבור ועשיר וחכם ועניו וכולם כמשה. **גבור** דכתיב (שמות מ) ויפרוש את האהל על המשכן ואמר רב משה רבינו פרשו וכתיב (שם כו) עשר אמות ארך הקרש וגו' ואימא דאריך וקטין אלא מן הדין קרא דכתיב (דברים ט) ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם (לעיניכם) ותניא הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין (ששה) [שלשה] עשיר דכתיב (שמות לד) פסל פסולתן שלך יהא. חכם רב ושמואל דאמרי תרווייהו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חוץ מאחד דכתיב (תהלים ח) ותחסרהו מעט מאלהים (וכבוד והדר תעטרהו). עניו דכתיב (במדבר יב) והאיש משה ענו מאד (מכל האדם אשר על פני האדמה):

אין הקב"ה משרה שכינתו. בקביעות: עשר אמות ארך הקרש. אלמא משה גבוה עשר אמות היה **וכיון** שהיה גדול כל כך מסתמא גבור היה: **ארוך** וקטין. ארוך בקומה וקטן בכח: **חוץ** מאחד. ידיעת השם יתעלה על אמתתו כדכתיב ותחסרהו מעט מאלהים:

ו **א"ר** יוחנן כל הנביאים כולם עשירים היו מנ"ל ממשה ומשמואל ומעמוס ומיונה. ממשה דכתיב

געבאטן געווארן. אויף וואס זאל דיא שירה זיין אעדות: נאר זאגט דיא גמרא די דינים פון די תורה איז טאקי געבאטן געווארן צוא אלע יודין. נאר דיא חכמה פון דיא תורה איז געגעבן געווארן צו משה אליין. אונ משה הט דאך געגעבן צו די יודין:

ה אמר. רבי יוחנן האט געזאגט גאט מאכט ניט רוהען זיין שכינה נאר אויף אזו אמענטשין וואס ער איז שטארק אונ רייך אונ קלוג אונ איז נידעריג ביי זיך. דאס אלין לערנען מיר פון משה. פון וואנען ווייסען מיר אז משה איז געווען אשטארקער. ווארום עס שטייט אין פסוק ער האט פאר שפרייט דיא יריעות (דיא פלאכטעס) אויף דעם משכן. ווער האט פאר שפרייט. האט רב געזאגט משה אליין האט פאר שפרייט. אונ עס שטייט אין פסוק דיא לייננג פון אברעט איז געווען צעהן איילין. אונ אז דיא ברעט איז געשטאנען איז געווען דיא הייך צעהן איילין. איז דאך דיא הייך פון משכן געווען צעהן איילין. אונ אז משה האט גיקענט אליין ארויף לייגען דיא יריעות אויף דעם משכן איז דאך משה געווען הויך צעהן איילין. געוויס וויא הויך ער איז געווען אזוי שטארק איז ער געווען. פרעגט דיא גמרא טאמער איז משה געווען הויך אונ שמאל. אונ ער איז געווען שוואך אין כח. זאגט דיא גמרא פון דעם פסוק ווייסען מיר אז משה איז געווען שטארק. ווארום עס שטייט זיין פסוק משה האט גזאגט איך האב אן גינומען דיא צווייא לוחות אונ האב זייא אוועק געווארפען פון מיינע ביידע הענט: אונ האב זייא צוא בראכין. אונ מיר האבין געלערענט דיא לוחות זענען געווען לאנג זעקס טפחים. אונ ברייט אויך זעקס טפחים. אונ גראב דריי טפחים. אונ אז משה האט גיקענט צו ברעכין מיט דיא הענט אזוי אשטיין. איז ער געווען אשטארקער. פון וואנען ווייסען מיר אז משה איז געווען רייך. ווארום עס שטייט אין פסוק פסל לך. וואס דוא וועסט ארום האקין פון די לוחות זאל זיין דיינע. אונ פון דעם איז משה רייך געווארין. (וויא פריער שטייט). פון וואנען ווייסין מיר אז משה איז געווען אחכם. ווארום רב אונ שמואל זאגין ביידע פופציג טויערין פון חכמה איז בשאפין געווארין אויף דער וועלט. אונ אלע זענען געגעבין געווארין צוא משה. נאר איין טויער ניט. צוא וויסען ריכטיג וואס גאט איז. דאס האט ער ניט געוואוסט אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דוד המלך זאגט גזאגט פאר גאט. דוא האסט משה רבינו אביסעל ווייניגער געמאכט. די גאטליכקייט (וואס גאט איז) דאס האסטו אים ניט געזאגט. פון וואנען ווייסין מיר אז משה איז געווען ביי זיך נידעריג. ווארום עס שטייט אין פסוק דער מענטש משה איז געווען ביי זיך זייער נידעריג:

ו אמר: רבי יוחנן האט געזאגט אלע נביאים זענען געווען רייך. דאס ווייסין מיר פון משה אונ פון שמואל אונ פון עמוס און פון יונה. פון וואנען ווייסען מיר אז משה איז רייך געווען.

דכתיב (במדבר טז) לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא אפילו באגרא ודלמא משום דעני הוה אלא מפסל לך פסולתן שלך יהא. משמואל דכתיב (ש"א יב) הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי וגו' אי בחנם לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא דאפילו בשכר ודלמא משום דעני הוה אלא מהכא (שם ז) ותשובתו הרמתה כי שם ביתו (ושם שפט את ישראל ויבן שם מזבח לה') ואמר רבא כל מקום שהלך שם ביתו עמו. אמר רבא גדול האמור בשמואל ממה שנאמר במשה דאילו במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואילו גבי שמואל אפילו ברצון לא (שכר) [שכרו] דכתיב (שם יב) ויאמרו לא עשקתנו ולא

לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא. וכי מתהנה היה שלא נטל בלא שכר דלא הוי גזלן כולי עלמא נמי לאו גזלנין נינהו: אלא אפילו באגרא. שלא היה נהנה משל אחרים: ודלמא. האי דלא שקיל אפילו באגרא לאו משום עושר דלמא משום דעני הוה ולא הוה ליה מטאוה ולהכי לא הוה צריך: אלא מהכא. שמעינן דעשיר הוי תפסל לך: ביתו עמו. כלי תשמישו והיה היה נגרר עובר: לא חמור אחד מהם נשאתי. בעל כרחו אפילו בשכר [לא ברצון בעלים היה שוכר ואילו גבי שמואל וכו': לא עשקתנו ולא רצותנו. שלא היה שוכר לא באונס ולא ברצון]: אפי' ברצון. דזימנין מסרש משום כסופא ולא ניחא להו:
וכי

אזוי וויא עס שטייט אין פסוק משה האט גזאגט איך האב איין אייזיל ניט גינומען פון די יודין: וויא האט משה גימיינט. אויב ער האט גימיינט ער האט ניט גינומען פון קיינעם אאייזיל אן געלט. ווארום ווער נעמט דען יא אן געלט. אגזלן: האט זיך משה גידארפט ברימען אז ער איז ניט קיין גזלן. נאר ער האט גימיינט אפילו פאר געלט האט ער אויך ניט גינומען. ווייל ער האט ניט גידארפט געמען ביי קיינעם ווארום ער האט גיהאט אייגענע אייזלען. פרעגט דיא גמרא טאמער האט ער ניט גינומען ביי קיינעם קיין אייזיל. ווייל ער האט ניט גידארפט קיין אייזיל. ווארום ער איז גיוועזן ארעם. ער האט ניט גיהאט וואס צוא לייגין אויף דעם אייזיל. נאר פון דאנען ווייסין מיר אז משה איז רייך גיוועזן: ווייל גאט האט צוא אים גזאגט פסל לך. וואס דוא וועסט ארום האקין פון דיא לוחות זאל זיין דיינע: (וויא פריער איז גישטאנען). פון וואנען ווייסין מיר אז שמואל הנביא איז גיוועזן רייך. ווארום עס שטייט אין פסוק שמואל האט גזאגט צוא דיא יודין זאגט מיר נעגין גאט אונ נעגין זיין גיזאלבטין מלך וועמעס אקס האב איך גינומען. אונ וועמעס אייזיל האב איך גינומען. וויא האט שמואל גימיינט. אויב ער האט גימיינט. ער האט ניט גינומען פון קיינעם אאקס אדער אאייזיל אן געלט. ווארום ווער נעמט דען יא אן געלט. אגזלן: האט זיך שמואל גידארפט ברימען אז ער איז ניט קיין גזלן. נאר ער האט גימיינט אפילו פאר געלט האט ער אויך ניט גינומען. ווייל ער האט ניט גידארפט נעמען ביא קיינעם ווארום ער האט גיהאט אייגענע בהמות. פרעגט דיא גמרא טאמער האט ער ניט גינומען ביי קיינעם קיין אקס קיין אייזל. ווייל ער האט ניט גידארפט. ווארום ער איז גיוועזן ארעם. ער האט ניט גיהאט וואס צוא ארבעטין מיט דעם אקס אונ האט ניט גיהאט וואס צוא לייגין אויף דעם אייזיל. נאר פון דאנען ווייסין מיר אז שמואל איז רייך גיוועזן. עס שטייט אין פסוק שמואל פלעגט גיין אין אלע שטעט וואו יודין וואוגען. אונ ווער עס האט גיהאט צוא פרעגין אשאלה אדין תורה פלעגט ער זייא פסקנען דעם דין. אונ פלעגט צוריק קערין אין הרמה: ווארום דארט איז גיוועזן זיין הוים. האט רבא גזאגט ניט דער פסוק מיינט צו דער ציילין אז אין הרמה איז גיוועזן זיין הוים. נאר אזוי מיינט דער פסוק וואו שמואל איז גיגאנגען דארט איז גיוועזן זיין הוים: ווארום אלע זאכען וואס אמענטש דארף אז ער איז אין דר הוים. האט ער גינומען מיט זיך אין וועג. ער זאל ניט דארפין בארגין ביי קיינעם קיין זאך ווייל ער איז גיוועזן רייך. רבא האט גזאגט ביי שמואל שטייט נאך מער וויא ביי משה. ביי משה שטייט איך האב ביא קיינעם ניט גינומען אפילו איין אייזיל: אפילו פאר געלט האב איך אויך ניט גנומען. (איך האב קיינעם ניט גיזייט ער זאל מיר פאר קויפען אדער פאר דינגען זיין אייזיל. אבער אז דער יוד וואלט מיט זיין גוטען ווילען ווערין פר דינגען. וואלט משה גידונגען): אונ ביי שמואל
איז

ובני אדם מבקרים אותם. והיינו דכתיב ופקודת כל האדם יפקד עליהם: לא ה' שלחני לזה. לפי שהיו עדת קרח מלעיגים עליו ואומרים שהיה משה אומר לבם מדעתו כלא צווי של מקום: ואם לאו

ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה. עמוס דכתיב (עמוס ז) ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים. ומתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושקמין אית לי בשפילתא. יונה דכתיב (יונה א) ויתן שכרה וירד בה לבא עמהם תרשישה מלפני ה' ואמר רבי יוחנן שנתן שכרה של ספינה כולה וא"ר רוכנוס שכרה של ספינה הוה ארבעת אלפים דינרי זהב:

ז וא"ר יוחנן בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה שנאמר (שמות ל) ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות כתובים באצבע אלהים: (דף לט ע"ב) א"ר שמעון בן לקיש רמז לבקור חולים מן התורת מנין דכתיב (במדבר טז) אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני מאי משמע אמר רבא אם כמות כל האדם ימותון אלה שהם חולים ומוטלים על מטותם ובני אדם מבקרים אותם מה הבריות אומרים לא ה' (שלחו) [שלחני] לזה. דרש רבא מאי דכתיב (שם) ואם בריאה יברא ה' אם בריאה גיהנם

מוטב

איז געוועז אפילו דער יוד האט געוואָרט מיט זיין גוטען ווילען פאר דינגען. האט ער אויך ניט געוואלט דינגען: וואָרום עס שטייט אין פסוק דיא יודין האבין געזאגט לא עשקתנו: דו האסט אונז ניט גירויבט. דוא האסט אונז ניט גינייט מיר זאלין דיר אזאך פאר קויפען אדער פאר דינגען. ולא רצותנו. אונ אפילו ווען מיר האבין געוואלט מיט אונזער גוטען ווילען דוא זאלסט ביי אונז אזאך קויפען אדער דינגען. האסטו אויך ניט געוואָרט. פרעגט דיא גמרא פון וואנען ווייסין מיר אז עמוס איז רייך געוועזן. וואָרום עס שטייט אין פסוק עמוס האט געזאגט צוא אמציה איך בין ניט קיין נביא אונ איך בין ניט אזוהן פון א נביא. כי בוקר אנכי ובולס שקמים: האט רב יוסף גיטייטשט בוקר אנכי: איך בין א בעל הבית וואס איך האב פיל בהמות. אונ בולס שקמים. אונ איך האב אין טאהל זייער פיל שקמים בוימער. איז ער דאך רייך געוועזן. פרעגט דיא גמרא פון וואנען ווייסין מיר אז יונה איז רייך געוועזן. וואָרום עס שטייט אין פסוק יונה האט געצאהלט פאר דיא שיף אונ ער איז אריין גיגאנגען אין איר צוא קומען מיט זייא אין תרשיש. האט רבי יוחנן געזאגט יונה האט בצאהלט פאר די גאנצע שיף. אונ רבי רוכנוס האט געזאגט דיא שיף איז פאר דונגען געוואָרין פאר פיר טויזענט רענדלאך. אונ דאס האט יונה אליין בצאהלט. איז ער דאך רייך געוועזן:

ז ואמר. נאך האט רבי יוחנן געזאגט אין אנהייב האט משה געלערנט תורה אונ האט פאר געסין. ביז גאט האט אים געשיינקט דיא תורה. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט האט גיגעבין געשיינקט דיא תורה צו משה ווען ער האט אויף געהערט צוא ריידין מיט איהם אויף דעם בארג סיני צווייא לוחות צוויא טאוולען וואס אויף זייא איז געוועזן געשריבען מיט דעם פינגער פון גאט. רבי שמעון בן לקיש האט געזאגט ווא האט דיא תורה דער מאנט אז מען דארף גיין צו צקראנקען געוואר ווערין וואס ער מאכט. וואָרום עס שטייט אין פסוק משה האט געזאגט אויב דיא ווערין שטארבין אזוי וויא אלע מענטשין שטארבין: אונ דיא בפעלונג פון אלע מענטשין וועט אויף זייא אויך בפעלט ווערין. האט מיך ניט גאט געשיקט. וואס ווייסין מיר פון דעם פסוק. האט רבא געזאגט אזוי מיינט דער פסוק אויב דיא ווערין שטארבין אזוי ווי אלע מענטשין שטארבין. זייא וועלין קראנק ווערין אונ וועלין ליגען אויף זייערע בעטין. אונ מענטשין וועלין אריין קומען צו זיי א געוואר ווערין וואס זיי מאכין. וואס וועלין די מענטשין זאגין ניט גאט האט מיך געשיקט. ווערן מיר אז דיא תורה זאגט עס איז דער שטייגער מענטשין זאלין אריין גיין צו א קראנקען געוואר ווערין וואס ער מאכט. רבא האט גידרשנט עס שטייט אין פסוק ואם

כריאה

מוטב תהיה אם לאו יברא ה׳ איני והתניא שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם. ואלו הן. תורה ותשובה. גן עדן. וגיהנם. וכסא הכבוד. ובית המקדש. ושמו של משיח. תורה דכתיב (משלי ח) ה׳ קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז. תשובה דכתיב (תהלים צ) בטרם הרים יולדו וגו׳ תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם. גן עדן דכתיב (בראשית ב) ויטע ה׳ אלהים גן בעדן מקדם. גיהנם דכתיב (ישעיה ל) כי ערוך מאתמול תפתה. כסא הכבוד דכתיב (תהלים צג) נכון כסאך מאז. בית המקדש דכתיב (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. שמו של משיח דכתיב (תהלים עב) יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. אלא ה״ק אי אברי לה פומא (הכא) מוטב ואי לא יברא ה׳ והא כתיב (קהלת א) אין כל חדש תחת השמש ה״ק אי לא מקרב פומא להכא לקרב להכא:

דרש רבא ואמרי לה א״ר יצחק מ״ד (חבקוק ג) שמש ירח עמד זבולה שמש ירח בזבול מאי בעו

לאו. שאין גיהנם נברא עדיין: איני. מי מספקא ליה למשה: שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם. כלומר שעלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם שאי אפשר לעולם בלא הם וכדאמרינן שמחשבתן של ישראל קדמה לכל ועל כרחין לא נברא העולם בלא גיהנם לצורך הרשעים: אי לא מקרב פומא להכא לקרב להכא. וקריבה בעלמא ליתא בכלל אין כל חדש:

בריאה יברא ה׳: אויב אבעשאפונג וועט גאט בשאפין. צו וואס שטייט טאפעלע ווערטער. נאר אזוי האט משה גיזאגט. אויב דער גיהנם איז שוין בשאפין גיווארין איז גוט. אונ אויב דער גיהנם איז נאך ניט בשאפין גיווארין. זאל איהם גאט איצט בשאפין. פרעגט דיא גמרא האט דען משה ניט גיוואוסט אז דער גיהנם איז שוין לאנג בשאפין גיווארין. מיר האבין דאך גילערונט זיבען זאכין זענען בשאפין גיווארין איידר דיא וועלט איז בשאפין גיווארין וועין מהרש״א. אונ דאס זענין דיא זיבען זאכין. תורה אונ תשובה. גן עדן אונ גיהנם. דער כסא הכבוד אונ דער בית המקדש. אונ דער נאמען פון משיח. פון וואנען ווייסין מיר אז דיא תורה איז בשאפין גיווארין איידער דיא וועלט איז בשאפין גיווארין. ווארום עס שטייט אין פסוק דיא תורה זאגט גאט האט מיך גיקויפט (בשאפין) צו הערשט פון זיינע אלע בשאפונג. ביי תשובה שטייט אין פסוק איידער דיא בערג זענין בשאפין גיווארין אונ דוא האסט צוריק גיקערט דעם מענטש ביז צום צו שטויבונג האסטו גיזאגט איהר מענטשין טוהט תשובה. בייא דעם גן עדן שטייט אין פסוק גאט האט גיפלאנצט אגארטין אין דעם ארט עדן נאך פריער איידער דיא וועלט איז בשאפין גיווארין. ביי דעם גיהנם שטייט אין פסוק עס איז אנגיברייט פון געכטין איידער דיא וועלט איז בשאפין גיווארין דער גיהנם. ביי דעם כסא הכבוד שטייט אין פסוק עס איז אן גיברייט דיין שטוהל פון כאמאלס איידער דיא וועלט איז בשאפין גיווארין. בייא דעם בית המקדש שטייט אין פסוק כסא כבוד מרום. דער שטוהל פון גאט וואס אין הימעל. מראשון וואס ער איז בשאפין גיווארין פאר דעם ערשטין טאג. איידער דיא וועלט איז בשאפין גיווארין. מקום מקדשנו. איז ער גישטעלט געגין דעם ארט פון בית המקדש. איז דאך דער בית המקדש אויך גיוועזן איידער דיא וועלט איז בשאפין גיווארין. בייא דעם נאמען פון משיח שטייט אין פסוק זיין נאמען זאל זיין אויף אייביג פאר דיא זונן. איידער דיא זונן איז בשאפין גיווארין איז גיוועזן זיין נאמען ינון. נאר אזוי האט משה גזאגט אויב עס איז שוין בשאפין גיווארין אמויל צום גיהנם איז גוט. אונ אויב ניט זאל גאט איצט בשאפען אמויל צום גיהנם. פרעגט דיא גמרא עס שטייט דאך אין פסוק עס ווערט ניט בשאפען קיין נייע זאך אונטער די זונן, דער נאך וויא דיא זונן איז בשאפין גיווארין ווערט שוין ניט בשאפין קיין נייע זאך. וויא אזוי וועט בשאפין ווערין דיא מויל פון גיהנם. ענטפערט דיא גמרא דער גיהנם האט גיהאט אמויל באלד וויא ער איז בשאפין גיווארין נאר אזוי האט משה גזאגט אויב דיא מויל פון גיהנם איז אויף דעם ארט איז גוט. אונ אויב דיא מויל פון גיהנם איז ניט אויף דעם ארט. זאל זיא קומען אהער אויף דעם ארט:

דרש. רבא האט גידרשנט אונ אנדערע זאגין רבי יצחק האט גזאגט עס שטייט אין פסוק

בעו והא ברקיע קביעי מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירין ואב לאו אין אנו מאירין באותה שעה רק בהן חצים וחניתות אמר להם בכל יום ויום משתחוים לכם ואתם מאירים בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום ויום יורה בהם חצים והניתות ומאירים שנא' (שם) לאור חציך יהלכו לנגה ברק חניתך:

ט תניא בקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו שיעור סבר רב יוסף למימר אין שעור למתן שכרו אמרו. א"ל אביי וכל המצות מי יש שיעור למתן שכרן והא תנן הוי זהיר במצוה קלה כבמצוה חמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא אמר אביי אפילו גדול אצל קטן רבא אמר אפי' מאה פעמים ביום. תנ"ה ביקור חולים אין לו שיעור אפילו גדול אצל קטן ואפילו מאה פעמים ביום. א"ר אחא בר (חיננא) [חנינא] כל המבקר את החולה נוטל אחד מששים מצערו אמר לו אביי לרבא אם כן לעיילו שתין גברי ולוקמוהו

והא ברקיעי קביעי. כדכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וזבול מלמעלה מן הרקיע הוא כדאיתא בפרק אין דורשין: אם אתה עושה דין לבן עמרם. ממחלוקתו של קרח ונשמע להו דהאי קרא במחלוקתו של קרח מדים מכוס דבישלת עגלים ובקריעת ים סוף מפתעי בספר חבקוק דכתיב ביה מחצת ראש מבית רשע ומשמע להו דקיימו קרח וכתיב בתריה שמש ירח עמד זבולה: ואפילו גדול אצל קטן. שלא יאמר לא אבקר אלא גדול כמותי: אין לו שיעור. דמצוה בקטן כמו בגדול: לעיילו שתין ולוקמוהו. יכנסו ס' בני אדם כא' לבקרו ויטול כל א' ס' מצערו ומיד יתרפא:

כעשרייתא

פסוק די זוהן אונ די לבנה איז געשטאנען אין הימעל זבול. וויא קומט די זוהן מיט די לבנה אין הימעל זבול. זייא דארפין דאך זיין אין הימעל רקיע. נאר די זוהן מיט די לבנה זענין ארויף געגאנגען פון רקיע אין זבול אונ האבין גזאגט פאר גאט רבונו של עולם אויב דוא וועסט טאהן אמשפט צוא קרח פון משה'ס וועגין וועלין מיר לייכטין אונ אויב ניט וועלין מיר ניט לייכטין. האט גאט געווארפין אויף זייא פיילין אונ שפיזען. אונ ער האט געזאגט צוא זייא אלע טאג בוקין זיך פעלקער צוא אייך אונ פון דעסטוועגין לייכט איר. פאר מיין כבוד הארט אייך ניט אונ פר דעם כבוד פון אמענטשין ופון משה'ס האט אייך יא. פון דער צייט אונ ווייטער אלע טאג גייען ניט ארויס די זוהן מיט די לבנה לייכטין ביז מען וואַרפט אויף זייא פיילין אונ שפיזען גייען זייא לייכטין. אזו וויא עס שטייט אין פסוק צו די ליכטיגקייט פון דיינע פיילין גייען זייא: צוא די שיינונג פון דעם בראנק פון דיינע שפיזען:

ט תניא: מיר האבין גילערנט גיין געוואר ווערין צו קראנקע האט זיי מאבין. איז ניט אויס געזעצט ווי פיל. וואס איז ניט אויס געזעצט וויא פיל. רב יוסף האט געוואלט זאגין עס איז ניט אויס געזעצט. וויא פיל שכר מען וועט אים געבין פאר די מצוה. האט אביי צו איהם געזאגט אונ אלע מצות ווייסין מיר דען ווי פיל שכר מען וועט פאר זיי געבין. מיר האבין דאך גילערנט דוא זאלסט זיין געהיט צו טאהן אגרינגע מצוה. אזוי וויא אשווערע מצוה. ווארום דוא ווייסט ניט וויפיל שכר מען גיט פאר אמצוה. זאגט אביי אזוי מיינט מען אפילו אגרויסער למדן אונ אגרויסער חכם אונ אגרויסער עושר זאל גיין מבקר חולה זיין אפילו צוא אקלענערין פון איהם, רבא זאגט אזוי מיינט מען אפילו הונדערט מאהל אין טאג דארף מען גיין צום קראנקען גיוואר ווערין וואס ער מאכט. זאגט די גמרא מיר האבין אויך אזוי גילערנט. מבקר חולה זיין האט ניט קיין שיעור. אפילו אגרו סער חכם אונ אגרויסער למדן אונ אגרויסער עושר דארף גיין מבקר חולה זיין אפילו צו אקלענערין פון איהם. אונ אפילו הונדערט מאהל אין טאג. רבי אחא בר חנינא זאגט אז מען קומט צו אקראנקען גיוואר ווערין וואס ער מאכט: נעמט מען צו אזעכציג חלק פון זיין קראנקייט. האט אביי גיזאגט צו רבא אויב אזוי זאלין אריין גיין צום קראנקען זעכציג מענטשין: וועט יעדער נעמען אזעכציג חלק פון זיין קראנקייט, איז דער קראנקער געזונד ווערין. האט רבא גיזאגט דאס מיינט מען אזוי וויא דער צעהנטיל

ולוקמוהו א"ל בעישורייתא דרבי (ובבני) [ובבן] גילו דתניא רבי אומר הבת הניזונת מנכסי אחים נוטלת עשור נכסים אמרו לרבי לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אחד אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עשור נכסים שניה כמה ששיירה שלישית במה ששיירה ותוזרות כולן ותולקות בשוה ר' חלבו חלש אכריז רב כהנא רבי חלבו באיש (דף מ) ר' חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה ולא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס רבי עקיבא לבקרו ובשביל שכבד ורבץ לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גורם אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה ושאינו מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות סלקא דעתך אלא כל שאינו מבקר את החולה אין

כעישורייתא דרבי. שכל אחת נוטלת עשור מנכסים שנותרו אחר שנטלה אותה שלפניה עשור שלה וכן נמי כל אחד מן המבקרים נוטל אחד מס' מן החולי שנשאר לחולה אחר שבקרו אותו שלפניו: וכבן גילו. שנולד המבקר במזלו של חולה: ותחזרות כולן וחולקות בשוה. שכיון שכבר אחת באה ליטול אינו בדין שיהיה חלק של האחרונות יותר מן הראשונות: גמ'. חלה: [כאלו שופך דמים. מפני שבני אדם שנכנסין לבקרו עושין לו לחולה כל צרכיו]: אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא

פון רבי. און נאר אז דער מענטש וואס איז גיקומען צום קראנקען מבקר חולה זיין איז גיבארין גיווארין אין דעם זעלבינען מזל פון דעם קראנקען. ווארום מיר האבין גילערנט רבי זאגט אז איינער איז גישטארבין און האט גילאזין אטאכטער מיט זיהן. ירשענען די זיהן אין גאנצען און די טאכטער ווערט גישפייזט פון די ברידער. און זיא נעמט פון דיא ברידער אצעהנטיל פארמעגין. האט מען גיזאגט צו רבי נאך דיינע רייד אז איינער איז גישטארבין און האט גילאזין צעהן טעכטער מיט איין זוהן. וועלין דיא צעהן טעכטער צוא נעמען דאס גאנצע פארמעגין ווארום יעדע טאכטער וועט נעמין אצעהנטיל) און דער זוהן וועט גאר ניט נעמען האט רבי צו זייא גיזאגט אזוי זאג איך. די ערשטע נעמט אצעהנטיל פאר מעגין. די אנדערע נעמט אצעהנטיל פון דעם פארמעגין וואס די ערשטע האט גילאזין. די דריטע נעמט אצעהנטיל פון דעם פארמעגין וואס דיא אנדערע האט גילאזין. און אזוי ווייטער. און וויא פיל עס בלייבט נאך דיא לעצטע. צו טיילין זיך אלע טעכטער גלייך*) אויב עס איז ניטא קיין ברידער: און אויך עס איז דא ברידער נעמען די ברידער. דא ביי דעם קראנקען איז אויך אזוי: דער ערשטער וואס קומט מבקר חולה זיין נעמט אזעכציג חלק פון די קריינק. דער אנדערער נעמט אזעכציג חלק פון דיא וואס איז געבליבען. און אזוי ווייטער. און נאך דיא אלע זעכציג בלייבט נאך גענוג קראנקייט ביי דעם קראנקען. רבי חלבו איז קראנק גיווארין. האט רב כהנא אויסגערופין אין שטאט רבי חלבו איז קראנק רבי חלבו איז קראנק. איז קיינער נישט גיקומען צו רבי חלבו מבקר חולה זיין. האט רב כהנא גיזאגט צו די מענטשין פון שטאט. האט דען נישט אמאהל גיטראפין בייא אתלמיד פון רבי עקיבאס תלמידים וואס ער איז קראנק גיווארין און דיא חכמים זענין ניט אריין גיגאנגען צו איהם מבקר חולה זיין. איז רבי עקיבא אליין אריין גיגאנגען צוא איהם מבקר חולה זיין. און וייל רבי עקיבא האט אויס גיקערט דיא שטוב און האט אויס געשפריצט דיא פאדלאגע פאר איהם. איז דער תלמיד גיזונד גיווארין. און ער האט גיזאגט צו רבי עקיבא רבי דוא האסט מיך גיזונד גימאכט איז רבי עקיבא ארויס גיגאנגען פון דעם תלמיד און האט גידרשת דער וואס גייט ניט מבקר חולה זיין איז גלייך וויא ער האלט דעם קראנקען גיהרגת. ווארום אז מענטשין וואלטין אריין קומען צו איהם. וואלטין זיי גיזעהן וואס דעם קראנקען פעלט. וואלטין זייא איהם גיהאלפין. אז רב דימי איז גיקומען האט ער גיזאגט דער וואס איז מבקר חולה ברייננט ער איהם צום לעבין. און דער וואס איז ניט מבקר חולה ברייננט ער איהם צום שטארבין. זאגט דיא גמרא וואס מיינט מען ער ברייננט איהם

זאלין

*) אבל רק אם באו כל הבנות זו אחר זו, ואם באו כל הבנות. בפעם אחת. אחר שנטלה כ"א כעישורייתא חוזרות ושמות כל אחת מה שנטלה וחולקות בשוה:

מבקש עליו [רחמים] לא שיחיה ולא שימות רבא יומא קדמאה דחלש אמר להו לא תגלו לאינש דלא ליתרע מזלי מכאן ואילך אמר להו פוקו אכריזו בשוקא רבא חלש דסני לי ליחדי וכתיב (משלי כד) בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו ודרחים לי ליבעי עלי רחמי:

י (אמר רב יהודה אמר שמואל) [אמר רב] כל המבקר את החולה נצול מדינה של גיהנם שנאמר (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' ואין דל אלא חולה שנא' (ישעיה לח) מדלה יבצעני אי נמי מהדין קרא (ש"ב יג) מדוע אתה ככה דל בן המלך ואין רעה אלא גיהנם שנאמר (משלי טז) כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה ואם בקרו מה שכרו כדאמרינן נצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעולם

פירוש

דימות. מצאה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה כדאמרי' בפרק הנהנה דכיון דחזא אמהיה דרבי דעאל כמה זימנין לבית הכסא ומנחת תפילין וקא מצטער אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים כלומר דלימות רבי ומשום הכי קאמר דהמבקר חולה מועילו בתפלתו אפי' (למות ובקט) לחיות מפני שהיא תפלה יותר מעולה ומי שאינו מבקרו א"נ לומר שאינו מועילו לחיות אלא אפילו היכא דאיכא ליה צערא במיתה אפילו אותה הנאה ווטרתי אינו מהנהו:

וואלין מיר זאגין אזוי מיינט מען דער וואס איז מבקר חולה וועט ער מתפלל זיין פאר דעם קראנקינס וועגין ער זאל לעבין. אונ דער וואס איז ניט מבקר חולה וועט ער מתפלל זיין פאר דעם קראנקינסוועגין ער זאל שטארבין: פאר וואס זאל ער בעטין אויף איהם ער זאל שטארבין. נאר אזוי מיינט מען דער מענטש וואס איז ניט מבקר חולה העט ער ניט אויף דעם קראנקען ניט אויף לעבין ניט אויף שטארבין. ווארום אמאהל דארף מען בעטין אויף אקראנקען ער זאל לעבין. אונ אמאהל דארף מען בעטין ער זאל שטארבין: אז מען זעהט שטארבין וועט ער גסוסים נאר ער מאטערט זיך. ווייל ער וויים ניט וואס עס איז מיט דעם קראנקען אונ וואס פאר איהם בעסער איז: טוהט ער איהם אפילו דיא קליינע טובה בעטין אויף איהם ער זאל שטארבין אויך ניט. אז רבא איז קראנק גיווארין דעם ערשטין טאג האט ער גיבעטין מען זאל פאר קיינעם ניט זאגין אז ער איז קראנק: זיין מזל זאל ניט שלעכט ווערין. ווארום עס קען זיין אז דאס איז גאר ניט קיין קראנקייט. אונ אז מען וועט זאגין אויף איהם ער איז קראנק וועט ער טאקי אין אמת קראנק ווערין ווייל אמאהל רעט מען אויס אווארט אשלעכטין אין אשלעכטע שעה אונ עס בלייבט אזוי. אז ער האט גיזעהן ער איז דעם אנדערין טאג אויך קראנק. אדער נאך ווייטער דעם דריטען דעם פערטען. האט ער גיזאגט גייט ארויס אין גאס אונ רופט אויס רבא איז קראנק. דער וואס האט מיך פיינט זאל זיך פרייען. אונ עס שטייט אין פסוק אז דיין פיינט וועט פאלין זאלסטו דיך ניט פרייען. אונ אז ער וועט גישטרויכעלט ווערין זאל דיין הארץ ניט פרייען. טאמער וועט גאט זעהן אז דוא פרייסט זיך אונ עס וועט שלעכט זיין אין די אויגין פון גאט. (עס וועט גאט ניט גיפעלין). וועט ער אראפ נעמען פון איהם זיין כעס. וועל איך געזונד ווערין. אונ דער וואס האט מיך ליב. זאל ער מתפלל זיין אונ בעטין צוא גאט איך זאל געזונד ווערין:

י אמר. רב האט גזאגט דער וואס גייט צו אקראנקען זעהן וואס ער מאכט. וועט ער ניט גענמשפט ווערין אין גיהנם אויף זיינע עבירות: אזוי וויא עס שטייט אין פסוק אשרי משכיל אל דל. דל מיינט מען אקראנקער. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק מדלה יבצעני. פון דיא קראנקייט וועט ער מיך אויס לאזין. אדער פון דעם פסוק מדוע אתה ככה דל בן המלך. דוא קעניגליכער זוהן ווארום זעהסטו אויס אזוי קראנק. זאגט דער פסוק וואול צוא דעם מענטש וואס ער קליגט זיך אויף דעם קראנקען. צוא זעהן מיט וואס אים צוא העלפין. ביום רעה ימלטהו ה': רעה מיינט מען גיהנם אזוי וויא עס שטייט אין פסוק כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה. אלץ האט גאט גיטאהן פון זיינעט וועגין. אונ דעם רשע האט ער בשאפען צום טאג פון גיהנם. זאגט דער פסוק ווען עס וועט קומען דער טאג פון גיהנם. וועט אים גאט מציל זיין. אונ אויב ער איז יא מבקר חולה וואס בצאהלט אים גאט. פרעגט דיא גמרא מען האט דאך שוין גיזאגט וואס גאט

בצאהלט

בעולם הזה (תהלים מא) ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו. ה' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורים ואושר בארץ שיהו הכל מכבדים אותו ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו רעים כנעמן שרפאוהו מצרעתו ואל יזדמנו לו רעים כרחבעם שחלקו מלכותו. תניא ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה סתור ואל תבנה מפני שסתירת זקנים בנין ובנין ילדים סתירה וראיה לדבר רחבעם בן שלמה (מ"א יב). אמר רב (ששת) [שישא] בריה דרב אידי לא לסעור איניש קצירא לא בתלת שעי קמייתא דיומא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי בתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה. א"ר אבין אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנאמר (תהלים מא) ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו. וא"ר אבין אמר רב מנין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי. תנ"ה הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי מטה

[רעים כו' מן. שריפאוהו מצרעתו כגון אלישע דהוה נביא וזקן והשיאו עצה לנעמן: אם יאמרו לך נערים בנה. בית המקדש וכו': וסימן לדבר רחבעם. דכתיב ויעזוב את עצת הזקנים וגו' ונהרב בית המקדש על אותה עצה והתורה לא פירש בבהמ"ק ואיכא ברייתא דקתני בהדיא בבהמ"ק]: לא לסעור איניש. לא יבקר ופקודת כל האדם מתרגמינן וסעורא: קירא. חולה: בתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה. והסבור שמבקר שנתרפא ואין צריך לבקש רחמים עליו: בתרייתא תקיף חולשיה. והסבור שהוא באפס תקוה ומתייאש מן הרחמים: יסעדנו. כמו ולהם לבב אנוש יסעד: [מנין שהשכינה וכו', שנאמר ה' יסעדנו קרי ביה יסעדנו א"נ יסעדנו ממש שמסעד שכינה על רהטו כדאמרן בהדיא שהשכינה שרויה למעלה ממטתו]: לא ישב ע"ג מטה ולא ע"ג ספסל. איכא מ"ד דדוקא כשהחולה שוכב ע"ג קרקע שנמצא מבקר גבוה ממקום שכיבה:

בצאהלט איהם. מען משפט אים ניט אין גיהנם; נאר וואס בצאהלט אים גאט אויף דער וועלט. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט וועט אים היטען. אונ וועט אים געבין לעבין. אונ ער וועט זיין גליקליך אויף דער וועלט. אונ זאלסט אים ניט געבין אין דעם נפש פון זיינע פיינד. גאט זאל אים היטען פון יצר הרע. אונ ער זאל אים געבין לעבין אן יסורים; אונ ער זאל אים גליקליך מאכען אויף דער וועלט. אלע זאלין אים געבין כבוד. אונ דוא זאלסט אים ניט געבין אין דעם נפש פון זיינע פיינד; דאס מיינט מען ער זאל האבין אזעלכע גוטע פריינד אזוי וויא נעמן האט געהאט. אלישע הנביא איז געוועזן זיינער אגוטער פריינד אונ האט אים געהיילט פון זיינע קרעץ. אונ ער זאל ניט האבען אזעלכע גוטע פריינד וויא דער מלך רחבעם האט געהאט; וואס דורך זייער עצה איז צוא טיילט געווארין זיין מלוכה. מיר האבין געלערנט רבי שמעון בן אלעזר האט געזאגט אויב אלטע מענטשין וועלין זאגין צוא דיר צוא ווארף דיא הויז; אונ יונגע מענטשין וועלין זאגין צוא דיר באוי דיא הויז; זאלסטו צו ווארפען אונ זאלסט ניט באהען. ווארום וואס אלטע צוא ווארפען דאס הייסט געבאהט. אונ וואס יונגע באהען. דאס הייסט צוא ווארפין. א בעווייזונג צוא דער זאך איז רחבעם בן שלמה (אין מלכים א' קפיטל יב). רב שישא בריה דרב אידי האט געזאגט א מענטש זאל ניט גיין מבקר חולה זיין ניט דיא ערשטע דריי שעה אין טאג. ווארום דיא ערשטע דריי שעה אין טאג איז אלע מאהל דעם קראנקען בעסער. וועט ער מיינען מען דארף שוין ניט בעטין פון זיינעט וועגין. ווארום ער איז שוין געזונדט. אונ ניט דיא לעצטע דריי שעה אין טאג. ווארום דיא לעצטע דריי שעה אין טאג שטארקט זיך דיא קראנקייט. וועט ער מיינען אז ער קען שוין ניט געזונד ווערין. וועט ער שוין ניט בעטין פון זיינעט וועגין. רבי אבין האט געזאגט פון רבס וועגין פון וואנען ווייסין מיר אז גאט שפייזט דעם קראנקען. ווארום עס שטייט אין פסוק גאט לענט אים זיין הארץ ער שפייזט אים אויף זיין קראנקין בעט זיין געלעגער האסטו אומגעקערט ופריש געבעט אין זיין קראנקייט. נאך האט רבי אבין געזאגט פון רבס וועגין פון וואנען ווייסען מיר אז דיא שכינה רוהט איבער דיא בעט פון דעם קראנקין נאז דיא שכינה רוהט געבין צו קאפינס פון קראנקין ווארום עס שטייט אין פסוק גאט לענט אן דעם קראנקין אויף זיין קראנקין בעט. אונ אלינגעדינגען מענטשין אז לעהנען. איז גאר אז מען לעהנט אים אן דעם קאפ זאגט דיא גמרא מיר האבין אויך אזוי

גילערנט

המטה. עד נאסר עליו : בלא רבב. שומן : דהא ביה כולה ביה. מי שיש בו דעה כמי שיש בו הכל שלימי מהכל כלום : [דהא קני מה חסר. מי שקנה דעה מה חסר כלום] : דלא קני. דעה מה קני מה יועיל כל מה שיקנה :
חוזר לימי עלומיו. לאחר שהגה ונתרפא מתחזק מכמו שהיה יותר בריא ממה שהיה קודם חליו שנאמר רטפש מנוער רטוב ושם וי"א חוזר לימי עלומיו דמשמע כתינוק שלא טעם טעם חטא : לומר שמשכחת תלמודו .. ימי עלומיו קודם מעין המלמה :

מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל אלא מתעטף ויושב על גבי קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי :

(ע"ב) **יא** (אמר רבין) [א"ר אמי אמר רב] מ"ד (יחזקאל יב) ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה זה נר וקערה (דף מא) ושטיח (דברים כח) ובחסר כל (אמר רבין בר אבא) [א"ר אמי אמר רב] בלא נר ובלא שלחן רב חסדא אמר בלא אשה. רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא דעה תנא בלא מלח ובלא רבב. אמר אביי נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא ביה כולא בית דלא דא ביה מה ביה דדא קני מה חסר דדא לא קני מה קני :

יב א"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו כל עונותיו שנאמר (תהלים קג) הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי. רב המנונא אומר חוזר לימי עלומיו שנאמר (איוב לג) רטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו (תהלים מא) [כל משכבו הפכת בחליו] אמר רב יוסף לומר שמשכחת תלמודו :

רב

געווארנט. דער וואס גייט אריין צו א קראנקן מבקר חולה זיין. אויב דער קראנקער ליגט אויף דיא ערד. זאל ער ניט זיצען אויף א בעט. און ניט אויף א שטוהל. און ניט אויף א באנק. נאר ער זאל זיך איינוויקלען אין זיין מאנטיל און זאל זיצען אויף דיא ערד. ווייל די שכינה רוהט איבער דיא בעט פון א קראנקען אזוי וויא עס שטייט אין פסוק גאט לענט אן דעם קראנקען אויף זיין קראנקען בעט :

יא אמר. רבי אמי האט געזאגט פון רבס וועגן עס שטייט אין פסוק גאט האט געזאגט צוא יחזקאל הנביא דוא מענטשין זאהן מאך דיר כלים צוא גיין אין גלות. וואס זאלין זיין דיא כלים. א ליכט און א שיסעל און א טעפיך אום צוא שפרייטין צוא עסין אויף איר. עס שטייט אין פסוק דוא וועסט גיין אין גלות און דיר וועט אלץ פעלין. וואס וועט פעלין. האט רבי אמי געזאגט פון רבס וועגין עס וועט פעלין א ליכט און א טיש. רב חסדא זאגט אן אוייב. רב ששת זאגט אן א בעדינער. רב נחמן זאגט אן שכל. מיר האבין געלערנט אן זאלץ און אן פעטס. אביי זאגט מיר האבען געלערנט אארעם מאן הייסט נאר דער וואס האט קיין שכל. אין ארץ ישראל זאגט מען דער וואס האט שכל. האט אלץ. דער וואס האט ניט קיין שכל. האט גאר ניט. דער וואס האט געקויפט שכל. וואס פעלט אים. דער וואס האט שכל ניט געקויפט. וואס האט ער געקויפט. אלץ וואס ער האט געקויפט איז גאר ניט :

יב אמר. רבי אלכסנדרי האט געזאגט פון רבי חייא בר אבאס וועגין א קראנקער ווערט אנדערש ניט געזונט ביידין מען איז אים מוחל זיינע אלע עבירות אזוי וויא עס שטייט אין פסוק פריער פאר גיט גאט דיינע אלע עבירות. דער נאך היילט ער דיינע אלע קראנקהייט. רב המנונא זאגט ער גייט צוריק צו זיין יוגענד. אז איינער ווערט געזונד פון א קראנק. ווערט ער נאך געזינטער וויא ער איז געווען פריער פאר דיא קראנק. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק רטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו. זיין לייב איז געווארין פייכט און דיק פון דער יוגענד. ער האט זיך צוריק געקערט צו די טעג פון זיין יוגענד. עס שטייט אין פסוק כל משכבו הפכת בחליו זיין גאנצע אום שפרייטונג פון זיין לערנען איז פאר קערט געווארין אין דיא צייט וואס ער איז קראנק געווען. זאגט רב יוסף דער פסוק זאגט אונז אז א מענטש פאר געסט זיין תורה ווען ער קראנקט :

יג רב יוסף חלש אייקר ליה תלמודיה אהדריה אביי קמיה היינו דבכל דוכתא אמרינן אמר רב יוסף לא שמיע לי הא מלתא וא"ל אביי את אמרת לן ומהא מתניתא אמרת לן רבי הוה גמיר תלת עשרה אפי הלכה אגמריה לרבי חייא ז' מנהון לסוף חלש רבי אהדרי רבי חייא קמיה הנהו ז' אפי דאגמריה ושתא אזדא להו הוה ההוא קצרא דהוה שמיע ליה לרבי כד הוה גריס להון אזל ר' חייא גמר יתהון קמי קצרא ואתא אהדרינהו קמי רבי כד הוה חזי ליה רבי לההוא קצרא א"ל רבי אתה עשית אותי ואת חייא א"ר הכי אמר ליה אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי:

יד אמר רבי אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא גדול נס שנעשה לחולה יותר מנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה דאילו חנניה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולין לכבותה אבל של חולה אש של שמים הוא מי יוכל לכבותה. וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא ואמרי לה א"ר יהושע בן לוי כיון שהגיע קצו של אדם הכל מושלין בו שנא' (בראשית ד) והיה כל מוצאי יהרגני (רבא) [רב] אמר מהכא (תהלים קיט) למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך אמרו ליה לרבה בר שילא שכיב ההוא גברא גובהא (הוה) רכיב גידרונא

אייקר ליה תלמודיה. שכחה עליו הגמרא שבחולי: תלת עשרה אפי. כ"ג פעם: קצרא. כובס: אתה עשית אותי ואת חייא. תשגרת לשון דכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן: הכל מושלין בו. להמיתו אפילו זבוב ואפילו יתוש: למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך. בזמן שלמשפטיך עמדו בישיבה של מעלה שהגיע קצו לומר הכל עבדיך לקיים את דבר המשפט: שכיב. מת: גברא גובהא. אדם שהיה גבוה כלומר ארוך: רכיב גידרונא זוטרא. רוכב פרדה קטנה: סוסיא

יג רב יוסף איז קראנק געווארן האט ער פארגעסן זיין לערנען. האט אביי איבער געחזרט דאס לערנען פאר רב יוסף. דאס איז וואס מיר זאגן אין פיל ערטער רב יוסף האט געזאגט איך האב ניט געהערט דיא זאך. האט אביי צו אים געזאגט דוא אליין האסט אונז געזאגט דיא זאך אונ פון דיא ברייתא האסטו אונז געזאגט. רבי האט געלערנט דרייצען פשטים (מיינונגען) אויף איין דין. אונ רבי האט געלערנט צו רבי חייא זיבען ערליי פשטים פון די דרייצעהן. דער נאך איז רבי קראנק געווארן. אונ ער האט פארגעסן דיא אלע דרייצען פשטים. האט רבי חייא געחזרת פאר רבי דיא זיבען פשטים וואס ער האט אים געלערנט. אונ נאך זעקס פשטים האבען זיא ביידע ניט געוואוסט. איז געווען א וועשער וואס ער האט געהערט פון רבי דיא אלע דרייצעהן פשטים ווען ער האט זיא געלערנט. איז געגאנגען רבי חייא אונ האט געלערנט פון דעם וועשער דיא נאך זעקס פשטים. אונ ער איז געקומען פאר רבי אונ האט זיא געחזרת פאר אים: ווען רבי האט געזעהן דעם וועשער האט רבי געזאגט צו אים. רבי דו האסט בשאפען מיך אונ רבי חייאן. אנדערע זאגען אזו האט רבי געזאגט צום וועשער דו האסט בשאפען חייאן אונ חייא האט מיך בשאפען:

יד אמר: רבי אלכסנדרי. האט געזאגט פון רבי חייא בר אבאס וועגען דער נס וואס וועט געטאהן צוא א קראנקען ווען ער ווערט געזונד. איז גרעסער ווי דער נס וואס איז געטאהן געווארן צוא חנניה מישאל נעזריה. ווארום ביי חנניה מישאל נעזריה איז געווען א פייער פון א מענטש. וואס אלע האבען געקענט דעם פייער פאר לעשין. אבער דער פייער פון א קראנקען איז א פייער פון הימעל ווער קען דעם פייער פאר לעשין. נאך האט געזאגט רבי אלכסנדרי פון רבי חייא בר אבאס וועגין. אנדערע זאגין רבי יהושע בן לוי האט געזאגט אז עס קומט דער סוף פון מענטשין. ווען עס לאזט זיך אום זיינע יאהרין. געוועלטיגען אלע בשעפעניש אויף אים צוא הרגנן אים. אזו חייא עם שטייט אין פסוק קין האט געזאגט אונ עס וועט זיין ווער עס וועט מיך געפינען וועט מיך הרגנן. רב זאגט פון דעם פסוק למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך. דער מענטש וואס איז היינט געשטאנען פאר דיין משפט. אונ מען האט געפסקנט ער זאל שטארבין. זיינען אלע דיינע קנעכט צו הרגנן אים. מען האט געזאגט צו רבה בר שילא דער הויכער מענטש וואס געריטען

פיגרא. גמר: לאתנסם. פלגון סכית רוח של שגעון וכדאמרינן בעלמא שטעה הוה דנקטיה להוסם רוח שטות לאותם פרדה והוליכתו בנהר: אקרוקתא. צפרדע ועקרב אינו יכול לשוט בנהר וכלו הצפרדע עליו להעבירו בנהר וגנוהו להם שלום:

שחלצתו שלבשתו חמה כאדם כמחדין שעל [ידי] כלי זיין שעליו נקרא חלוץ: לאפוקי מאי. דס"ל לשמואל כי הך ברייתא דאין מבקרין לבכן דקא מני ודשמואל נמי לאפוקי הכי: משום כסופא. דאמין שצריך לנקביו ומכסיף: [דבורא קשה לעינא. וכן נמי למיחוש כלהם שטבע א' להם]: דפרונקא. שליח של ידיה מתים: כחורא לדקלא. שאין שכביב הדקל ם שומרין אותו מבהמות וחיות: תריקא. מרקחת של פיל וקורין לו תריאקא: משנה

גידרונא זוטרא מטא תיתורא איסתטט שדייה במיא וקא שכיב קרא אנפשיה למשפטיך עמדו היום וגו' שמואל חזייה לתהוא עקרבא דיתיב על אקרוקתא ועברא נהרא טרקא גברא ומית קרי עליה למשפטיך עמדו היום וגו':

טו אמר שמואל אין מבקרין אלא למי שחלצתו חמה לאפוקי מאי לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר (משום רבי אליעזר) אין מבקרין לא חולי מעים ולא חולי העין ולא מחושי הראש בשלמא חולי מעים משום כסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מ"ט משום דרב יהודה דאמר רב יהודה דבורא קשי לעינא ומעלי לאשתא אמר רבא האי אשתא אי לאו דפרונקא דמלאכא דמיתותא היא מעלי (ע"ב) כחורא לדקלא חד לתלתין יומין כי תרייקא לגופא רב נחמן בר יצחק אמר לא היא ולא תרייקה אמר (רבא) [רבה] בר יונתן [אמר רב יחיאל] ערסן יפה לחולה לרפואתו

כאי

געריסען אויף אקלייגעם אייזיל אונ איז גיקומען צוא אבריק אין דער אייזיל ווילד אונ משוגע גיווארין אונ ער האט אריין גיווארפען דעם הויכען מענטש אין וואסער אונ ער איז גישטארבין. האט רבה בר שילא גילייענט אויף אים דעם פסוק למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך. וויא פריער שטייט. שמואל האט גיזעהן וויא אשלאנג קריכט ארויף אויף אפראש אונ דער פראש שווימט אריבער דעם טייך. אויף דיא אנדערע זייט טייך איז דער שלאנג אראפ גיקראכען פון דעם פראש. אונ ער האט אביס גיטאן אמענטשין אונ דער מענטש איז גישטארבין. האט שמואל גילייענט אויף אים דעם פסוק למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך. וויא פריער שטייט:

טו אמר. שמואל הט גזאגט מען גייט ניט מבקר חולה זיין נאר צוא דעם ווס האט אהיץ קראנקייט. צוא וועלכין קראנקין גייט מען ניט מבקר חולה זיין. אזו וויא מיר האבען גילערנט. רבי יוסי בן פרטא זאגט פון רבי אליעזרס וועגין מען גייט ניט מבקר חולה זיין צוא דעם וואס זיינע גידערים וועגען קראנק. אונ ניט צוא דעם וואס האט אקראנקע אויג. אונ ניט צוא דעם וואס דאס קאפ שמערצין. פרעגט דיא גמרא דער וואס זיינע גידערים וועגען קראנק איז רעכט וואס מען גייט ניט צוא אים מבקר חולה זיין. ווייל ער דארף אלע עטליכע מינוטין צרוים צוא גיין. וועט ער זיך שעמען פאר מענטשין. וועט ער זיך אויף האלטען וועט ער נאך מער קראנק ווערין. אבער צוא דעם וואס האט קראנקע אויגן אדער ער האט קאפ שמערצין פאר וואס זאל מען ניט גיין צוא אים מבקר חולה זיין. זאגט דיא גמרא ווייל רב יהודה הט גזאגט דער וואס האט קראנקע אויגען אדער קאפ שמערצין טאר ניט פיל רידין. אונ אז מענטשין וועלין קומען צו אים מבקר חולה זיין. וועט ער דאך מוזן מיט זייא רידין וועט ער נאך מער קראנק ווערין. דריבער זאל מען ניט גיין צוא זייא מבקר חולה זיין. אבער דער וואס האט אהיץ קראנקייט. וואס מער ער רעט איז פאר אים געזינטער. דריבער איז אמצוה מען זאל גיין צוא אים מבקר חולה זיין: רב האט גזאגט דיא היץ קראנקייט ווען זיא וואלט ניט גיווען אשליח פון מלאך המות. ווס דורך דיא היץ קען מען שטארבין. וואלט זיא אזו גוט גיוועז פר דעם מענטש אזוי וויא דער געגנער וואס ארום אבוים. וואס זייא היטען דעם בוים בהמות אונ חיות זאלין ניט קומען צוא אים. אז אמענטש האט היץ איין מאל אין דרייסיג טעג. איז דאס אזו גוט צום גוף אזו וויא אמעדיצין. רב נחמן בר יצחק האט גיזאגט. איך וויל ניט דיא היץ אונ איך וויל ניט דאס זאל זיין מיין מעדיצין: רבה בר יונתן האט גיזאגט פון רב יחיאלס וועגין ערסן איז צוטשר היילונג צוא אקראנקין. וואס איז ערסן. האט רבי יונתן גיזאגט דאס איז אפ גישייליטע

גערשטין

מאי ערסן א"ר (יוחנן) [יונתן] חושלא דשערי עתיקתא (דריש נפיא אמר אביי ובעיין בשולא כבשרא דתורא) רב יוסף אמר סמידי דשערי עתיקתא דריש נפיא אמר אביי ובעיין בשולא כבשרא דתורא א"ר יוחנן בורדם אין מבקרין אותו ואין מזכירין שמו מ"ט אמר רבי אלעזר כפני שהוא כמעין הנובע וא"ר אלעזר למה נקרא שמו בורדם שהוא כמעין הנובע:

דשערי. שעורים קלופים: דריש נפיא. כתחלת הרקדת הנפה: בורדם. חיכה אחת (בב') [בבתי] הכבוד בור דם והוא חולי שמקלח דם מלמטה: אין מבקרין אותו. משום דזימנין צריך לנקביו ומגנאי ליה: ואין מזכירין שמו. לומר פלוני חולה חולי בורדם דלאו לגנאי נקייה הוא וה"נ שלא יתביישו כחולה (א"נ) [מפני שהוא כמעין הנובע]. שקופץ מזה לזה ויש בו סכנה להזכירו:

הנודר מן המבושל פרק ששי

(דף מט ע"ב) **א** א"ל רב לחייא בריה וכן א"ל רב הונא לרבה בריה כל מידעם לא תפלוט קמי רבך לבר מן קרא ודייסא שהן דומין לפתילה של אבר ואפילו קמי שבור מלכא פלוט רבי יהודה ורבי יוסי חד אכיל דייסא באצבעתיה וחד אכל בהוצא א"ל דאכיל באצבעתיה לדאכיל בהוצא עד מתי אתה מאכילני רוקך א"ל דאכיל בהוצא לדאכיל באצבעתיה

כל מדעם לא תפלוט. כל מאכל שאכלת אם אתה יושב לפני רבך ויש לך רוק בתוך פיך תבלעם ולא תפלוט אותו לפני רבך. [לבד] מקרא ודייסא שדומה וכו'. הבולע רוקו אחר שאכלה: לפתילה של אבר. שאינו מהמכל א"נ שהם קשים לגופו של אדם כפתילה של אבר: ואפילו לפני שבור מלכא פלוט. ואל תתבייש: בהוצא. בקליפת עץ: מאכילני

גערשטין אַלטע. דיא גערשטין זָאל מען אַרוּס נעמען דיא ערשטע פון דיא זיפּ ווען מען הייבט נאָר אָן צוא זיפּען. אַבַּיֵי זָאגט מען זָאל זייא קאכין אַזוֹ לאנג וויא מען קאכט אָקסין פליישׁ. רב יוסף זָאגט ערסן איז מעהל פון אַלטע גערשטין. דיא מעהל זָאל מען אַרוּס נעמען דיא ערשטע פון דיא זיפּ. ווען מען הייבט נאָר אָן צוא זיפּען. אַבַּיֵי זָאגט מען זָאל דיא מעהל קאכין אַזוֹ לאנג וויא מען קאכט אָקסען פליישׁ. רַבִּי יוֹחָנָן זָאגט דר מענטש וואס הָט אַבּוּרדם ומארידען קראנקייט. זָאל מען נישט גיין צו אים מְבַקֵּר חוֹלֶה זיין. ווייל טאמער וועט ער דארפין ארויס צו גיין וועט מענטשין וועלין זיין ביי אים אונ ער וועט זיך שעמען. וועט ער זיך אויף האלטען וועט ער האבּין יסורים אין בויך. אונ מען זאל נישט דער מאנען זיין נאמען. מען זאל נישט זאגין פאר מענטשין יענער מענטש האט מארידען קראנקייט. פאר וואס זאל מען נישט זאגין. הָט רַבִּי אֶלְעָזָר גזאגט ווייל דיא בלוט גייט אזוי וויא וואסער פון אקוואל. מיאוסין זיך מענטשין צוא הערין דעם ווארט מארידען קראנקייט. נאך האט רַבִּי אֶלְעָזָר גזאגט פאר וואס רופט מען דיא מארידען קראנקייט בורדם. ווייל דאס איז צוויא ווערטער בור דם. דיא בלוט רינט אזוי וויא עס וואלט גיוועזען אברונען מיט בלוט. אונ דאס איז אזוי וויא אקוואל וואס קומט צו אלע מאהל נייע בלוט:

פרק ששי

א אָמַר. רַב האט גזאגט צוא זיין זוהן חִיָּא. אונ אזוי האט רַב הוּנָא גזאגט צוא זיין זוהן רַבָּה. נאך אַלע עסינס וואס דוא האסט גיגעסין. אויב דוא זיצט פאר דיין רבי אונ דוא ווילסט אויס שפייען. זאלסטו איין שלינגען דיא שפייאכץ. אונ זאלסט נישט שפייען פר דיין רבי. אויסער אויב דוא האסט גיגעסין קרא אדער דייסא. זאלסטו נישט אראפ שלינגען דיא שפייאכץ. ווארום עס איז גלייך וויא דוא וואלסט אראפ גישלונגען אשטיקול בלייא. אונ אפילו דוא זיצט פאר שבור מלכא דער מלך פון פרס זאלסטו אויך אויס שפייען. ווארום דיא שפייעכץ וואס נאך דעם עסין קרא אדער דייסא. איז אסכנה אראפ צוא שלינגען. רַבִּי יְהוּדָה אונ רַבִּי יוֹסֵי האבין אמאהל גיגעסין דייסא פון איין שיסול. איינער האט גינומען דיא דייסא פון שיסול מיט זיין פינגער. אונ איינער האט גינומען דיא דייסא פון שיסול מיט אשטיקול קארע פון אבוים. דער וואס האט גינומען מיט דעם פינגער האט גזאגט צוא דעם וואס האט גינומען מיט דיא קארע. ביז וויא לאנג וועסטו מיר געבין עסין דיינע שפייאכץ. ווארום אז ער האט גנומען

באצבעתיה עד מתי אתה מאכילני צואתך:

ב **רבי** יהודה ור"ש איתי לקמייהו בלוספין ר"י **אכל** ור"ש לא אכל א"ל ר"י מ"ט לא אכיל מר א"ל ר"ש אלו **אין** יוצאין מבני מעים כל עיקר **א"ל** ר"י כ"ש שנסמוך עליהן למחר:

ג **רבי** יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון **א"ל רבי** טרפון היום פניך צהובין א"ל אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו **הרדין** ואכלנום בלא מלח **ואם** אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובים, **אמרת** ליה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה מורה ורוי אמר לה הימנותא בידא דההיא אתתא אי **טעימנא** אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צדעאי כן הפסח ועד העצרת אלא (קהלת ח) הכמת אדם תאיר פניו. א"ל ההוא מינא לר"י פניך דומין או כמלוי ברבית או כמגדלי חזירים א"ל ביהודאי תרווייהו אסורין אלא כ"ד בתי כסאות אית לי מביתי ועד בי מדרשא וכל שעה ושעה לכל אחד ואחד אני נכנס.

רבי

חסך. שאין צריך לקנח כהוגן לאחר שנתנו לסון פיו כשמחזירה בקערה: מתוילאי נותקן. נותם שפתם הספלים: בלוספין. גלוסקין. והגים כדרכנו יותר מעלי: כיון שאין יוצאין מבני מעים כ"ש. דמעלו שנסמוך עליהן שאין אנו צריכין לאכול מאכל אחר למחר:

מורה ורוי. בעל הוראה ומסתכל במתוך שראתה פניו טובים כי שבע היתה כגורה בנסתכל:

הימנותא בידא דההיא. אמונתי בידך כאילו שהיה כל השנה יין אלא קידושא והבדלתא: וחוגרני צדעאי. וקושר אני צדעי שאתתי מכוס מיתום לגמי מפני ד' כוסות שבתיתי בלילי הסדר מהן מפסח עד עצרת: כמגדלי חזירין. שמתוך שמרויחים מרבה פניהם

גנומען די קאָרע אין טויל. איז די קאָרע נאַס געוואָרן מיט שפּייאַכץ. אונ ער האָט די נאַסע קאָרע מיט שפּייאַכץ צוריק אַריין גישטעקט אין שיסל: האָט גזאָגט דער וואָס האָט גינומען מיט די קאָרע צו דעם וואָס האָט גינומען מיט דעם פינגער ביז וויא לאַנג וועסטו מיר געבין עסין די צוֹאָה וואָס אונטער דיינע נעגיל:

ב רבי יהודה אונ רבי שמעון זיינען גיזעסין. האָט מען גיבראַכט פאַר זייא פייגין וואָס ווענין שטאַרק גיקאָכט גיוואָרין. רבי יהודה האָט זייא גיגעסין. אונ רבי שמעון האָט זייא ניט גיגעסין. האָט רבי יהודה גיזאָגט צו רבי שמעון פאַר וואָס עסטו ניט. האָט רבי שמעון גזאָגט דיא פייגען גייען קיין מאָהל ניט אַרויס פון בויך. האָט רבי יהודה גזאָגט דאַרף מען זיי דאָך געוויס עסין וואָרום מען וועט מאָרגין אויך זאַט זיין. וועט מען ניט דאַרפין עסין קיין אַנדער זאַך:

ג רבי יהודה איז גיזעסין פאַר רבי טרפון. האָט רבי טרפון גזאָגט צו רבי יהודה היינט איז דיין פּנים פרייליך. האָט רבי יהודה גזאָגט צו רבי טרפון נעכטין ווענין דיינע קנעכט אַרויס גיגאַנגען אין פעלד. אונ זייא האָבין אונז גיבראַכט תּרדין אונ מיר האָבין גיגעסין דיא תּרדין אָן זאַלץ. אונ אַז מיר וואָלטין גיגעסין דיא תּרדין מיט זאַלץ. וואָלטין מיר נאָך פרייליכער גיוועזן. אַמלְכּה האָט אַמאָהל גיזאָגט צו רבי יהודה ער פּסקת דינים אונ איז שיכור. ווייל זיא האָט גיזעהן דיין פּנים איז אַלע מאָהל רויט אונ פרייליך האָט זיא גמיינט ער איז שטענדיג שכור. האָט רבי יהודה צו איהר גזאָגט איך שווער בייא מיינע נאַמנות. אַז איך טרינק ניט מער קיין וויין נאָר צו קידוש אונ צו הבדלה. אונ אַז איך טרינק פּסח בייא דעם סדר פיר כוסות וויין: האָב איך קאָפּ שמערצין אַז איך מוז גיין פאַרבונדען דיא שלייפין פון פּסח ביז שבועות. נאָר פאַר וואָס דען איז דיין פּנים גיוועזן רויט אונ פרייליך. אַזוי וויא שלמה המלך האָט גיזאָגט דיא חכמה פון מענטשין מאַכט לייכטין זיין פּנים. אַאַפּיקורס האָט גזאָגט צוא רבי יהודה דיין פּנים זעהט אויס אָדער אַזוי וויא דער וואָס פאַרבאָרגט געלט אויף פּראָצענט. אָדער וויא דער וואָס פּאַשעט חזירים. האָט רבי יהודה גיזאָגט צום אפּיקורס בייא יודין ווענין ביידע אָסור. מען טאָר ניט פאַר באָרגין געלט אויף פּראָצענט. אונ מען טאָר ניט פּיטערין חזירים. נאָר פאַר וואָס דען זעה איך אויס אַזוי גוט. ווייל פיר אונ צוואַנציג בית הכּסאות איז דאָ פון מיין שטוב ביז צום בית המדרש. אונ אַזוי וויא איך גייא פון שטוב צום בית המדרש אונ פון בית המדרש צום שטוב גיי איך אַריין אין יעדער בית הכּסא. דריבער איז מיין גוף ריין זעה איך שיין אויס. רבי יהודה אַז

ער

ר' יהודה כד אזל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה ר"ש שקיל צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דביתהו דר' יהודה נפקת נקטת עמרא עבדת גלימא דהוטבי כד נפקת לשוקא מכסיא (ליה) [ביה] וכד נפיק ר' יהודה לצלויי הוה מכסי ומצלי וכד מכסי (ליה) [ביה] הוה מברך ברוך שעטני מעיל זמנא חדא גזר רשב"ג תעניתא ר' יהודה לא אתא לבי תעניתא אמרו ליה לא אית ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל (דף נ) דלי ציפתא א"ל לשליחא חזי מאי איכא מיהו לא ניחא לי דאיתהני בהאי עלמא:

פניהם לאורים: גולפא. קנקן והיה מביאו לבהמ"ד כדי לישב עליו: שמכבדת את בעליה. שלא היה יושב ע"ג קרקע: דהוטבי. גלימא חשובה: שעטני מעיל. שהיה חשוב בעיניו כמעיל: דלי ציפתא. הגביה מחצלת: חזי מאי איכא. ראה כמה עושר יש בו ומעשה נסים היה בהמצאת כל אותו מקום זהובים:

הות מנקטא תבנא מן מזייה. הוה מלקט תבן משערו: רמינא לך ירושלים דדהבא. תכשיט של זהב בירושלים מצוייר בו והכי עביד לה כדאיתא בפ' במה אשה: אליהו אדמי לון כאנשא. כדי לנחם אותם ולהראות להם שיש עניים יותר

ר' עקיבא איתקדשת ליה ברתיה (דבר כלבא) [דכלבא] שבוע שמע (בר) כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה אזלה ואתנסיבת ליה בסיתוא הוו גנו בי תבנא הות קא מנקיט ליה תבנא מן מזייה אמר לה אי הואי לי רמינא לך ירושלים דדהבא אתא אליהו אידמי להון כאינשא וקא קרי אבבא אמר להו הבו לי פורתא דתבנא דאולידת אתתאי ולית לי מדעם לאגנוייה אמר לה ר"ע לאנתתיה חזאי האי גברא דאפי' תבנא

ער פלעגט גיין אין בית המדרש האט ער גיטראגן אקרוג אויף זיין אקסיל. ער זאל האבן אין בית המדרש אויף וואס צו זיצען. האט רבי יהודה גזאגט ארבעט איז גרויס ופיל ווערטו ווארום זיא גיט כבוד צו איהר בעל הבית. ווייל איך האב גטראגן דעם קרוג האב איך כבוד אונ זיץ ניט אויף דיא ערד. רבי שמעון אז ער פלעגט גיין אין בית המדרש האט ער גיטראגן אקארב אויף זיין אקסיל. ער זאל האבן אין בית המדרש אויף וואס צו זיצען. האט רבי שמעון גזאגט ארבעט איז גרויס ופיל ווערטו ווארום זיא גיט כבוד צו איר בעל הבית. ווייל איך האב גטראגן דעם קארב האב איך כבוד אונ זיץ ניט אויף דיא ערד. דיא ווייב פון רבי יהודה איז ארויס געאנגען א.נ האט גהאלטין וואל אונ האט גימאכט פון דיא וואל אשיינע קלייד. ווען דיא פלעגט ארויס גיין אין גאס פלעגט זיא זיך צו דעקין מיט דער קלייד. אונ אז רבי יהודה פלעגט גיין דאווענען פלעגט ער זיך אויך צו דעקין מיט דער קלייד. אונ האט גדאוונט. אונ ווען ער פלעגט זיך צו דעקין מיט דיא קלייד פלעגט ער זאגן אברכה ברוך שעטני מעיל. גלויבט איז גאט וואס ער האט מיך איינגעוויקילט אין אאויבער קלייד. אמאהל האט רבי שמעון בן גמליאל גוזר גיוועזן מען זאל פאסטין. אונ רבי יהודה איז ניט גיקומען צום תענית. האט מען גיזאגט צו רבי שמעון בן גמליאל רבי יהודה האט ניט קיין קלייד אין וואס צו קומען. האט רבי שמעון בן גמליאל געשיקט אקלייד צו רבי יהודה. האט רבי יהודה ניט גיוואלט נעמען דיא קלייד. האט רבי יהודה אויף גהויבין אראגאזע אונ האט גזאגט צום שליח זעה וויא פיל רייכקייט דא ליגט. וועס איז גווארין אגנץ אונ אונטער דיא ראגאזע איז גילעגין פיל געלט. נאר איך וויל ניט הנאה האבען פון דיא וועלט:

ד רבי עקיבא האט מקדש גיוועזן דיא טאכטער פון כלבא שבוע ועיין כתובות פרק ה; דיא כלבא שבוע האט דאס גיהערט האט ער אנדר גיטאהן זיין טאכטער זאל ניט הנאה האבן פון זיין פאר מעגין. אונ דיא טאכטער איז גיגאנגען אונ האט חתונה גיהאט מיט רבי עקיבא אום ווינטער. אונ זייא זענין גישלאפין אויף שטרויא. אין דער פריא פלעגט זיא אויס קלויבין דיא שטרויא פון זיינע האר. האט רבי עקיבא צו איר גזאגט אז איך וועל האבען געלט וועל איך דיר מאכען אגאלדענעם ירושלים דאס איז גיוועזן אזוי אצירונג אגאלדענע בלעך אויס גימאהלט דיא שטאט ירושלים. איז גיקומען אליהו הנביא אונ האט זיך פאר שטעלט אזוי וויא

אמענטש

מהם: דלא חזי לך: שאינו דומה לך ממשפחה חשובה כמותך: ולא נחית. שלא היו לה בגדים ללבוש: יודע צדיק (דין דלים) [נפש בהמתו] יודע הוא זה דמה שנצטערתי בשבילו אית דאמרי דאיהו הוה ידעה דר"ע הוא ואמרה ליה דלא מתגלית נפשי ואית דאמרי דלא הוה ידעה אלא הכי קא אמרה צדיק לא מבזי לאיניש: שלי ושלכם שלה הוא. תורתי ותורתכם בשבילה הוא שנתנה לי עצה למיזל לבי רב:

איתעתר רבי עקיבא מן (בר) כלבא שבוע. דפליג ליה בנכסיה: אילא דספינתא. ירך בסינה היו עושין דמות איל מעץ לנחש ולסימן שהספינה קלה בהליכתה כאיל והיו ממלאים אותו דינרי זהב. [א"נ] חד מן עזא עושין איל של

תבנא לא אית ליה אמרה ליה דיל הוי בבי רב אזיל הוה תרתי סרי שנין קמיה דר"א ור' יהושע למשלם תרתי סרי שנין קם ואתא לביתיה שמע מאחורי ביתית דקא אמר לה חד רשע לדביתהו שפיר עביד לך אבוך חדא דלא דמי ליך ועוד שבקך ארמלות חיות כולהן שנין א"ל אי מינאי דילי צאית ליהוי תרתי סרי שנין אחרינא אמר הואיל ויהבית לי רשותא אהדר לאחורי' הדר אזל הוה תרתי סרי שנין אחרינתא אתא בעשרים וארבעה אלפין זוגין תלמידים נפוק כולי עלמא לאפיה ואף היא קדמה למיפק לאפיה אמר לה ההיא רשיעא ואת להיכן אזלת אמרה ליה (משלי יב) יודע צדיק (דין דלים) (נפש בהמתו) אתת לאתחזאה ליה קא מרחו לה רבנן אמר להם הניחו לה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוה אתא ואיתשל על נדריה ואשתרי מן נכסיה:

המן שית מילי איתעתר ר"ע מן (בר) כלבא שבוע ומן אילא דספינתא דכל ספינתא עבדא ליה

אמענטש. אונ האט גזאגט בייא מיר ניט מיר דיא אביסול שטרויא ווארום מיין ווייב האט געבארין אקינד. אונ איך האב גאר ניט אויף וואס איר צוא לייגין שלאפין. האט רבי עקיבא גזאגט צוא זיין ווייב זעה דעם מענטשין אפילו אביסול שטרויא האט ער ניט. האט דאס ווייב גזאגט צו רבי עקיבא גייא לערנען אין בית המדרש. איז ער גיגאנגען אין בית המדרש אונ האט גילערנט צוועלף יאהר פאר רבי אליעזר אונ רבי יהושע. ווייא דיא צוועלף יאהר האבען זיך אויס גילאזין. איז רבי עקיבא גיקומען אהיים. ווייא ער איז גישטאנען אינטער דיא שטוב אידער ער איז אריין גיגאנגען. האט ער גיהערט ווייא א רשע זאגט צוא זיין ווייב, דיין פאטער האט דיר גוט גיטאהן: וואס ער האט אנדר גיטאהן דוא זאלסט ניט הנאה האבען פון זיין פאר מעגין. איין מאהל ווייל דיין מאן איז ניט גלייך צוא דיר. ער איז ניט אזוי איידעל ווייא דוא ביסט. אונ דאס אנדערע ער האט דיך גילאזין אלעבעדיגע אלמנה אויף דיין גאנץ לעבין: האט זיא גזאגט צוא דעם רשע ווען מיין מאן וואלט מיך געפאלגט וואלט ער גילערנט אין בית המדרש נאך צוועלף יאהר. האט רבי עקיבא גזאגט צוא זיך אליין. ווייל מיין ווייב גיט מיר רשות (זיא ערלויבט מיר) וועל איך גיין צוריק אין בית המדרש. איז ער גיגאנגען צוריק אין בית המדרש אונ האט גילערנט נאך צוועלף יאהר. איז ער גיקומען אהיים מיט פיר אונ צוואנציג טויזענד פאר תלמידים. זענען אלע מענטשין פון שטאט ארויס גיגאנגען געגין רבי עקיבא. אונ דיא ווייב פון רבי עקיבא איז אויך גיגאנגען אנטקעגין. האט דער רשע צוא איר גזאגט וואו הין גייסטו. עס איז ניט שיין דוא זאלסט גיין אין אזעלכע ארעמע קליידער) אונ זייא האבען בריידע ניט גיוואוסט אז דאס איז איר מאן רבי עקיבא מען האט נאר גיהערט אין שטאט אז עס קומט אחכם מיט פיר אונ צוואנציג טויזענד פאר תלמידים. זענען אלע גילאפין אנטקעגין. האט זיא גזאגט צו דעם רשע אצדיק ווייס דעם נפש פון זיין בהמה. ער איז ניט מצער אונ פאר שעמט ניט אפילו אבהמה וועט ער אארעמע מענטשין געווים ניט פאר שעמען. ווייא זיא האט גיזעהן אז דאס איז איר מאן. איז זיא צו גיגאנגען צו אים. האבען איר דיא תלמידים גיוואלט אפ שטויסין. האט רבי עקיבא צוא זייא גזאגט לאזט איר. מיין תורה אונ אייער תורה. איז אלץ דורך איר. ווייל זיא האט מיר גיגעבין אעצה איך זאל גיין אין בית המדרש לערנען. דער נאך האט דער פאטער גיהערט אז רבי עקיבא איז איר מאן. איז ער גיקומען מען זאל אים מתיר זיין דעם נדר כדי עקיבא מיט זיין ווייב זאלין מעגין הנאה האבין פון זיין פאר מעגין:

הא מן: פון זעקס זאכען איז רבי עקיבא רייך גיווארין. איין מאהל פון כלבא שבוע. ווש

ער

ויזא (חד מן עיזא) [מין עינא] זמנא חדא אנשיוה על כיף ימא אתא הוא אשכחיה ומן גוזא דזמנא חדא יהיב ד' זוזי לספונאי אמר להון אייתו לי מדעם ולא אשכחו אלא גוזא על כיף ימא אתיוה ליה אמרו ליה עביד מרנא עליה אשתכח דהוה מלי דינרי דזמנא חדא טבעה ספינתא וכולי עסקא הוה מחית בההוא גוזא ואשתכח בההוא זמנא [ומן דסרוקיתא] ומן מטרוניתא ומן

והב לו עד ממון סלון: אנשיה על כיף ימא. שכחו לאותו איל על שפת הים ומצאו ר"ע: ומן גוזא. תיבה עשויה להניח בתוכה ממון כספים כדמתרגמינן בי גוזא דרחמנא [לשון] אומר: ד' זוזי לספונאי. לעוברי הים לגרות: אייתו לי מדעם. הביאו לי שום דבר: מרנא עליה. ימתין אדונו עליו עד שגביה לך יותר: ומן מטרוניתא. פעם אחת הוצרכו ר"ע ותלמידיו מעות והלכו אצל מטרוניתא אמרה לו לר"ע כריכי מלוה אותך ותהיה אתה לוה והקב"ה והים ערבים בדבר קבע לה זמן לפרעון כשהגיע הזמן חלה ר"ע הלכה אותה מטרוניתא על שפת הים אמרה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שר"ע חולה ולא היה בידו לפרוע חובו ראה שאתה ערב בדבר מיד נשתטית בתו של קיסר ונטלה ארגז מלא אבנים טובות ודינרי זהב וזרקה לתוך הים והים הביאהו במקום שהיתה אותה מטרוניתא יושבת על שפת הים מיד נטלה אותו ארגז והלכה לה לימים נתרפא ר"ע ובא לו אצל ההיא מטרוניתא ומעותיו בידו לפרעון חובו אמרה לו הזכרתי אצל הערב וזאת פרע כל כתוב ושא לך מה

ער האט אים גיגעבין אהאלבין פאר מעגין. צווייטינס פון דעם איל וואס אויף דיא שיף ווארום פאר צייטין פלעגין דיא שיפערס מאכען אויף דיא שיף אאיל דאס איז אחיה וואס לויפט געשווינד) פון האלץ. אונ איניווייניג פלעגין זייא אן שטעלן רענדלאך גאלדענע דאס זאל זיין אגוטער סימן: אז דיא שיף זאל לויפען אזו געשווינד וויא דיא חיה. אונ זיא זאל ברייגען מיט איר האנדל פיל גאלד. אמאהל האט מען פאר געסין אונ מען האט גילאזט שטיין דעם איל מיט רענדלאך ביי דעם ברעג ים: איז גיקומען רבי עקיבא אונ האט אים גיפונגען. דם דריטע, פון דעם קאסטין פון דיא שיף. אמאהל האט רבי עקיבא גיגעבין פיר גילדען צו דיא שיפערס אונ ער האט גזאגט צוא זייא ברייננגט מיר עפעס. האבען זייא ניט גיהאט וואס אים צו ברייננגן. נאר זייא האבען גיפונגען אקעסטיל ביי דעם ברעג ים. האבען זייא גיבראכט דיא קעסטל צו רבי עקיבא: אונ זייא האבען גזאגט צוא רבי עקיבא זאל אונזער רבי ווארטין ביז מיר וועלין עפעס ברייננגען. האט רבי עקיבא גיעפינט דיא קעסטיל אונ האט גיפונגען אין איר פול געלט. ווארום אמאהל איז דער טרונקין גיווארין א שיף: אונ דאס גאנצע אוצר פון דער שיף איז גילעגין אין דעם קעסטיל. אונ איצט האט מען דיא קעסטיל גיפונגען בייא דעם ברעג ים. אונ דיא קעסטיל איז גיוועזען פון ישמעאלים (טערקען): ועיין מהרש"א. דיא פיערטע. פון אבייכע פרויא. אמאהל האט רבי עקיבא מיט זיינע תלמידים גידארפט געלט. איז רבי עקיבא גיגאנגען צוא אבייכע פרויא זיא זאל אים דאס געלט בארגין. האט זיא גזאגט צו אים איך וועל דיר בארגין דאס געלט: נאר אויב גאט אונ דער ים וועלין מיר גוט שטיין פאר דעם געלט. אויב דו וועסט מיר ניט בצאהלין זאלין זייא מיר בצאהלין. אונ רבי עקיבא האט אויס גיזעצט א צייט ווען ער זאל בצאהלין. ווען דיא צייט איז גיקומען צום בצאהלין איז רבי עקיבא קראנק גיווארין. איז גיגאנגען דיא פרויא צום ברעג ים. אונ זיא האט גזאגט רבונו של עולם דוא ווייסט דאך אז רבי עקיבא איז קראנק אונ ער קען ניט בצאהלין אונ ער האט גזאגט אז דוא אונ דער ים וועלין בצאהלין: איז באלד משוגע גיווארין דיא טאכטער פון קיסר. אונ זיא האט גינומען א קעסטיל פול מיט דימאנטען אונ גאלדענע רענדלאך אונ האט אריין גיווארפין אין ים. אונ דיא קעסטיל איז גישוואומען ביז צוא דעם ארט ים וואו דיא פרוי איז גישטאנען. האט זיא גינומען דאס קעסטיל אונ איז גיגאנגען אהיים. דער נאך איז רבי עקיבא גיזונד גיווארין. איז ער גיקומען מיט געלד צוא דיא פרויא איר בצאהלין דעם חוב. האט דיא פרויא גזאגט איך בין גיוועזען ביי דעם ים וואס ער איז גוט גישטאנען פאר דעם געלט. אונ ער האט מיר בצאהלט דעם גאנצען חוב. אונ נא דיר אוועק וואס ער האט מיר גיגעבין. אונ פון דעם געלט איז רבי עקיבא רייך גיווארין: דיא פינפטע. פון טורנוסרופוס ווייב איז אויך רבי עקיבא רייך גיווארין. ווארום רבי עקיבא אונ טורנוסרופוס פלעגין אריין קומען צום קיסר. אונ ווען זייא פלעגין זיין בייא דעם קיסר. פלעגט רבי עקיבא דער צערענען דעם טורנוסרופוס. ער פלעגט אים פרעגין קשיות פון

פסוקים

ומן אשתו של טורנוסרופוס ומן קטיעא בר שלום

(ע"ב) ו **רב** גמדא יהב ד' זוזא לספונאי לאתויי בהו מדעם לא אשכחו איתו ליה בהון קופא אישתמיט עייל לחרתא חפרו בתריה אשכחוה דרביע על מרגליתא איתינון ליה כולהון:

ז **אמרה** ליה בת קיסר לר' יהושע בן חנניה (חכמה) [תורה] מפוארה בכלי מכוער א"ל לא למדת מבית אביך במה מתתין יין אמרה ליה במאני דפחרא • אמר

שנתן לו יותר ומאותו ממון שהחזירה לו נתעשר ר"ע: ומן אשתו של טורנוסרופוס. שהיה ר"ע מקפח נקרא בפני קיסר ומקנתרו בדברים פעם אחת באת לביתו סר וזעף אמרה ליה אשתו מפני מה פניך זועפים אמר לה מפני ר"ע שמקנטר אותי בכל יום בדברים אמרה לו אלהיהם של אלו שונא זמה הוא תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה לפי שהיא יפת תואר נתן לה רשות ונתקשטה והלכה לה אצל ר"ע וגלתה שוקה כשראה ר"ע אותה רק ושחק ובכה אמרה לו מה אינון הני תלת מלין אמר לה שתים אפרש שלישית לא אפרש רקקתי על שבאת מטפה סרוחה. בכיתי על שזו שופרא דבלי בארעא והוא שחק שלפה ברוה"ק שעתידה להתגייר ולהנשא לו ולא רצה להודיעה. אמרה לו כלום יש תשובה אמר לה אין הלכה ונתגיירה ונשאת לו לר"ע הכניסה לו ממון הרבה: ומן קטיעא בר שלום. בפ"ק דעבודה זרה שנתן כל ממונו לר"ע ותלמידיו:

קופא. קוף: אישתמיט. ברח ונכנס תוך חור אחד: איתינון [ליה] כולהון. ממדת הכידות ולא מן הדין: מכוער

פסוקים. אונ טורנוסרופוס פלעגט ניט וויסען צוא ענטפערין. אמאהל איז טורנוסרופוס גיקומען אהיים זייער טרויעריג. האט דאס ווייב צוא אים גזאגט פאר וואס ביסטו אזו טרויעריג. האט ער צוא איר גזאגט ווייל רבי עקיבא דער צערונט מיך אלע טאג מיט זיינע רייד. האט דס ווייב גזאגט צום מאן דער גאט פון די יודין האט פיינט מען זאל מזנה זיין. ערלויב מיר וועל איך אן ריידין רבי עקיבא ער זאל מיט מיר מזנה זיין וועט ער זינדיג ווערין. האט ער איר ערלויבט. אונ זיא איז גיגאנגען אוים געצירט צוא רבי עקיבא. אונ זיא האט אויף גידעקט אירע אפוס ביז איבער די קניא: רבי עקיבא זאל זעהן איר שיינקייט. אונ ווי רבי עקיבא האט איר פוס דער זעהן האט ער געשפיגען אונ גילאכט אונ גיוויינט. האט זיא גזאגט צוא רבי עקיבא זאג מיר וואס זענען דיא דרייא זאכין. האט רבי עקיבא צוא איר גזאגט צווייא זאכען וועל איך דיר זאגין: אונ דיא דריטע זאך וועל איך דיר ניט זאגין. איך האב געשפיגען ווייל איך האב מיך דער מאנט פון וואס פאר אמיאוס ארט דוא ביסט גיבארין גיווארין. איך האב גיוויינט ווייל אזו אשיינקייט וועט אמאהל פאר פוילט ווערין אין די ערד. אונ וואס ער האט גילאכט ווייל ער האט גיזעהן אז ער וועט מיט איר חתונה האבין. אונ דאס האט ער איר ניט גיוואלט זאגין. האט זיא גזאגט צוא רבי עקיבא קען איך נאך תשובה טאהן: האט רבי עקיבא גיזאגט יא. איז זיא גיגאנגען אונ האט זיך מגייר גיוועזן. אונ האט חתונה גיהאט מיט רבי עקיבא. אונ הט אים גיגעבין פיל געלט. דיא זעקסטע איז פון קטיעא בר שלום. ווארום קטיעא בר שלום האט גישיינקט זיין גאנץ פאר מעגין צוא רבי עקיבא מיט זיינע תלמידים:

ו רב גמדא האט גיגעבין פיר גילדען צוא דיא שיפערס זייא זאלין אים עפעס ברייגגען. האבען זייא ניט גיפונען וואס צוא ברייגגען פון זיינעט וועגין. האבען זייא אים גיבראכט אמאלפע. איז דיא מאלפע אנטלאפין אונ האט זיך בעהאלטין אין אלאך. האט מען גיגראבין אין דיא לאך ארוים צוא נעמען דיא מאלפע. האט מען גיפונען זיא ליגט אויף אפעריל. האבין די שיפערס גינומען די אלע פעריל אונ האבן גיבראכט צו רב גמדא.

ז אמרה. דיא טאכטער פון קיסר האט גיזאגט צוא רבי יהושע בן חנניה עס איז אזא שיינע תורה אין אמיאוסה כלי. ווארום רבי יהושע איז גיוועזן מיאוס. האט רבי יהושע צו איר גזאגט דוא האסט ניט גילערונט פון וויא עס ווערט געפירט ביא דיין פאטער אין שטוב. אין וואס האלט מען וויין. האט זיא גזאגט אין ערדענע כלים. האט רבי יהושע צוא איר גזאגט אלע מענטשין האלטין וויין אין ערדענע כלים: אונ איר ביי דעם קיזר זאלט אויך האלטין וויין אין ערדענע כלים: איר דארפט האלטין וויין אין זילבערנע אדער אין גאלדענע כלים. איז זיא גגאנגען אונ האט גיהייסען אריין גיסען דיא וויין אין זילבערנע אונ אין גאלדענע כלים. איז דיא וויין זויער גיווארין. האט רבי יהושע צוא איר גזאגט דיא תורה איז אויך אזוי. אז מען

ווערט

אמר לה כ"ע במאני דפחרא ואתון במאני דפחרא אתון אחיתו במאני דכספא ודהבא אזלה ורמת תמרא במאני דכספא ודהבא וסרי. אמר לה אף אורייתא כן. אמרה ליה והאיכא שפירי וגמירי אמר לה אי הוו סנין הוו גמירי טפי:

ח ההיא דאתה לקמיה דרב יהודה [מנהרדעא] לדינא ואתחייבת [מן] דינא אמרה ליה שמואל רבך הכי דנן אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין נוצא ורבה כריסיה אוכם ורבה שיניה אמר לה לבזוייה קא אתית תהוי ההיא אנתתא בשמתא פקעה ומתה:

ט ההוא גברא דיהב עבדא להבריה לאגמורי' אלפא מיני לפדי אגמריה תמני מאה אזמניה לדינא לקמיה דרבי אמר רבי אבותינו אמרו נשינו טובה אנו אפילו בעינינו לא ראינו:

י רבי עבד ליה הלולא לר"ש בריה ולא אזמניה לבר קפרא כתב על בית גננא כ"ד אלפין רבואין דינרין נפקא על בית גננא דין ולא אזמניה לבר קפרא אמר (להון) [ליה] אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו אזמניה אמ' לעושי רצונו בעולם הזה כך לעוה"ב על אחת כמה וכמה. יומא דמחיך ביה רבי אתיא פורענותא בעלמא

אמר

מגועל. שהיה שחור: וסרי. נתקלקל היין: אם הוו סנין. שלא היו נאים: לפדי. מיני מאכל: לאגמורי' אלפא מיני לפדי. שילמדנו לעשות אלף מיני מאכל: אגמריה לדינא. על ד' מינים שלא לימדו: אבותינו אמרו נשינו טובה: דכתיב נשיתי טובה שראו כבר אבל שעכשיו שכחו: אבל אנו לא ראינו טובה מעולם שאין אנו יודעים כמה מיני טעם יש בפירות כלומר דבר מופלא הוא שכל כך לימדו: נפקי על ביה גננא דין. להוצאה כבוחן: ולא אזמניה לבר קפרא. לפי שהיה איש בדחן ומתיירא שמא יעשה שום דבר שישחוק: [אמר בר קפרא לרבי אם לעוברי רצונו משפיע לו טובה כל כך לעושי רצונו וכו' שהיה מגנהו על שלא זימנו: לעושי רצונו. משפיע לו בעוה"ז טובה כל כך

ווען איר האטעט אין אשיינעם נף. וועט זיא קאליע ווערין. האט זיא גזאגט צוא רבי יהושע עס איז דאך דא שיינע מענטשין אונ קענען לערנען. האט רבי יהושע צו איר גיזאגט ווען זיי וואלטין ניט שיין גיוועזן וואלטין זייא מער גילערנט:

ח ההיא. א אשה איז אמאהל גיקומען פאר רב יהודה פון נהרדעא האבען אדין תורה איז זיא פאר שולדיגט גיווארין צוא בצאהלין. האט דיא אשה גזאגט צוא רב יהודה ביין רבי שמואל האט מיר אזו געמשפט. אנדערש וויא דוא. האט רב יהודה גזאגט צוא דיא אשה. דוא קענסט מיין רבי שמואל. האט זיא גזאגט יא איך קען אים. ער איז אקליינער מיט אגרויסען בויך אשווארצער מיט גרויסע ציין. האט רב יהודה צוא איר גזאגט דוא ביסט גיקומען פר שעמען מיין רבי שמואל. זאל דיא אשה זיין אין חרם. איז איר צוא שפאלטין גיווארין דער בויך אונ איז גישטארבין:

ט ההוא. איינער האט אמאהל גיגעבין זיין קנעכט צו זיין חבר. דער חבר זאל אום לערנען דעם קנעכט טויזענד ערליי עסינס צוא מאכען. דער חבר האט אבער נאר אויס גילערנט דעם קנעכט אכט הונדערט מינים עסין צוא מאכען. ווענן זייא גיקומען האבען אדין תורה פר רבי. האט רבי גזאגט אונזערע עלטערין האבין גזאגט מיר האבען אמאהל גיהאט גוטס. נאר מיר האבען פאר געסין. מיר האבען קיין גוטס אין אונזערע אויגין ניט גיזעהן. מיר האבען קיין מאל ניט געוואוסט אז מען קען מאכען הונדערט ערליי עסינס:

י רבי האט חתונה גימאכט זיין זוהן רבי שמעון. אונ ער האט ניט גיבעטין בר קפרא אויף דער חתונה. האט בר קפרא אויף געשריבען אויף דיא תפה. פיר אונ צוואנציג טויזענד רבוא וארבוא איז צעהן טויזענד גילדין האט גיקאסט דיא חופה. אונ מען האט ניט גיבעטין בר קפרא אויף דיא חתונה. האט בר קפרא גיזאגט צו רבי מאראך דיא וואס טוהען ניט דעם ווילען פון גאט גיט זייא גאט אזוי פיל גוטס. צו דיא וואס טוהען דעם ווילען פון גאט וועט געוויס גאט זייא געבין נאך מעהר גוטס. האט רבי גיבעטין בר קפרא ער זאל קומען אויף דיא חתונה. האט בר קפרא גיזאגט מאראך גאט גיט צו דיא וואס טוהען זיין ווילען. אויף דער וועלט אזוי פיל גוטס. וויא פיל גוטס וועט זייא שוין גאט געבין אויף עולם הבא. דער טאג וואס רבי האט אין איהם גילאכט. איז באלד גיקומען צרות אויף דער

וועלט

אמר ליה לבר קפרא לא תברחן ויהיבנא לך ארבעין גריוי חיטי אמר ליה ליחזי מר (דף נא) בכל גריוא דבעינא שקילנא שקל דיקולא רבה שחייה בכופרא וסחפיה על רישיה ואזל וא"ל ליכול לי מר ארבעין גריוי חיטי דרשינא בך אחוך רבי א"ל לאו אזהרתיך דלא תברחן א"ל חיטי דרשינא קא נסיבנא אמר לה בר קפרא לברתיה דרבי למחר שתינא חמרא ברקידא דאבוך ובקורקני דאמך :

יא בן אלעשא חתניה דרבי הוה ועשיר גדול היה (וםטא) [אזמניה] לבי הלולא דר"ש בר רבי א"ל בר קפרא לרבי מא׳ (ויקרא כ) תועבה כל דא"ל רבי דהכי הוא תועבה אקשיה בר קפרא. א"ל (רבי) פרשיה את א"ל תיתי דביתהו תרמי לי נטלא [אחת] אתיא רמיא ליה א"ל לרבי קום רקוד לי ואומר לך הכי אמר רחמנא תועבה תועה אתה בה לכסא אחרינא א"ל מאי (שם יח) תבל א"ל כענינא קדמאה א"ל עבד לי דאומר לך עביד א"ל תבל תבלין יש בה מי

שאתחיל לספר כשבחו בכביל פזימנו] : דכל גריוא דבעינא. בגיזה מדה שתרצה תקח : דיקולא רבה. סל גדול : שחייה בכופרא. עם אותו כוסת כדי שלא יצאו כחטין מתוך נקבי הסל : וכחפיה על רישיה. הפכו על ראשו : ליכול לי מר. יעדוד היטי דרשינא. שהלויתיך כלומר שאתה חייב לי אבדיחותא קאמר : ברקודא דאבוך. שירקוד אביך ובקולקני דאמך. שתוא תמך מקרקרת ומזמרת :

מאי תועבה. דכתיב גבי משכב זכור : תרמי לי נטלא. תמזוג לי הכוס : נטלא. כלי קטן : שותה אתה בה. שמנית משכבי אשה וכולך אגל זכר : מאי תבל. דכתיב גבי אשה כנרבעת לבהמה : תבלין יש בה. בתמיה : מי שגיות כדת כיהם מכלבו

וועלט. דריבער האט רבי גיזאגט צו בר קפרא דו זאלסט מיך ניט פריילאך מאכין : וועל איך דיר געבין פערציג מאסין ווייץ. האט בר קפרא גיזאגט צוא רבי. זאל דער רבי ווערן שיין וועלכע מאס איך וועל וועלין נעמען דיא ווייץ זאל איך נעמען. האט בר קפרא גינומען אגרויסע קארב אונ האט אויסגעשמירט אינווייניג מיט פעך אונ ער האט ארויף גישטעלט דיא קארב אויף זיין קאפ אונ איז גיגאנגען צו רבי. אונ ער האט גיזאגט צו רבי זאל דער רבי מיר אן מעסטין פערציג מאסין ווייץ וואס איך מאן בייא דיר. האט רבי גילאכט. האט רבי צו אים גזאגט איך האב דאך דיר נאר צו גיזאגט פערציג מאסין ווייץ אז דו וועסט ניט מאכין איך זאל לאכין. אבער אז דוא האסט מיך גימאכט צום לאכין. קומט דיר גאר ניט קיין פערציג מאסין ווייץ. האט בר קפרא גזאגט דיא ווייץ וואס איך האב דיר גיבארגט וויל איך צוריק אפ נעמען. (ועיין מהרש"א) בר קפרא האט גזאגט צו דיא טאכטער פון רבי מארגין וועל איך טרינקען וויין אז דיין פאטער וועט טאנצען אונ אויך דיין מוטער וועט מוזען זינגען :

יא בן אלעשא איז גיוועזן דער איידים פון רבי אונ ער איז גיוועזן אגרויסער עושר. ווען רבי האט התונה גימאכט זיין זוהן רבי שמעון. האט רבי גיבעטין זיין איידים בן אלעשא ער זאל אויך קומען אויף דער חתונה. בר קפרא האט גיזאגט צו רבי וואס איז טייטש דער ווארט תועבה. וויא רבי האט גיטייטשט דאס ווארט תועבה. האט אים אלץ בר קפרא אפ גיפרעגט. עס איז ניט אזוי. האט רבי גיזאגט צו בר קפרא זאג דוא וואס איז דער טייטש תועבה. האט בר קפרא גזאגט צו רבי זאל קומען דיא וויב פון רבי אונ זאל מיר אן גיסען אכוס וויין. איז זיא גיקומען אונ האט אים גיגעבין אכוס וויין. האט בר קפרא גזאגט צוא רבי שטייא אויף אונ טאנץ מיט מיר וועל איך דיר זאגין. אזוי האט גאט גזאגט דער וואס איז מזנה מיט אזכר הייסט ער תועבה. דאס איז דרייא ווערטער : תועה אתה בה : דו ביסט געהירט וגיבלאנדזעט אין דער זאך. ווארום זארכטו מזנה זיין מיט אזכר אונ ניט מיט דיין וויב. צום אנדערין כוס האט בר קפרא גיזאגט צו רבי וואס איז דער טייטש דער ווארט תבל. האט רבי צוא אים גזאגט אויף דעם ווארט תבל אזוי וויא ער האט אים פריער גזאגט אויף דעם ווארט תועבה. אונ בר קפרא האט אים אלץ אפ גיפרעגט. האט בר קפרא גיזאגט צו רבי אז דו וועסט מיר טאהן וואס איך וועל דיר זאגין. וועל איך דיר זאגין וואס איז דער טייטש תבל. האט רבי גיטאהן אלץ וואס בר קפרא האט פארלאנגט. האט בר קפרא גזאגט אז אאשה איז מזנה מיט

אבהמה

מי שניא הדא ביאה מכלהון ביאות ומאי (שם יט) זמה א"ל עביד וכו' א"ל זו מה היא לא יכול בן אלעשה למסבל [קם] ונפק הוא ואנתתיה מתמן:

יב מאי בן אלעשא דתניא לא לחנם פיזר בן אלעשא את מעותיו אלא להראות בהן תספורת של כ"ג דכתיב (יחזקאל מד) כסום יכסמו את ראשיהם תנא בעין לולינית מאי לולינית א"ר יהודה תספרתא יחידתא ה"ד אמר רבא ראשו של זה בצד עיקרו של זה והיינו תספורת של כהן גדול. (פ"נ) [כתיב (יונה ב) וימן ה' דג גדול לבלוע את יונה וכתיב (שם) ויתפלל יונה גו' ממעי הדגה הא לא קשיא דילמא פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן]:

ביאות. כלומר היאך מגונה בן מינים ניקף של שכבתה (ונרבעת): זו מה היא. לשון ספק שאינו יודע ממי מתעברת: לא יכול בן אלעשה למסבל. כל אותן זיונות של רבי לפי שהיה עשיר גדול ולא היה יכול לראות זילותא דחמיו:

מאי בן אלעשה. כלומר מנין דהוה עשיר: פיזר מעותיו. שהיה נותן ממון גדול לספר שהיה מספר לו כתגלחת של כ"ג: תספורת יחידאה. באין כמותה: שהוא מופקר לכל. ללמוד תורתו לכל: [נחליאל. נעשים לו התורה כמו נחלה: שמוקעת

הנודר מן הירק פרק שביעי

(דף נד) א [אמר שמואל נו"ן סמ"ך עי"ן גונא סמא לעינים] מאי דכתיב (במדבר כא) וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה נתנה לו במתנה שנאמר [וממדבר מתנה וכיון שנתנה

אבהמה. פרעגט מען איר איז דאס הבל. איז אין דעם דא בשמים. האסטו דען הנאה גיהאט פון דעם זנות מעהר וויא מיט אמאן. דער נאך האט בר קפרא גיפרעגט. בייא רבי וואס איז דער טייטש דער ווארט זמה. און אויך גיוועזן אזוי וויא פריער. ביז בר קפרא האט גזאגט זמה איז דבייא ווערטער זו מה היא. וואס איז דאס. פון וועמען איז דאס קינד. אבער בן אלעשא האט ניט גיקענט ליידין וויא בר קפרא פארשעמט דעם שווער זייגעם. איז ער מיט זיין ווייב אוועק גיגאנגען פון דער חתונה:

יב מאי. פון וואנען וויסין מיר אז בן אלעשא איז גיוועזן רייך. ווארום מיר האבין גילערנט ניט אומזיסט האט בן אלעשא גיגעבין אזוי פיל געלט צו אשערער. ער האט גיוואלט אז דער שערער זאל אים ווייזין אונ שעריך אזוי וויא דער כהן גדול איז גיוועזן גישארין. ווארום עם שטייט אין פסוק זייערע קעפ זאלין זיין בדעקט מיט האר. מיר האבין גילערנט עס איז גיוועזן אזוי וויא לולינית. וואס איז לולינית. האט רבי יהודה גזאגט דאס איז גיוועזן אאיינצעלנע שערין. קיין מענטש איז ניט גיוועזן אזוי גישוירין וויא דער כהן גדול. וויא אזוי איז גיוועזן דאס שערין. האט רבא גזאגט דער שפיץ פון דעם האר האט גיגרייכט ביז צום ווארציל פון דעם אנדערין האר. אזוי איז גיוועזן גישארין דער כהן גדול. עס שטייט אין פסוק גאט האט אנגיגרייט אגרויסין פיש איין צו שלינגען דעם נביא יונה. אונ עס שטייט אין פסוק יונה האט מתפלל גיוועזן צו גאט אין דעם בויך פון פיש: אונ ער האט גזאגט אז אים איז דארט אייגג. דאס איז ניט קיין קשיא טאמער האט אים דער גרויסער פיש אויס געשפייען. אונ אקליינער פיש האט אים איינגישלונגען:

פרק שביעי

א אמר. שמואל האט גזאגט נו"ן סמ"ך עי"ן. פיש מאכט בלינד דיא אויגען: אז מען עסט פיל פיש ווערט טונקעל דיא אויגען. עס שטייט אין פסוק וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות. אז דער מענטש מאכט זיך אזוי וויא דער מדבר וואס ער איז הפקר ופרייא צוא אלע מענטשין. אלע מענטשין מעגין גיין אין דער מדבר אונ הנאה האבען פון אים. אזו האבען אלע מענטשין הנאה פון זיין תורה. ווער עס וויל לערנען פון אים תורה: לערנט ער מיט אים. שיינקט גאט צוא דעם מענטש דיא תורה. אזו וויא עס שטייט אין פסוק

וממדבר

שנתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר] וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנא' ומנחליאל במות ואם הגביה את עצמו הקב"ה משפילו שנאמר (שם) ובבמות הגיא ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע שנאמר (שם) ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו (ע"ב) שנא' (ישעיה מ) כל גיא ינשא:

(דף נו ע"ב) **ב** מנ"ל דעיבורא דמתא כמתא דמי א"ר יוחנן דאמר קרא (יהושע ה) ויהי בהיות יהושע ביריחו נו' מאי ביריחו אילימא ביריחו ממש והא כתיב (שם) ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא ש"מ בעיבורה אימא אפילו בתחומה הא כתיב בתחומה (במדבר לה) ומדותם מחוץ לעיר:

שוקעין אותו. בארץ כמו ואשקוף]: כל גיא ינשא. אע"ג דלא כתיב נמי האי קרא דמנחליאל במות דהא איהו כתיב בתורה והאי בנביאים אפילו הכי כיון דכתיב דהקב"ה משפיל כגאה מייתי ראיה שהמשפיל עצמו סופו לנשאת מדכתיב כל גיא ינשא: אלא ש"מ בעיבורה הוה קאי. וקרי ליה ביריחו: אימא אפי' בתחומה. הוי בתוך העיר והאי דכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו בתחומה הוי קאי: דכתיב ומדותם מחוץ לעיר. אלמא תחום העיר חוץ לעיר מקרי ואינו מן העיר: [אשכחיה. לרבי טרפון גוסיה דקא אכיל מן התאנים דקא סבר דהפקירא נינהו]: שהוקפלו. שהגיעו השכינים כלומר שכבר כלה קיץ התאנים: המקצועות. הסכינים שהם מיוחדים לחתוך התאנים כשעושין מהם עגולים נקראים מקצועות והאי הכין דקרי קרא לסכינים מקצועות דכתיב יעבהו במקצעות והפי' העגולים עצמם נקראים כן על שמם: [אשכחיה. נ' טרפון דקא

קונם יין פרק שמיני

(דף סב) **א** רבי טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שהוקפלו (רוב) המקצועות דקא אכיל אהתיה

וממדבר מתנה. פון מדבר ווע ט דיא תורה גישיינקט אמתנה. אונ אז דיא תורה ווערט גישיינקט צוא דעם מענטש. נחלי אל. ווערט דער מענטש גירופען דיא נחלה פון גאט ; אזוי וויא עם שטייט אין פסוק וממתנה נחליאל. פון מתנה איז ער דיא נחלה פון גאט. אונ אז דער מענטש איז דיא נחלה פון גאט. ווערט ער גרויס. איז וויא עם שטייט אין פסוק ומנחליאל במות. פון נחליאל ווערט ער דער הייכט. אונ אויב דער מענטש איז גרויס ביא זיך ; וועט אים גאט אראפ נידערין. אזוי וויא עם שטייט אין פסוק ומבמות הגיא. פון דיא הייך וועט ער אראפ נידערין אין טאהל. אונ נאך נידעריגער וועט ער ווערין מען וועט אים איינזעצין ביז אין דיא ערד. אזוי וויא עם שטייט אין פסוק ונשקפה על פני הישימון. נשקפה איז אזוי וויא משקוף. אשוועל וואס זיצט אין דיא ערד אונ אלע טרעטין אוף אים ; אונ אויב דער מענטש האט חרטה. ער טוהט תשובה ; אונ ווערט ביא זיך נידעריג. וועט אים גאט אויף הייבען. אזוי וויא עם שטייט אין פסוק כל גיא ינשא. אלע טאהלין וועלין דער הייבין ווערין:

ב מנא לן. פון וואנען ווייסען מיר אז ביז זיבעציג איילען פון שטאט. ווערט גירעכנט אזוי וויא אין שטאט. האט רבי יוחנן גזאגט עם שטייט אין פסוק ווען יהושע איז גיוועז אין יריחו ; וואס מיינט מען אין יריחו. טאקי אין שטאט יריחו. עם שטייט דאך אין פסוק יריחו איז גיוועז פאר שלאסען. נאר מען מיינט ער איז גיוועז נאנט פון יריחו. אין דיא זיבעציג איילין פון שטאט. איז גלייך וויא ער וואלט גיוועז אין שטאט. פרעגט דיא גמרא טאמער איז יהושע גיוועז ווייטער וויא זיבעציג איילען פון שטאט נאר אין צוויי טויזענד איילען פון שטאט. אונ ביז צוויי טויזענד איילען פון שטאט איז גלייך וויא אין שטאט. ענטפערט דיא גמרא ביי צוויי טויזענד איילין שטייט אין פסוק איר זאלט מעסטין אויסער דיא שטאט. זעהן מיר אז ווייטער וויא זיבעציג איילין הייסט שוין אויסער דיא שטאט:

פרק שמיני

א רבי טרפון האט אמאהל געפונען פייגען אין אפעלד. אונ ער האט זייא גיגעסין ; אין דיא צייט וואס מען האט שוין בעהאלטען דיא מעסערס פון דיא פייגען שניידען. זענען שוין די פייגען גיוועזן הפקר ; אונ דער היטער פון דעם גארטען האט דאס גיזעהן. האט ער גינומען

אחתיה בשקא ושקליה ואמטיה למשדי בנהרא אמר אוי לו לטרפון שזה הרגו שמע ההוא גברא שבקיה וערק א"ר אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של ; ותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה דאמר רבה בר בר חנ"ה אמר ר' יוחנן כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם ק"ו ומה בלשאצר שנשתמש בכלי קדש שנעשו [כלין] חול שנאמר (יחזקאל ז) ובאו בה פריצים וחללוה כיון שפרצוה נעשה חול נעקר מן העולם דכתיב (דניאל ה) ביה בליליא קטיל בלשאצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא קיים לעולם ועד עאכ"ו . ור' טרפון כיון דכי אכיל הוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא (משום דההוא) הוה גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דר' טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפייסו בדמים :

כהוא גברא שהיה מתמרן : שמע ההוא גברא . כהיל שרבי טרפון היה : שנשתמשתי בכתרה של תורה . שהניחו כשהודיע שהוא ר' טרפון ואלא הניחו אלא לכבוד תורתו : [פריצים . שהוציאו מבית המקדש ונעשה חול ואעפ"כ נהרג עליהם בלשצר] : אי הכי ר' טרפון אמאי ניער נפשיה . אי אמרת בשלמא דלא הוה קפיד ההוא גברא אלא אהסיה בעתא משום הכי הוה מצטער הילך לא הודיעו דבזמן שהוקפלו רוב המקצועות ספקא הוא ניהו ואי"ל לא אית ליה לשלם ליה ההוא פורתא אלא אי אמרת דכולה שתא הוו גנבין ליה ענבי מאי הוה ליה למעבד לר' טרפון וכי הוה ליה לשלומי דמי טובא דלא מיחייב בהו ומסקיק דאפ"ה כיון דעשיר גדול הוה מיהו דוקא כי האי גוונא הוה דאסור משום דההוא גברא עדיין הוה לכבוד תורתו הוא שהניחו אבל ודאי לפטור עצמו בכבוד התורה ממה שאינו חייב בו שרי כדאמרינן לקמן שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא : כרגא ושרי ליה נמי למימר עבדא לי סיגראי כריתא שביוצא במצרים כללו זכהה תורה לתלמידי חכמים כמו שזכתה לכהנים ולוים מבזבוז ומעבודות :

רבי טרפון אונ האט אים אריין געלייגט אין אזאק אונ האט אים גיטראגען ווארפען אים אין טייך ; וויא רבי טרפון איז גילעגין אין זאק . האט ער גזאגט ווייא צוא טרפון אז דר מענטש גייט אים הרגנן . האט דער מענטש גיהערט אז דאס איז רבי טרפון . האט ער אים גילאזט ליגען אונ איז אנטלאפין גיווארין . האט רבי אבהו גזאגט פון רבי חנניה בן גמליאלס וועגין . אז לאנג וויא רבי טרפון האט גילעבט האט ער גיהאט צער פון דער זאך . אונ ער הט גזאגט ווייא צוא מיר איך האב גענוצט מיט דיא קרון פון דער תורה . ווען נים דיא תורה וואס איך האב גילערנט וואלט מען מיך דאך גיהרגת . ווארום רבה בר בר חנה הט גזאגט פון רבי יוחנן וועגין דער וואס גיצט מיט דיא קרוין פון דיא תורה ווערט ער אויס געריסען פון דער וועלט ; ווארום מאדאך בלשאצר וואס ער האט גענוצט מיט דיא היילינע כלים וואס דיא היילינקייט איז שוין פון זייא אוועק גיגאנגען ; אזוי וויא עס שטייט אין פסוק וויא דיא גוים זענען גיקומען אין בית המקדש ; איז אראפ דיא היילינקייט פון אלע היילינע זאכען ; פון דעסטוועגין איז ער אויס געריסען גיווארין פון דער וועלט . אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דיא נאכט איז בלשאצר גיהרגת גיווארין . דער וואס גיצט מיט דיא קרוין פון דער תורה וואס איר היילינקייט איז אויף אייביג . איז געווים אז ער וועט אויס געריסען ווערין פון דער וועלט . פרעגט די גמרא אז רבי טרפון האט גינעסען דיא פייגען האט מען שוין גיהאט בעהאלטען אלע מעסערס פון פייגען שניידען . זענען דאך שוין דיא פייגען וואס אין פעלד גיוועזען הפקר . פר וואס הט אים דער מענטש גיוואלט הרגנן . זאגט דיא גמרא ווייל ביי דעם מענטש הט מען גיגנבת ווייגטרויבען אגאנץ יאהר . אונ ער האט נים געוואוסט ווער . וויא ער הט געפונען רבי טרפון עסט אין פעלד פייגען . האט ער גימיינט אז ער איז דער גנב פון דעם גאנצען יאהר . פרעגט דיא גמרא וויא מיר האבען פריער גימיינט אז דער היטער האט נאר גימאנט פאר דיא איצטיגע ביסול פייגען וואס רבי טרפון האט גיגעסען . איז רעכט וואס רבי טרפון האט צער גיהאט וואס ער האט גזאגט אז ער איז אלמדן . ווארום ער האט גידארפט בצאלען פאר דיא ביסול פייגען אונ נים גיניצען מיט דיא תורה ; אבער איצט אז מיר זאגען דער היטער האט גימאנט פר די ווייגטרויבען פון גאנצען יאהר . וואס האט רבי טרפון גיזאלט טאהן . האט ער דען גידארפט בצאלען פר אלע ווייגטרויבען פון גאנצען יאהר וואס ער האט נים גיגעסען . האט ער דאך גימוזט גיצען מיט די תורה ; אונ

ב תניא (דברים ל) לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי אשנה שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא למוד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנא' (משלי ז) קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך (ואומר (שם ו) קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרותיך) ואומר (שם ג) דרכיה דרכי נועם וגו' ואומר (שם) עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר ר' אלעזר בן צדוק אומר עשה דברים (לפועלם) (לשם פעלם) ודבר בהם לשמם אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קרדום להיות עודר בו וק"ו ומה בלשאצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו (כלי) חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה עאכ"ו. אמר רבא שרי ליה לאינש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעין ליה דכתיב (מ"א יח) ועבדך ירא את ה' מנעוריו אלא קשיא דרבי טרפון משום דעשיר גדול הוה והוה ליה לפייסיה בדמים. רבא רמי כתיב

ועבדך

פירוש

קושרם על אצבעותיך. כלומר לא תכוין להתחכם אלא כדי שיהו שגורין בפיך והוסיף על זה ואמר ענדם על גרגרותיך ואח"כ כתיב דרכיה שסוף הכבוד לבא שנאמר דרכיה דרכי נועם והאומר ותומכיה מאושר: לפועלם. לשם הקב"ה שפעלם ואמר עליהם: ודבר בהן לשם שמים. שתהא כל משאך לשם שמים: להיות עודר בו. להשתכר ממנו כדי לאכול: ולא תעשם עטרה להתגדל בהם. שהלמוד כדי להתעטר ולהתגדל: שנאמר ועבדך ירא את ה'. דהשתא דאליהו לא הוה ידע ליה: אלא קשיא דר' טרפון. דהא שרי לאינש לאודועי נפשיה שהוא הכא במקום שאין מכירין אותו אמאי

נאגען ווער ער איז. פאר וואס האט ער צער געהאט. ענטפערט די גמרא ווייל רבי טרפון איז געווען גאנץ רייך האט ער געדארפט בצאהלען וויא פיל מען הט ביי אים געמאנט. און ניט זאגען ווער ער איז:

ב תניא. מיר האבען געלערנט עס שטייט אין פסוק דוא זאלסט ליב האבען גאט און זאלסט הערען וואס ער וועט דיך געביטען און זאלסט דיך בהעפטען צוא אים. א מענטש זאל ניט זאגען איך וועל לערנען תנ"ך וועט מען מיך רופען חכם. איך וועל לערנען משניות וועט מען מיך רופען רבי. איך וועל לערנען גמרא אז איך מער אלט ווערין וועל איך זיין א ראש ישיבה: נאר א מענטש זאל לערנען ווייל ער האט ליב גאט און ער האט ליב די תורה. און דער כבוד וועט שוין אליין קומען. אזו וויא עס שטייט אין פסוק זאלסט אן בינדען די תורה אויף דיינע פינגער. זאלסט שרייבען די תורה אויף דעם טאוועל פון דיין הארצען. נאך זאגט דער פסוק זאלסט די תורה אן קניפען אויף דיין הארץ שטענדיג. זאלסטו זיא אן בינדען אויף דיין האלדז. נאך זאגט דער פסוק איהרע וועגין זענען זיסע וועגין: נאך זאגט דער פסוק די תורה איז א בוים פון לעבין צוא דיא וואס האלטען איהר. און דיא וואס לעהנען אונטער דיא תורה וועלין זיין גליקלאך. רבי אליעזר בן צדוק זאגט דוא זאלסט טאהן מצות ווייל גאט האט געבאטען מען זאל זייא טאהן. און דוא זאלסט ריידען אין דער תורה ווייל גאט האט געבאטען מען זאל לערנען תורה. דוא זאלסט ניט מאכען דיא תורה און מצות פאר א קרוין דו זאלסט דיך ניט גרוס האלטען דורך איהר. און דוא זאלסט ניט מאכען דיא תורה פאר א האק צוא גראבען מיט איהר דוא זאלסט דורך דיא תורה פאר דינען געלט: וואדום מאדאך בלשאצר וואס ער האט גענוצט מיט דיא היילינגע כלים וואס דיא היילינגקייט איז שוין פון זייא אוועק גינאנגען. איז ער אויס געריסען געווארין פון דער וועלט. דער וואס נוצט מיט דיא קרוין פון דער תורה. איז געווים אז ער וועט אויס געריסען ווערין פון דער וועלט. רבא זאגט א מענטש מעג זיך געבין צו דער קענען וואו מען קען אים ניט. אז ער קומט אין א שטאט וואו מען קען אים נישט. מעג ער זאגין איך בין פון דער שטאט און בין א למדן. אזו וויא עס שטייט אין פסוק עובדיהו הט געזאגט צו אליהו הנביא דיין קנעכט האט מורא פאר גאט פון זיין יוגענד. פרעגט דיא גמרא איז דאך א קשיא אויף רבי טרפון. פאר וואס האט ער געהאט צער וואס ער האט געזאגט צום שומר ווער ער איז: מען מעג דאך זאגין: ענטפערט דיא גמרא ווייל רבי טרפון איז געווען א גרויסער עושר ער בעדארפט געבין געלט צום שומר און ניט זאגין ווער

ער

ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב (משלי כז) יהללך זר ולא פיך הא באתרא דידעין ליה הא באתרא דלא ידעין ליה ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תגראי ברישא דכתיב ובני דוד כהנים היו וכי כהנים היו אלא מה כהן נוטל חלק בראש אף ת"ח נוטל חלק בראש וכהן מנ"ל דכתיב (ויקרא כא) וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב וגו'. ותנא דבי ר"י וקדשתו וגו' לכל דבר שבקדושה (ע"כ) לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא אכרגא דכתיב (עזרא ד) מנדה בלו והלך וגו'. ואמר רב יהודה מנדה זו כנת המלך בלו זה כסף גולגלתא והלך זה ארנונא ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא מ"ט לברוחי אריא מיניה קאמר. רב אשי הוה ליה אבא זבניה לבי נורא א"ל רבינא לרב אשי הא איכא (ויקרא כט) ולפני עור לא תתן מכשול אמר להו רוב עצים להסקה ניתנו :

טפי נפשיה בשביל שהודיע לנו שהוא חכם : שרו לי תגראי ברישא. התירו תגר שלי כלומר פסקו לי דיני תחלה: ובני דוד כהנים היו. שהיו חכמים והיו דינם ככהנים : לפתוח ראשון. בקריאת התורה שקורא ראשון : ולברך ראשון. ברכת המזון שהוא קודם לכל אדם : וליטול מנה יפה ראשון: אם בא לחלוק דבר עם ישראל עושה ישראל ממנו שני חלקים שוים וכהן בורר איזו מהן שירצה : והלך זה ארנונא. סעודת המלך כשהולך ממקום למקום : ארנונא. בלשון יון סעודה לא שותפות שיש לו למלך בבהמות דארנונא לשון שותפות מדכתיב כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי : עבדא דנורא אנא. עבד לאש שהוא כומר לעובדי האש שעבדיו פטורים מכרגא ולא הוי כמודה בעבודה זרה דמוכחא מלתא דלא אמר הכי אלא לאפטורי מכרגא והא דקאמר צורבא מרבנן דנוחא קאמר דאפי' צורבא מרבנן שרי ליה למימר הכי דהן סבורין לעבודה זרה והוא לשם שמים כדכתיב כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא : אבא. יער : זבניה לבי נורא. מכרו לעובדי האש שמניחין האור בבית עבודה זרה שלהן : רוב עצים להסקה ניתנו. ואינו כמוכרן לעבודה זרה דהא איכא למתלי בכתירא וכל היכא דאיכא למתלי תלינן:

מי

ער איז. רבא האט גיפרעגט עס שטייט אין פסוק עובדיה האט גזאגט צוא אליהו הנביא ביין קנעכט האט מורא פאר גאט פון זיין יוגענד. האט עובדיה זיך אליין גלויבט. עס שטייט דאך אין פסוק זאל דיך לויבען אפרעמדער נים דיין מויל דיך אליין. ענפערט דיא גמרא אין דעם ארט וואו מען קען אים זאל ער זיך נים לויבען. אונ וואו מען קען אים נים מעג ער זיך אליין לויבען. נאך האט רבא גזאגט אלמדן מעג זיך אליין לויבען איך בין אלמדן. פסקנת מיין דין תורה פריער. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק דיא קינדער פון דוד זענען גיוועזן כהנים. זענען זיא דען גיוועזן כהנים. נאר אזוי וויא אכהן נעמט אחלק פריער פאר אלע. אזוי אתלמיד חכם נעמט אחלק פריער פאר אלע. אונ דיא קינדער פון דוד זענען גיוועזן תלמידי חכמים. פרעגט דיא גמרא פון וואנען ווייסען מיר אז אכהן נעמט אחלק פריער פאר אלע. וואריום עס שטייט אין פסוק דוא זאלסט אים ודעם כהן הייליגען וואריום דיא ברויט פון דיין גאט איז ער מקריב. האבען דבי רבי ישמעאל גילערונט דוא זאלסט הייליגען דעם כהן צוא יעדער הייליגע זאך. מען זאל דעם כהן אויף רופען צוא דיא ספר תורה. דער ערשטער. בענטשין מיט מזומן זאל דער כהן. אונ אז דער כהן האט שותפות אזאך מיט אישראל. אונ זיא צוא טיילען דיא זאך אויף צוויא גלייכע טייל. נעמט דער כהן פריער דעם בעסטין חלק וועלכין ער וויל. נאך האט רבא גזאגט אלמדן מעג זאגין איך וועל נים געבין פאדאטקעם. אזוי וויא עס שטייט אין פסוק מנדה בלו והלך געבין זייא נים. אונ רב יהודה האט גזאגט מנדה איז פאדאטקעם. בלו איז קאפ געלט. הלך איז דאס עסין וואס מען גרייט אן פאר דעם מלך ווען ער פארט ארום אין דער מדינה. אויף דער הוצאה געבין געלט דיא אלע מענטשין פון דער מדינה. נאר דער כהן באדאף נים געבין. נאך האט רבא גזאגט אלמדן מעג זאגין איך בין אקנעכט פון דעם כומר וואס דינט צום פייער וועל איך נים געבין פאדאטקעס. וואריום ער זאגט דאס נאר דער ביי זאל פון אידם אנטלויפען ער זאל נים דארפין געבין פאדאטקעם: רב אשי האט גיהאט אוואלד. האט ער אים פאר קויפט צו די וואס דינען צום פייער האט רבינא גזאגט צו רב אשי. עס איז דאך אעבירה. טאמער וועלין זיא דיא האלץ פאר ברענען צוא זייער עבודה זרה. אונ עס שטייט אין פסוק פר אבלינדען זאלסטו נים געבין קיין שטרויכלונג: דאס מיינט מען דוא זאלסט נים ברייננען

רבי אליעזר פרק תשיעי

(דף סד ע"ב) **א** א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל מקום (שאתה מוצא) [שנא'] נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם אלא מאי (שמות ד) כי מתו כל האנשים וגו' אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם תניא ד' חשובים כמתים עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים מצורע דכתיב (במדבר יב) אל נא תהי כמת סומא דכתיב (איכה ג) במחשכים הושיבני כמתי עולם מי שאין לו בנים דכתיב (בראשית ל) הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי:

(דף סה) **ב** תניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מנה"מ אמר ר"נ (ואי תימא רבי יוחנן) דכתיב

פירוש

כל מקום שנאמר נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם. שכן מצינו בהם אשר הצו וכתיב יצאו נצבים הלכך שני אנשים עברים נצים היו דתן ואבירם וכן ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים כלו' שנצבים פגעו במשה ואהרן והם היו דתן ואבירם אלמא לא מתו: במחשכים הושיבני כמתי עולם. כשאדם נתון במחשך ואינו רואה חשוב כמת: ארבעה חשובים כמתים. כבר פירשתי בפ"ק מנא לן דירדו מנכסיהם טפי מחד מהנך ארבעה: [אין מתירין לו. לנודר אלא בפניו של מדיר: במדין וכו'. מאי במדין לך אלא הכי קאמר ליה במדין נדרת לפני יתרו לך והתר לפני יתרו שאין מתירין לו לאדם אלא בפניו ויתרו הדירו למשה שלא לשוב מצרים מפני אותן אנשים שמבקשים להרגו ואמר רבי ת"ח מפר לעצמו [illegible]

בריינגען אמענטשין צו טאהן אעבירה. האט רב אשי גזאגט דאס מערסטע האלץ פר ברענט מען צום הייצין צום קאכין. טאמער ועט מען דיא האלץ פון מיין וואלד אויך ניצען צום הייצין אונ צום קאכין אונ ניט צוא דיא עבודה זרה:

פרק תשיעי

א אמר רבי יוחנן האט גיזאגט פון רבי שמעון בן יוחאים וועגין. ווא עס שטייט אין פסוק נצים אדער נצבים מיינט מען דאס דתן אונ אבירם. אז עס שטייט אין פסוק שני אנשים עברים נצים. צווייא יודישע מענטשין קריגען. איז דאס גיוועין דתן אונ אבירם. אונ זייא האבין גזאגט פאר פרעה אז משה האט גיהרגת דעם מצרי. האט פרעה גיוואלט הרגנן משה. דער נאך אז גאט האט געשיקט משה ער זאל גיין אין מצרים. האט גאט גזאגט צו משה דיא מענטשין וואס בגערין דוא זאלסט שטארבין. ווענען זייא שוין גישטארבין. איז דאך דתן אונ אבירם גישטארבין. דער נאך שטייט ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים. דיא נצבים דאס איז דתן אונ אבירם האבין בגעגינט משהן מיט אהרן. איז דאך אקשיא דער פסוק זאגט דאך פריער אז דתן אונ אבירם ווענען שוין גישטארבין. האט ריש לקיש גזאגט גישטארבין מיינט מען זייא ווענען ארעם גיווארין. מיר האבין גילערנט פיר ערלייא מענטשין ווענען גירעכנט ווייא גישטארבענע. אארעם מאן. אקרעציגער. אבלינדער. אונ דער וואס האט ניט קיין קינדער. אז אארעם מאן איז גלייך וויא גישטארבין. שטייט אין פסוק דיא אלע מענטשין ווענען גישטארבין. האט מען גזאגט פריער אז מען מיינט זייא ווענען ארעם גיווארין. אז אקרעציגער איז גלייך וויא גישטארבין. שטייט אין פסוק ווען מרים איז קרעציג גיווארין האט אהרן גיבעטין זיא זאל ניט זיין וויא טויט. אז אבלינדער איז גלייך וויא גישטארבין. שטייט אין פסוק ער האט מיך גיזעצט אין דער פינסטער אזוי ווי דיא טויטע. אז דער וואס האט ניט קיין קינדער איז גלייך וויא גשטארבין. וואו עס שטייט אין פסוק רחל האט גיזאגט צו יעקב גיב מיר קינדער אונ אויב ניט בין איך גשטארבין:

ב תניא. מיר האבין גלערנט למשל ראובן האט גזאגט צו שמעון דו זאלסט טאן אנדר אדער זאלסט שווערין אויב דו וועסט מיר ניט טאן די זאך זאל מיין פארמעגין זיין אסור אויף דיר אונ שמעון האט אזוי גטאהן. ער האט גזאגט איך טוה אנדר אדער איך שווער אויב איך וועל דיר ניט טאהן דיא זאך זאל זיין פארמעגין אויף מיר זיין אסור הנאה צו האבין פון אים. דער נאך אז שמעון וויל מתיר זיין דעם נדר אדער דיא שבועה. קען ער אנדערש ניט מתיר זיין נאר אז ראובן איז דער ביא. פון וואנען ווייסין מיר דעם דין האט רב נחמן גזאגט ווארום עס שטייט אין

פסוק

דכתיב (שמות ד) ויאמר ה' אל משה במדין וגו'. א"ל במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב (שם ב) ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבועה דכתיב (יחזקאל יז) ויבא אתו באלה וכתיב (דה"ב לו) וגם במלך נ"נ מרד אשר השביעו באלהים מאי כרדותיה אשכחיה צדקיהו לנבוכדנאצר דקא אכל ארנבתא חיה א"ל נבוכדנאצר לצדקיהו אשתבע לי דלא מגלית עלי דלא תתשיל לי מלתא אשתבע ליה לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה איתשיל אשבועתא וגלי ליה שמע נבוכדנאצר דקא מבזין ליה רברבנוהי שלח ואייתי סנהדרין וצדקיהו אמר להו חזיתון מאי עביד צדקיהו לאו הכי הוה דאשתבעית בשמא דשמיא דלא מגלית אמר אתשילית אשבועתאי אמר להון מתשילין על שבועתא אמרו ליה אין. אמר להו בפניו או אפילו שלא בפניו אמרו ליה בפניו אמר להו ואתון מאי עבדיתון מאי טעמא לא אמריתו לצדקיהו מיד (איכה ב) ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון א"ר יצחק מלמד ששמטו כרים מתחתיהם:

ארנבתא חיה. שאוכל מבושלת א"ל היה מחם עמו אוכלה כשהיא חיה: הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה. שהיה רוצה לגלות הדבר שהיו מבזין אותו בני העולם: איתשיל אשבועתיה. שאל על שבועתו: מאי עבדיתון. דשריתון ליה פי' שלא אמריתון ליה לצדקיהו דלא מצית לאתשולי אלא בפניו]. אין מתירין לו אלא בפניו הפוסקים אומרים בזה לענין דינא אי פירוש בפניו רוצה לומר מדעתו של מדיר אפילו שלא בפניו ממש או דוקא בפניו ואפילו בעל כרחו והעולם לדעת רוב הפוסקים שום שמסתבר שיהא להנאתו של חבירו צריך שיהיה בפניו ואפילו בע"כ:

מתני'

פסוק נאט האט גזאגט צו משה אין מדין גיי אין מצרים. צו וואס דארף שטיין דער ווארט במדין אין מדין. נאר אזוי האט גאט גזאגט צוא משה. אין מדין האסטו אנדר גיטאהן. יתרו האט גיהערט דיין נדר. דיא מתיר ביין נדר אין מדין. יתרו זאל וויסען אז מען האט דיר מתיר גיוועזען דעם נדר. פון וואנען ווייסין מיר אז משה האט גישווארין צו יתרו. וואשרום עם שטייט אין פסוק ויואל משה לשבת את האיש. ויאל איז דער טייטש ער האט גישווארין. אזוי וויא עם שטייט אין פסוק ויבא אותו באלה. אונ ער האט אים גיבראכט אין אשבועה. אונ עם שטייט אין פסוק אין דעם מלך נבוכדנצר האט ער ווידער גישפעניגט וואס ער האט אים בשווארין ביי גאט. וואס האט ער אין אים ווידער גישפעניגט. ווארום צדקיהו האט גיפונען אז נבוכדנצר עסט אלעבעדיגען האז. האט נבוכדנצר גזאגט צו צדקיהו שווער אז דו וועסט ניט אויס זאגין ווארום עם וועט מיר זיין אשאנדע. האט צדקיהו גישווארין. דער נאך האט צדקיהו גיהאט צער פאר וואס ער האט גישווארין ווארום ער האט גיוואלט אויס זאגין. נבוכדנצר זאל זיך שעמען האט צדקיהו גיפרעגט מען זאל אים מתיר זיין דיא שבועה: האט מען אים מתיר גיוועזען אונ ער האט אויסגעזאגט אויף נבוכדנצר אז ער האט גיגעסין אלעבעדיגען האז: האט נבוכדנצר גיהערט אז זיינע גרויסע לייט פארשעמען איהם. האט ער געשיקט ברייננגען דיא סנהדרין אונ צדקיהו. האט נבוכדנצר גזאגט צו דיא סנהדרין איר האט גיזעהן וואס צדקיהו האט גיטאהן. האסטו דען ניט גישווארין ביי דעם נאמען פון גאט אז דוא זאלסט ניט אויס זאגין. האט צדקיהו גזאגט מען האט מיר מתיר גיוועזען דיא שבועה. האט נבוכדנצר גזאגט צו דיא סנהדרין מען קען מתיר זיין אשבועה. האבין דיא סנהדרין גזאגט יא מען קען מתיר זיין אשבועה. האט נבוכדנצר ביי זייא גיפרעגט. דער וואס מען האט צו אים גישווארין מוז זיין דער ביי ווען מען איז מתיר דיא שבועה. אדער מען קען מתיר זיין אן אים אויך. האבין דיא סנהדרין גזאגט דער וואס מען האט צו אים גישווארין מוז זיין דער ביי. אונ אן אים קען מען ניט מתיר זיין: האט נבוכדנצר גזאגט צו דיא סנהדרין וויא האט איר גיטאהן. פאר וואס האט איר ניט גזאגט צוא צדקיהו אז ער טאר ניט מתיר זיין דיא שבועה אן מיין וויסען. זענען באלד געבליבען זיצען אויף דיא ערד אונ האבין געשוויגען דיא אלטע לייט פון ציון. רבי יצחק זאגט מען האט ארויס גינומען דיא קישנס אויף וואס זייא זענען גיזעסין. אונ זייא זענען געבליבען זיצען אויף דיא ערד:

מתניתין

(ע"ב) **ג מתני'** ועוד אמר רבי [מאיר] פותחין לו מן הכתוב שבתורה וא"ל אילו היית יודע שאתה עובר על (ויקרא יט) לא תקום ועל לא תטור ועל (שם) לא תשנא את אחיך בלבבך (שם) ואהבת לרעך כמוך (שם כה) וחי אחיך עמך שהוא עני ואין אתה יכול לפרנסו אמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר ה"ז מותר:

על לא תקום ולא תטור. שאם נקמת ממנו כלי וכו' שאילך והדרתו כמותך או שעשה לך דבר שלא כהוגן ומתוך שאם הדרתו והתורה אמרה לא תשנא את אחיך בלבבך התורה הזקיקתך לפרנסו ולהחזיקו: שהוא עני ואין אתה יכול לפרנסו. ואמר אילו הייתי יודע. בשעת פתח כל תוכחות הללו לא הייתי נודר הרי זה מותר:

(דף סו) **ד מעשה** באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית רבי ישמעאל וייפוה א"ל ר"י בני מזו נדרת א"ל לאו והתירה רבי ישמעאל באותה שעה בכה רבי ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכשמת רבי ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה וכן הוא אומר (ש"ב א) בנות ישראל על שאול בכינה:

ההוא

ג מתניתין: ועוד. נאך האט רבי מאיר גזאגט דער וואס קומט מען זאל אים מתיר זיין א נדר ולמשל ער האט גיטאהן א נדר זיין חבר זאל ניט הנאה האבען פון אים. ווייל ער האט אים גישט גיוואלט בארגין אזאך: אדער ער האט אים פיינט. אונ איצט וויל ער גוט ווערין מיט זיין חברו. הייבט מען מיט אים אן צו שמועסין פון א פסוק אין דער תורה. אונ מען זאגט צוא אים ווען דו וואלכט וויסען אז אין די תורה שטייט לא תקום ולא תטור. אז דוא ווערסט נעמין ביא דיין חבר ער זאל דיר בארגין א כלי. אונ ער וועט ניט וועלין בארגין דער נאך וועט דיין חבר קומען צו דיר דו זאלסט אים בארגין א כלי טארסטו ניט זאגין צו אים נא דיר די כלי אונ איך בין ניט אזוי שלעכט ווי דוא האסט מיר ניט גיוואלט בארגין. אדער ער בארגט אים גאר ניט. אונ ער זאגט צו אים ווייל דו האסט מיר ניט גיוואלט בארגין וועל איך דיר אויך ניט בארגין. דאס טאר מען אויך ניט. אונ נאך שטייט אין די תורה דו זאלסט ניט פיינט האבין דיין ברודער אין דיין הארצין. אונ נאך שטייט אין די תורה דוא זאלסט ליב האבין דיין חבר ווי דיך אליין. אונ נאך שטייט אין די תורה דיין ברודער זאל לעבין מיט דיר. אונ טאמער וועט דיין ברודער ארעם ווערין אונ וועסט אים ניט קענען העלפין דורך דיין נדר. זאג דו אליין אויב דוא האסט רעכט גיטאהן מיט דיין נדר. אויב ער זאגט ווען איך וואלט וויסען אז עס איז אזוי וואלט איך ניט גיטאהן דעם נדר. זאל מען אים מתיר זיין דעם נדר:

ד מעשה. עס האט אמאהל גיטראפין איינער האט גיטאהן א נדר ער זאל ניט הנאה האבין פון זיין שוועסטערס טאכטער. ער זאל איר ניט נעמען פאר א ווייב. האט מען גיבראכט דאס מיידעל צוא רבי ישמעאל אין שטוב אונ מען האט איהר אויסגעצירט אז זיא זאל שיין גיווארין. האט רבי ישמעאל צו אים גיזאגט מיין זוהן. פון דיא מיידעל האסטו א נדר גיטאהן ווייל דוא האסט מיט איהר ניט חתונה האבין. זיא איז דאך שיין. האט ער גיזאגט ניין. ווען איך וואלט וויסען אז זיא איז אזוי שיין וואלט איך ניט גיטאהן דעם נדר. האט רבי ישמעאל אים מתיר גיווען דעם נדר: דאמאלס האט רבי ישמעאל גיוויינט. אונ ער האט גיזאגט דיא יודישע טעכטער זענען שיין. נאר דיא ארעמקייט מאכט זייא מיאוס. אונ אז רבי ישמעאל איז גישטארבין האבן די יודישע טעכטער גיטרויערט אונ האבין גיזאגט איהר יודישע טעכטער זאלט וויינען אויף רבי ישמעאל. אונ אזוי שטייט אין פסוק דיא יודישע טעכטער זאלין וויינען אויף שאול המלך. ווארום שאול המלך אונ רבי ישמעאל פלעגין גיבין פאר דיא יודישע טעכטער דיא זאלען חתונה האבין:

ההוא

(פ״ג) **ההוא** דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולרבי שמעון ר״י טעים אמר ק״ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאררים בספק ואני על אחת כמה וכמה ור״ש לא טעים אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו ועוד כי היכי דלא לתרגלי למנדר:

ו **ההוא** דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביך (לר״ש) [לרבי ישמעאל] בר׳ יוסי אמר להם שמא ראשה נאה אמרו ליה סגלגל שמא שערה נאה דומה לאניצי פשתן שמא עיניה נאות טרוטות שמא אזניה נאות כפולות שמא חוטמה נאה בלום הוא שמא שפתותיה נאות עבות שמא צוארה נאה שקוט שמא כריסה נאה צבה הוא שמא רגליה נאות רחבות כשל אווז שמא שמה נאה לכלוכית [שמה] אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מליכלכת במומין ושריה:

ימותו כל בני אלמנה. כלומר ימות סבעל והיא תהא אלמנה ואח״כ ימותו בניה: ואל יזוז שמעון ממקומו. שיטעום תבשילה אלמלי לא רצה לטעום: כי היכי דלא להרגלי למנדר. שלא יהו קלים בנדרים:

מום יפה שביך. מתוך שהיו בה כ״ע מומין קאמר לה אם יש בה שום דבר יפה: שמא ראשה נאה. ולכך הדירה שהראהו לו׳ סגלגל. דומה לאניצי פשתן שראשיהן סגלגלים עגולים: טרוטות. רכות: בלום. סתום: מאוד שקוט. שראשה מונח בין כתיפותיה: א״ל יפה אתם קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין. זה השם יפה לה ושיהו ודאי מום יפה שבה ועל דעת כן הדירה שהודיעתו אותו דבר יפה דשמה יפה לה שנאמר לכלוכית ואיהי נמי מלוכלכת:

ההוא

ה ההוא. איינער האט אמאהל געזאגט צו זיין ווייב איך טוה אנדר דוא זאלסט ניט הנאה האבין פון מיר ביז דוא וועסט געבין פארזוכען דאס עסין צו רבי יהודה און רבי שמעון. רבי יהודה האט פארזוכט דאס עסין. ער האט געזאגט אקל וחומר. מאחר דיא תורה האט געזאגט מיין נאמען וואס ער איז געשריבען געווארין מיט הייליגקייט. זאל אפ גימעקט ווערין אויף דיא מים המאררים. עס זאל ווערין שלום צווישען מאן און ווייב. וואס עס איז נאך אספק טאמער וועט ניט ווערין שלום. וואורום טאמער האט זיא טומאה געווען. וועט איהר דער מאן מגרש זיין. איך דארף געווים מוחל זיין אויף מיין כבוד. און רבי שמעון האט ניט געוואלט פאר זוכען דאס עסין. ער האט געזאגט אפילו איהר מאן וועט שטארבין און זיא וועט בלייבין אלמנה. און אירע אלע קינדער זאלין אויך אויס שטארבין. וועט זיך אויך שמעון ניט רירען פון דעם ארט צו גיין פאר זוכען דאס עסין. און פון וועגין נאך אזאך וויל איך ניט פאר זוכען דאס עסין. זיא זאלין זיך ניט געוואנען צו טאהן נדרים:

ו ההוא. איינער האט אמאהל געזאגט צו זיין ווייב. איך טוה אנדר דו זאלסט ניט הנאת האבין פון מיר ביז דוא וועסט ווייזין פאר רבי ישמעאל ברבי יוסי וועלכעס פון דיר איז דאס שענסטע וואס הייסט אויב עס איז דא אין דיר איין זאך אשיינעס: וואורום זיא איז געוועזען פול מיט פעלערס. האט רבי ישמעאל גיפרעגט טאמער איז איר קאפ שיין. האט מען געזאגט איר קאפ איז קיילעכדיג: ניט שיין. טאמער איז אירע האר שיין. ניין. זייא זעהן אויס אזוי וויא דיא שטעקלאך פון פלאקס. טאמער איז אירע אויגען שיין. ניין. זייא זענען טריב. טאמער זענען אירע אויערין שיין. ניין. זייא זענען טרוים. טאמער איז איר נאז שיין. ניין. ער איז פאר שטאפט. טאמער זענען אירע ליפען שיין. ניין. זייא זענען גראב. טאמער איז איר האלדז שיין. ניין. דער קאפ ליגט אויף דיא אקסלען: טאמער איז איר בויך שיין. ניין: ער איז אזוי וויא געשוואלין. טאמער זענען אירע פיס שיין. ניין. זייא זענען ברייט אזוי וויא ביא אגאנדז. טאמער איז איר נאמען שיין. ניין. זיא הייסט לכלוכית. האט רבי ישמעאל געזאגט דאס איז דאס שענסטע. איר נאמען איז גאנץ שיין פאר איר. מען רופט איר לכלוכית. ווייל זיא איז פאר מיאוסט מיט פעלערס. האט רבי ישמעאל איר מתיר געווען אז זיא מעג הנאה האבען פון איהר מאן:

ההוא

ז ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל נסיב איתתא אמר לה בשילי [לי] תרין טלופחין בשילת ליה תרין רתח עלה למחר אמר לה בשיל לי גריוא בשילת גריוא. אמר לה אייתי לי תרין בוצינין אייתיאת ליה תרין שרגין. אמר לה תבר יתהון על בבא. הוה יתיב בבא בן בוטא על בבא וקא דאין דינא תברת יתהון על רישיה אמר לה מה הדין דעבדית אמרה ליה כך צוני בעלי אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא:

תרין טלופחין. כלומר דבר מועט שכן דרך לשון בני אדם לומר על דבר מועט אחד או שנים והיא היתה שוטה והבינה הדבר כפשוטו: גריוא. כלומר הרבה: בוצינין. תרגום של אבטיחים: שרגי. נרות דמתרגמינן בוצינא: תברינהו אבבא. מתוך שהיה כועס על מעשיה אמר לה דלתברינהו אדשא על ראש הפתח והיא הבינה שתשברם בראש בבא בן בוטא שהיה גדול הדור: שני בנים כבבא. כנגד תרין שרגי ואייתי [הכא] הא עובדא לאשמועינן חסידותא דבבא בן בוטא: זיל בעי רחמי על נפשך. כך פתחו לו בחרטה: הא לא נדרת. אלא נדרת אית בך חטא: ערבוביא

נערה המאורסה פרק עשירי

(דף עז ע"ב) א אמר ליה רבא לרב נחמן חזי מר האי מרבנן דאתא ממערבא ואמר אזדקיקו ליה רבנן לבריה דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה וא"ל זיל ובעי רחמי על נפשך דחטאת דתני רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אף על פי שמקיימו נקרא חוטא אמר רב זביד מאי קראה (דברים כג) וכי תחדל לנדור לא יהיה

בך

ז ההוא. איינער פון בבל איז געקומען אין ארץ ישראל. און האט גענומען א ווייב אין ארץ ישראל. און ער האט געזאגט צו איהר קאך פון מיינעטוועגען צוויי ארבעס ווער האט געמיינט אביסעל ארבעס נאר ווייניג. און זיא איז געווען א נאר האט זיא געמיינט פראכט צוויי ארבעס. האט זיא געקאכט נאר צוויי ארבעס. איז ער אויף איר אין כעס געווארין. מארגין האט ער געזאגט צו זיין ווייב, קאך פאר מיר א גריוא ארבעס ווער האט געמיינט פיל ארבעס זאל מען קאכין. עס זאל זיין וואס צו עסין. און זיא האט געקאכט א גריוא אזוי א מאס וואס עס קען גענוג זיין פאר פיל מענטשין. דער נאך האט ער געזאגט צו איהר ברייניג מיר צוויי בוצינין. ער האט געמיינט צוויי פלוצערין. און זיא האט איהם געבראכט צוויי ליכט. ואין בבל רופט מען אויף פלוצערין בוצינין: און אין ארץ ישראל רופט מען אויף ליכט בוצינין. ער האט געזאגט צו איהר צוברעך די ליכט על בבא. ער האט געמיינט מען זאל די ליכט צוברעכין אויף די טיר. בבא איז טייטש א טיר אין בבל. ביי די טיר איז געזעסין בבא בן בוטא און האט געפסקנט א דין. האט זיא צו בראכין דיא ליכט אויף דעם קאפ פון בבא בן בוטא. האט בבא צו איהר געזאגט פאר וואס האסטו אזוי געטאהן. האט זיא געזאגט אזוי האט מיר מיין מאן געהייסין טאהן. האט בבא צו איהר געזאגט דוא האסט געטאהן דעם ווילען פון דיין מאן. גאט זאל דיר געבין דוא זאלסט האבין פון דיין מאן אזעלכע צוויי קינדער וויא בבא בן בוטי איז:

פרק עשירי

א אמר: רבא האט געזאגט צוא רב נחמן זעה נאר איינער פון דיא רבנן איז געקומען פון ארץ ישראל. און ער זאגט דיא רבנן האבען מתיר געווען א נדר צוא דעם זוהן פון רב הונא בר אבין. און אזוי האבען זייא געזאגט צוא איהם אז דוא וואלסט וויסען אז דו וועסט דארפין מתפלל זיין צוא גאט ער זאל דיר מוחל זיין דיא עבירה וואס דוא האסט געטאהן מיט דעם נדר. וואלסטו ניט געטאהן דעם נדר. האט ער געזאגט ניין. האבען זייא איהם מתיר געווען דעם נדר. וואָרום רב דימי דער ברודער פון רב ספרא האט געלערנט. דער וואס טוהט א נדר אפילו ער איז איהם מקיים. פון דעסטוועגען ווערט ער גירופען א זינדיגער. רב זביד זאגט דאס ווייסין מיר פון דעם פסוק. אז דו וועסט דיך פארמיידין פון צו טאן א נדר. וועט אויף דיר ניט זיין קיין זינד: אבער אז דו וועסט דיך ניט פארמיידין. נאר דוא וועסט יא טאהן א נדר. אפילו דוא וועסט איהם

מקיים

בך חמא הא לא חדלת איכא הטא:

ואלו נדרים פרק אחד עשר

(דף פא) א אמר שמואל ערבוביתא דרישא מתיא לידי עוירא ערבוביתא דמאני מתיא לידי שעמומיתא ערבוביתא דגופא מתיא לידי שיחני וכיבי. שלחו מתם הזהרו בערבוביתא הזהרו בחבורה הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה שנאמר (במדבר כד) יזל מים מדליו (מדלים) שמהם תצא תורה ומפני מה אין מצוין תלמידי חכמים יוצאין מבניהם תלמידי חכמים אמר רב יוסף שלא יאמרו תורה ירושה היא להם. רב שישא בריה דרב אידי אמר כדי שלא יתגדרו על הצבור מר זוטרא אמר מפני שהן מתגברין על הצבור. רב אשי אמר משום דקרו לאינשי חמרי. רבינא אמר שאין מברכין בתורה תחלה דאמר רב יהודה

ערבוביתא דרישא. כשאינו ממרק ראשו תמיד ומתוך כך היא ערבוביתא כרישא: מתיא לידי עוירא. מביא לידי סמוי עינים שזוהמת כלאם מכהה מאור עיניו: דמאני מתיא לידי שעמומיתא. כשיש בבגדיו ערבוביתא של זוהמא שאינו מכבסן תמיד ולובשן כשהם מזוהמים מביאו לידי שעמום והמהון לב: ערבוביתא דגופא. כשגופו מזוהם שאינו רוחץ תמיד מביאו לידי שיחני וכיבי אבעבועות המכאיבות (ולאו יש רפואה אלא שעמום קשה מכם אלא כיכב אליפא מרחיצה): הזהרו בערבוביתא. לומר שהזהרו בהכבסת ובנקיות: הזהרו בחבורה. ללמוד תורה בחבורה שבתלמידים מחדדים זה את זה ואם סרב: הזהרו בבני עניים. להשגיח ללמדם תורה שמהם תצא תורה שאין להם עסק אחר ועוד שדעתם שפלה עליהם: ואין מבניהם ת"ח. שעל הרוב אינם בני תורה: ירושה היא להם. ולא ילמדו תורה מאחר שהן סומכין שירושה היא להם: כדי שלא יתגדרו על הצבור. שאם לא כיתה תורה פוסקת מהם יגיסו דעתם: דקרו לאינשי חמרי. שאין נוהגים בהם כבוד ומבזים אותן מפני תורה שבהם: שאין מברכין בתורה תחלה. שאלה עוסקת בכל יום

מקיים זיין. איז שוין אעבירה:

פרק אחד עשר

א אמר: שמואל האט געזאגט דער וואס קעמט ניט דעם קאפ אונ ער האט ליז אין קאפ. דאס ברענגט דעם מענטשין צוא בלינד ווערין. דער וואס גייט אין שמוציגע קליידער אונ אין זייא איז דא ליז: דאס ברענגט דעם מענטשין די הארץ זאל זיין פרידעריג. אונ ער זאל זיין אזו וויא פאר מישט. דער וואס וואשט ניט ריין דעם גוף זיינעם. וועט ער האבין וואונדען אונ מכות אויף זיין גוף. מען האט געשיקט פון ארץ ישראל זאגין צו די מענטשין פון בבל איר זאלט אייך היטען צו האלטען ריין דיא קעפ אונ צוא וואשין ריין אייערע קליידער. אונ צוא וואשין ריין אייער גוף. אונ איהר זאלט היטען צוא לערנען תורה מיט פיל תלמידים: אדער מיט פיל חברים. אונ איר זאלט היטען צוא לערנען תורה מיט ארעמע קינדער. ווארום פון דיא וועט ארויס גיין תורה אויף דער גאנצער וועלט: ווייל דיא ווענען ארעם באשעפטיגען זייא זיך נאר מיט דער תורה. אזו וויא עס שטייט אין פסוק יזל מים מדליו. עס וועט רינען וואסער ותורה פון זיינע ארעמע. פון דיא ארעמע קינדער וועט ארויס גיין תורה אויף דער וועלט. אונ פאר וואס ווערט מען דאס מערסטע אז דיא קינדער פון תלמידי חכמים ווערן ניט תלמידי חכמים: האט רב יוסף געזאגט מען זאל ניט זאגין אז דיא תורה ירושה קען פון א תלמיד חכם ווערט געבארין א תלמיד חכם. ווערין דיא קינדער פון תלמידי חכמים ניט ווילין לערנען תורה. זייא ווערין זאגין ווייל אונזער פאטער איז א למדן. ווערין מיר געוויס אויך זיין לומדים. רבי שישא בריה דרב אידי זאגט ווידער ווערין ניט געבארין תלמידי חכמים פון תלמידי חכמים זייא זאלין זיך ניט גרויס האלטען מיט זייער יחוס. מר זוטרא זאגט אז זייא ווערין זיין מיוחסים ווערין זייא זיך שטארקין אויף דיא מענטשין פון שטאט אונ ווערין בייא זייא גענומען מער געלט אויף זייערע הוצאות. אונ זייא ווערין גייטין דיא שטאט מענטשין זייא זאלין טאן וויא זייא ווילען. רב אשי זאגט אז זייא ווערין זיין מיוחסים ווערין זייא פאר שעמען מענטשין אונ ווערין זייא רופען איזעלין. רבינא זאגט ווידער ווערין תלמידי חכמים ניט זוכה זייערע קינדער זאלין אויך זיין תלמידי חכמים ווייל זייא מאכען ניט קיין ברכה אויף דער תורה באלד אין דער פריא. נאר פריער טוהען זייא אנדערע געשעפטין. דער נאך מאכען זייא א ברכה אויף דער תורה. ווארום

רב

יהודה אמר רב מ"ד (ירמיה ט) מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ומלאכי השרת ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנא' (שם) ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו' היינו לא שמעו בקולי והיינו לא הלכו בה א"ר יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה :

ב איסי בר יהודה לא אתא למתיבתא דר' יוסי ג' יומי אשכחיה ורדימוס בר יוסי א"ל מ"ט לא אתי מר לבי מדרשא דאבא הא תלתא יומין א"ל כי טעמיה דאבוך לא ידענא היכא איתא א"ל לימא מר מאי קאמר (ליה) [לך] דלמא ידענא טעמיה א"ל הא דהניא רבי יוסי אומר כביסתן קודם לחיי אחרים קרא מנ"ל א"ל דכתיב (במדבר לה) ומגרשיהם יהיו לבהמתם וגו' מאי חיתם אילימא חיה והלא חיה בכלל בהמה הוא אלא מאי חייהם חיותם ממש פשיטא אלא לאו כביסה (והאיכא) [דהא איכא] צערא דערבוביתא] :

פירוש

דהיינו לעסוק בדברי תורה והעריב לא ולאבד כהר : דבר זה נשאל לחכמים וכו'. ולא פירשוהו מדכתיב ויאמר ה' על עזבם את תורתי מכלל דליכא דידע לאהדורי טעמא אלא קב"ה בלחוד :

ורדימוס בר' יוסי. היינו ר' מנחם בר' יוסי דמתקרי כך של קדושים : טעמא לא ידענא. דאמר למילתיה שאיני יכול לעמוד על סוף דעתו : א"ל דכתיב. גבי לוים ולכל חייהם : אילימא חיה. ממש שמתפרנסת מהם : והלא היה בכלל בהמה. כדכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה והואיל דכתיב לבהמתם למה לי חייתם : [אלא לאו כביסה. הוי] חייתם ממש דכביסת בגדיהן היינו חיותם דאי לא מכבסי בגדיהן איכא צערא דהיותא היינו נמי ערבוביתא דאמרן לעיל :

ההוא גברא דאמר איתסר הנייתא דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תנינא הילכתא. כלומר תאסר הנאת עולם עלי אם אקח אשה עד שאשנה הלכות : רהיט בגפא (וחובליה) [ותובליה] גפא קרי סולם שעולין בו בלילן (תובליא) [תובליה] חבל שתולין בדקל ומוכרין להם למטה הענפים שבהם התמרים ומשל של בן אדם הוא רץ למעלה ולמטה

(דף סט ע"ב) ג ההוא גברא דאיתסר הנייה דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תניינא הילכתא רהיט בגפא (וחובליא) [ותובליא] ולא מצו למיתנא אתא רב

רב יהודה האט געזאגט פון רבם וועגן עס שטייט אין פסוק ווער איז דער קלוגער מענטש ער זאל דאס פאר שטיין. ופאר וואס איז פאר לארין געווארין די לאנדן. דיא זאך האט מען געפרעגט ביי חכמים אונ ביי נביאים אונ ביי מלאכים. אונ זייא האבין ניט געוואוסט. ביז גאט אליין האט געזאגט. אזו וויא עס שטייט אין פסוק גאט האט געזאגט ווייל זייא האבען פאר לאזין מיין תורה. אונ זייא האבין ניט גיהערט מיין שטימע : אונ זייא זענען ניט גיגאנגען אין איר ואין דיא תורה. פרעגט דיא גמרא צו וואס שטייט טאפעלע ווערטער. זייא האבין ניט גיהערט מיין שטימע. אונ זייא זענען ניט גיגאנגען אין דיא תורה : דיא תורה איז דאך דיא שטימע פון גאט. האט רב יהודה געזאגט פון רבם וועגן. מען מיינט זייא האבין ניט גימאכט א ברכה אויף דער תורה באלד אין דער פריא :

ב איסי בר יהודה איז דריי טעג ניט גיקומען צו דער ישיבה פון רבי יוסי : האט ורדימוס ברבי יוסי אים גיטראפין. אונ האט אים גיפרעגט פר וואס ביסטו ניט גקומען צו מיין פאטערס ישיבה שוין דריי טעג. האט איסי געזאגט צו ורדימוס איך קען ניט וויסען דאס לערנען פון דיין פאטער. האט ורדימוס געזאגט צו איסי זאג מיר וואס האט מיין פאטער מיט דיר גילערנט. טאמער וועל איך וויסען וואס דיר צוא זאגין. האט איסי געזאגט צוא ורדימוס מיר האבין גילערנט רבי יוסי זאגט זייער וואשען דארפין זייא פאר זארגין פריער וויא זייער הברים לעבין. פון וואנען ווייסין מיר דם פון פסוק. האט ורדימוס געזאגט עס שטייט אין פסוק זייערע פלעצער זאלין זיין פאר זייערע בהמות אונ פאר זייער פערמעגין. ולכל חייתם. חם מיינט מען חייהם. מיר זאלין חייתם מיינט מען חיות. אז עס שטייט פריער בהמות מיינט מען דאך חיות אויך. מיט וואס איז אנדערש חיה פון בהמה. וועלין מיר זאגין אז חייתם איז טייטש זייער לעבין. געווים דארפין זייא דעם פלאץ צוא זייער לעבין. נאר מען מיינט צום וואשין זאל דער פלאץ זיין : ווארום וואשין איז דאס לעבין פון מענטשין. צום וואשין דיא קליידער אונ צום וואשין דעם גוף. דם אליין איז דם לעבין פון מענטשין וואו ווי עס שטייט פריער :

ג ההוא. איינער האט אמאהל געזאגט דיא גאנצע וועלט זאל אויף מיר אסור זיין. אויב איך וועל

רב אחא בר הונא ושבשיה ואינסיב איתתא (דף ל) ושדקיה טינא ואתיא לקמיה דרב חסדא אמר רבא מאן חכים למעבד כי הא מלתא אי לאו דרב אחא בר רב הונא דגברא רבא הוא :

(דף נ"ט ע"ב) **ההוא** נואף דעל גבי דהאי אינתתא אתא גברא סליק נואף איתיב ובבלי) [בכלאי] בבא הוה מחהן התחלי תמן וטעמינן חויא בעי מרי דביתא למיכל כן ההוא התחלי בלא דעתא דאינתתא א"ל ההוא נואף לא תיכול מנהון דטעמינן חויא אמר רבא אינתתיה שריא אם איתא דעבד איסורא ניחא ליה דליכול ולימות דכתיב (יחזקאל כג) (אנשי דמים) [כי] נאפו ודם בידיהן פשיטא מהו דתימא איסורא עביד והאי דא"ל דניחא ליה דלא לימות בעל דתיהוי אינתתא עילויה (משלי ט) מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם קמ"ל :

לעסוק ולבנות הלכות ולא אכחייעא מלתא ולית דמפרש דהיינו (בגפא) [בכפא] ברך יהודי נמצא ולמעז כאדם שעולה בחבל באילן (חובליה) [הובלא] חבל כדאמרינן בב"ב מאן דנקיט מגליה והובליה ואמר אזיל ואגזור דיקלא דפלניא : ושבשיה ואינסביה איתתא . [הטעה לומר שלא יהא נאסר לאחר מכן ולאנסביה אתתא כדי שיחול כנדר] : ושדקיה טינא . עח סניו בטיט כדי שלא יכירהו רב חסדא כאילו היה אדם אחד מהם שנדר שלא ישא אשה כדי שיתיר לו דאפשר אילו היה מכירו לא היה מתיר לו : מאן חכים למעבד כי האי מילתא . שדקדק בכך שכשיחלו אשה קודם שישאל על נדרו כדי שיחול הנדר עליו קודם שאלה דקסבר כר' נתן דאמר לא יפר סאליו ואם אל הנדר דר' נתן דיינה כוא ומתית לעומקא דדינא :

תניא

וועל נעמען אווייב איידער איך וועל האבען אוים געלערנט אלע דינים . איז ער גילאפען אויף דעם לייטער וואס שטייט ביי דעם טייטל בוים . אונ האט פאר ווארפען אשטריק אויף דיא צווייגען אראפ צו בייגען זיא . דאס מיינט מען דער מענטש האט אלץ גיטאן ער איז גילאפען ארויף אונ אראפ . אונ האט גיארבעט ער זאל קענען לערנען . אונ עס האט ניט גיהאלפען ער האט ניט גיקענט לערנען . איז גיקומען רב אחא בר הונא אונ האט גינארט דעם מענטשין ער האט אים גזאגט דער נדר איז גאר ניט ער מעג נעמען אווייב . אונ ער האט גינומען אווייב . דער נאך האט רב אחא בשמירט דעם מענטשינס פנים מיט ליים . מען זאל אים ניט דער קענען . אונ ער האט אים גיבראכט פאר רב חסדא . ער זאל אים מתיר זיין דעם נדר . האט רבא גזאגט ווער איז אזוי קלוג צו מאכן אזו אזאך . ווען ניט רב אחא בר רב הונא וואס ער איז אגרויסער מענטש ער האט גיוואוסט וויא צו טאן :

ד ההוא : איינער איז אמאהל גיקומען צו אאשה ער זאל מיט איר מזנה זיין . דער ווייל איז אן גיקומען דער מאן . איז דער מענטש גיגאנגען אונ האט זיך בעהאלטען אונטער דעם פארהאנג פון דער טיר . דארט אין שטוב איז אבער גילעגין תחלי וואס אשלאנג האט פון דיא גיגעסין : האט דער בעל הבית פון שטוב ודער מאן גיוואלט עסין פון דיא תחלי . אונ דאס ווייב איז ניט גיוועזען דער ביי . האט זיא ניט געוואוסט אויב דער מאן וויל דיא תחלי עסין אדער ניין . האט דער מענטש אנגישריי גיטאהן פון אונטער דעם פארהאנג צום מאן דוא וואלסט ניט עסין פון דיא תחלי ווארום אשלאנג האט פון זייא גיגעסין . האט רבא גזאגט דער מאן מעג וואוהנען מיט די ווייב . ווארום עס איז געוויס אז זיא האט נאך ניט מזנה גיוועזען מיט דעם מענטש . ווארום אז דער מענטש וואלט שוין גיהאט מיט איר מזנה גיוועזען . וואלט ער דאך וועלין אז דער מאן זאל עסין דיא תחלי אונ ער זאל שטארבין . אזו וויא עס שטייט אין פסוק כי נאפו ודם בידיהן . דיא וואס זענען מזנה איז דא בלוט אין זייערע הענט . זייא הרגנן דיא מאנען פון דיא ווייבער . פרעגט דיא גמרא געוויס אז עס איז אזו דער דין . ענטפערט דיא גמרא איך וואלט וועלין מיינען . דער מענטש האט טאקי מזנה גיוועזען מיט דיא אשה . נאר פאר וואס האט ער גזאגט צו איר מאן ער זאל ניט עסין דיא תחלי . ווייל ער האט גיוואלט איר מאן זאל לעבין . וועט זיין ווייב זיין אסור צוא אים . ווארום זיא וועט דאך זיין ווייטער אאשת איש . ווען ער וועט מיט איר מזנה זיין וועט ער מער הנאה האבען . אזו וויא עס שטייט אין פסוק גיגנבהע וואסער איז זיס אונ פאר בארגענע ברויט איז גישמאק . זאגט אונז רבא אז מיר זאגען ניט אזו . אונ דס ווייב איז מותר צום מאן :

תניא